

විගුඬිභාවනාව.

තමෝ තසු භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්මුඛස්ස.

උදයබ්බසංඛාරෙ
නිබ්බද්ධාන පණ්ඩිතෝ
සක්ඛිවමනුසුඤ්ජයා
මොඝං කාලං නිවේෂයෙ.

ඤ්ඤවතනවු සත්පුරුෂ තෙම උදයවයසංඛාරයෙහි (උපදින නසින සියලු දෙය කෙරෙහි) කලකිරී සංකීයකාන්තයෙහි යෙදෙන්නේය. නිකම් කාලය නො ගෙවන්නේය.

මෙහි සංකීයකාන්තය නම් සප්තවිගුද්ධිභාවනාවගේ වශයෙන් සිය සතන්හි ශීල සමාධි ප්‍රඥාවන් උපදවා නිජාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීමට වැයම් කිරීමය.

නිවන් කැමති සැදහැවතුනි! කාමසම්පත් වනාහි අක් මුල් නැති සංසාර කාන්තාරයෙහි බලු කපුටු ආදී නිරිසත් සතුන්ට උපන් අත්බැවිහි පවා අත්නොහැර විඳිමින් එන නමුත් ඊට වහල්වු සතුන් ඇතත් යන තෘප්තියකට නො පමුණුවා භවයක් පාසා ජරා මරණාදී දුක්ඛ යන්ත්‍රවලින් අඹරවමින් නිතර නිතර දරුණු පීඩාවලට හා නිරාදර්ශවලටද පමුණුවයි. සෙසු භව සම්පත් ද එසේ මය.

එහෙයින් මහාකල්ප අසංඛ්‍ය ගණනකින් එක්වරකුදු සම්මුඛ කරගැනීමට දුෂ්කරවූ බුදුසසුන මුණගැසී පවත්නා මේ කාලයෙහි හිසගිහිගත් තෙතෙක් සෙසු සියලු කටයුතු අතහැරදමා ඒ හිසගිහි නිවාගැනීමට උත්සාහ කරන්නාක් මෙන් ආත්මදෘෂ්ටි ආදී අපාය ගිහි නිවා නිවන්පුරයට පැමිණීම පිණිස විගුද්ධි භාවනාවගේ වශයෙන් උත්සාහ කටයුතුය.

විගුද්ධිසුද සීලවිසුද්ධිය විතතවිසුද්ධිය දිට්ඨිවිසුද්ධිය කඛ්‍යා විතරණවිසුද්ධිය මහාමහාඤ්ඤදස්සනවිසුද්ධිය පටිපදාඤ්ඤ දස්සනවිසුද්ධිය ඤ්ඤදස්සනවිසුද්ධිය සිත්දෙතෙක් වෙති.

එහි සීලවිසුද්ධිය නම් සීලයෙන් පිරිසිදුවීමයි. පසුබිසිය හෝ ආජිවට්ඨමකසීලය නිතර ඉතේ ඇදී වයනයක් මෙන් නිත්‍ය වශයෙන්ද අට්ඨකඋපොසථසීලය නවබහඋපොසථසීලය ගතවැදහසීලය යන මෙය හැකිපරිදි අනිත්‍ය වශයෙන්ද ගිහි යන් විසින් පිරිය යුතුයි. හෙරණුන් විසින් සාමණේර පබ්බජ්‍යා දහසීලයද භික්ෂූන් විසින් පාතිමොක්ඛසංවරසීලයද නිත්‍ය වශයෙන් විශේෂයෙන් පිරියයුතුයි.

මේ ආත්මයෙහි ධ්‍යාන අභිඤ්ඤා හෝ මාගීඵල හෝ බලා පොරොත්තු වන යොගාවචරයා විසින් මෙකී සීලවිසුද්ධි නමැති නිමිල ජලයෙන් කාය වාක් දෙදෙරෙහිවූ දුශචරිත දුරුච්ච නමැති කුණු රැස සෝදා හැරිය යුතුය. එවිට සීලවිසුද්ධිය සම්පූර්ණවේ.

කාය වාක් දෙදෙරෙහිවූ සියලු දුශචරිත දුරුච්චයන් කෙරෙහි පිරිසිදුවීම ආජිවට්ඨමක සීලයෙන් සම්පූර්ණවන බැවින් එය සමාදන්වන ආකාරය පාලි-සිංහල දෙවිධියෙන්ම මෙහි දක් වනු ලැබේ. අතින් සිල් සමාදන්වීමද ඒ නසින් දතයුතු.

ආජිවට්ඨමකසීලය සමාදන්වන ආකාරය

“බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි”

පරම ගම්භීර වතුසංඝාතයන් මනාව අවබෝධ කළාවූ ලොවූ තුරා බුදුන් මෙලොව පරලොව සියලු දුක් මගහරවා සියලු සැපට පමුණුවන්නාවූ උතුම් පිළිසරණක් කොට සේවනය කරමි හජනය කරමි වැලඳ ගනිමි.

“බමමං සරණං ගච්ඡාමි”

මාගී සතරය ඵල සතරය නිජාණය පයඝීප්‍යය යන දසවැදූරුම් ධර්මත්තය මෙලොව පරලොව සියලු දුක් මග හරවා සියලු සැපට පමුණුවන්නාවූ උතුම් පිළිසරණක් කොට සේවනය කරමි හජනය කරමි වැලඳ ගනිමි.

“සංඝං සරණං ගච්ඡාමි”

ලොකයාගේ පින්තැමනි බිජයන් වැපිරීමට සාරවත් කෙනක් හා සමානවූ කල්‍යාණ පාඨන් ජනයා සහිතවූ අභ්‍යායඝීපුද්ගලමහා සංඝරත්තය මෙලොව පරලොව සියලු දුක් මගහරවා සියලු සැපට පමුණුවන්නාවූ උතුම් පිළිසරණක් කොට සේවනය කරමි හජනය කරමි වැලඳ ගනිමි.

3

“දුතියමපි බුද්ධං සරණං ගව්‍යාමි”

දෙ වැනිව ද පරම ගම්භීර-පෙ-වැලද ගනිමි.

“දුතියමපි බම්මං සරණං ගව්‍යාමි”

දෙ වැනිව ද මාගී සතරය-පෙ-වැලද ගනිමි.

“දුතියමපි සංඝං සරණං ගව්‍යාමි”

දෙ වැනිව ද ලෝකයාගේ-පෙ-වැලද ගනිමි

“තෘතියමපි බුද්ධං සරණං ගව්‍යාමි”

තුන් වැනිව ද පරම ගම්භීර-පෙ-වැලද ගනිමි.

“තෘතියමපි බම්මං සරණං ගව්‍යාමි”

තුන් වැනිව ද මාගී සතරය-පෙ වැලද ගනිමි.

“තෘතියමපි සංඝං සරණං ගව්‍යාමි”

තුන්වැනිවද ලෝකයාගේ -පෙ- වැලදගනිමි.

“පාණානිපාතා චෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමි කොට සතුන් මැරීමෙන් වැලකීම යයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“අදිනනාදනා චෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට (නුදුන්) අත්සතු වස්තුව පැහැරගැනීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“කාමෙසු මිච්ඡාචාරා චෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් (පරසත්‍රීන් පිළිබද*) සපයී වස්තුකාමයෙහි හා (රහමෙර යන) රස වස්තුකාමයෙහිද වරදවා හැසිරීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“මුසාවාද චෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට බොරු කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“සිසුණාය වාචාය චෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට මිතුරන් හෙද කරවන කේලාම් කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“ඵරුසාය මාමාය චෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට සිත ඊදවන ඵරුස වචන කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

* සත්‍රීය විසින් ‘පරසුරුසෙන් පිළිබද’ යි කිය සුතුම,

“සුච්ඡායා වෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට අභිභූතය වූ ප්‍රලාස වචන කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“විච්ඡායා වෙරමණී සිකඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට ටීජ්‍යාච්ඡිකාවෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

මෙසේ ශික්ෂාපදයන්ගේ අදහස් ප්‍රකටවනසේ සටකිය භාෂා වෙන්ද කියමින් සමාදන් වියයුතුය. එවිට-සමාදන්වීමේදී ශික්ෂාපදයන්ගේ අදහස් අවබෝධ වන බැවින් සමාදන්වශයෙන් සාරවත් දෙනසමප්‍රසන්නකුශලවේදනාචාර්ය පහළ වෙන් පිරි සිදු කායකමී තුන සිරිසිදු වාක්කමී සතරය යන සුවර්ත කමී සත භා සමග පිරිසිදු ආච්චය අවච්ඡි කොට ඇති බැවින් මේ සිලය ආච්චයමකසිලයයි කියනු ලැබේ. මෙය නිතර රුකිය යුතු හෙයින් නිත්‍යශිලයකි. අනිත්‍යශිලයද පොහොය දිනය ආදී විවේකදිනයන්හි රුක්ක යුතුය. මෙසේ කී නිත්‍යයෙන් සිලවිසුඛිය වැඩූ යෝගාවචරයා විසින් විත්තවිසුඛිය වැඩිය යුතුයි.

විත්තවිසුඛිය නම් උපචාරසමාධි-අභිනාසමාධින්ගේ වශයෙන් පහළවන විනේදනාශ්‍රතාවයි-සිත එකගවීමයි. නිවරණ කෙලෙසින් පහකොට සිත පිරිසිදු කරන බැවින් මෙය විත්ත විසුඛි නමවේ.

දස කසිණය දස අසුභය දස අනුස්සතිය බ්‍රහ්මචිතරණ සතරය ආරාජ්‍ය සතරය ආහාරපටික්කුලයඤ්ඤය චතුරාර්‍ය චරණානග යන සම සතළිස් කමටහන් අරමුණු අතුරෙන් කමන්ගේ චරිතයට ගැලපෙන කමීථානයක් ඉගෙන ක්‍රමානුකූලව භාවනාකළ යුතුය. එසේ භාවනාකරන යෝගාවචරයාහට බුඩ්ධානුස්සතී ආදී අනුස්සතී අවය ආහාරපටික්කුලයඤ්ඤය චතුරාර්‍ය චරණානග යන දසය හැර ඉතිරි සමකීස් කමටහන්හි ලොකිකබ්‍යාන ඉපදවිය හැකිය. එය අභිනාසමාධියයි. සම සතළිස් කමටහන්හිම අභිනාසමාධියට පෙර කාමච්ඡද්දිතිවරණ කෙලෙස් සටපත් වීමේ පටන් පහළවන සිත එකගවීම උපචාර සමාධියයි.

සමපකමීථානයන් අතුරෙන් රාගබ්‍රුද්ධලොසාහට සප්තය වූ කායගතාසනියට අයත් දෙකිස් කුණප කොටස් පිළිකුල් වශයෙන් මෙනෙහිකිරීමෙන් වශයෙන් දෙශනාකරනලද පිළිකුල් භාවනාව මෙහි නගමානුයකින් දක්වනු ලැබේ.

කාමයෙහි දෙය් මේ මේ යයි ක්‍රවණින් වීමයා කාමයෙන් එතෙර කරමන සියලු දුක් ඉක්මවීමට උපාය වූ තේජ්‍යව්‍යායෙහි

සිත් අලවා රහනත්‍රයයෙහි ගුණ සිහිකිරීමෙන් ප්‍රතිප්‍රමෝද්‍ය උපදවා මේ ප්‍රතිපදාව සියලු බුද්ධත්‍වයන්ගෙන් විසින් පිළිපැන්කාවූ නෛෂ්ක්‍රමය ප්‍රතිපදාවයෙහි ප්‍රතිපත්තියෙහි මනාව ගෞරව උපදවා ඒකාන්තයෙන් මේ භාවනාප්‍රතිපත්තිය කරුණකොටගෙන විවේකසුඛයට කොටස්කාරයෙක් වන්නෙමැයි උත්සාහ උපදවා මෙසේ භාවනා කටයුතුයි:—

1. අත්තිලාසයේ කායෙ කෙසා ලොමා නබා දන්තා නවො, මංසං නභාරු අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජං වකකා, හදයං යකනං කිලො මකං පිහකං පප්ථාසං, අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරිසං මන්දලිකං, පිත්තං සෙමිහං පුබ්බොලොහිතං සෙදො මෙදො, අස්සු වසා බෙලො සිඛසාණිකා ලසිකා මුත්තං. (මූලසිට අගට)

අත්තිලාසයේ කායෙ මුත්තං ලසිකා සිඛසාණිකා බෙලො වසා අස්සු, මෙදො සෙදො ලොහිතං පුබ්බො සෙමිහං පිත්තං, මන්දලිකං කරිසං උදරියං අන්තගුණං අන්තං, පප්ථාසං පිහකං කිලොමකං යකනං හදයං, වකකං අට්ඨිමිඤ්ජං අට්ඨි නභාරු මංසං, නවො දන්තා නබා ලොමා කෙසා. (අගසිට මූලට)

මේ කායෙහි කෙස් ලොම නිය දත් සම්, මස් නහර ඇට ඇටමිදුල වකුගඩුව, හෘදයමංසය අක්මාව දලබුව බඩදිව පපු ගඩුව, අතුනු අතුනුබහන් නොපැසුනුආහාර ආහාරමල මොල, පිත සෙම සැරව ලේ බහදිය මේදතෙල, කදුලු වුරුණුතෙල කෙල සොටු සදම්දුලු මුත්‍ර යන මේ කුණපයෝ ඇත්තානුය. (මූලසිට අගට)

මේ කායෙහි මුත්‍ර සදම්දුලු සොටු කෙල වුරුණුතෙල කදුලු, මේදතෙල බහදිය ලේ සැරව සෙම පිත, මොල ආහාර මල නොපැසුණුආහාර අතුනුබහන් අතුනු, පපුගඩුව බඩදිව දලබුව අක්මාව හෘදයමංසය, වකුගඩුව ඇටමිදුලු ඇට නහර මස්, සම් දත් නිය ලොම කෙස් යනමේ කුණපයෝ ඇත්තානුය. (අගසිට මූලට)

2. ඉමස්මිං කායෙ ඉමෙ කෙසානාම වණණතොපි ගඤ්ඤාපි සණ්ඨානතොපි ඕකාසතොපි ආයයතොපි අසුහා ජිගුච්ඡා පටික්කුලා. ඉමස්මිංකායෙ ඉමෙලොමානාම-පෙ-පටික්කුලා. ඉමෙ නබා නාම-පෙ-පටික්කුලා. ඉමෙදන්තානාම-පෙ-පටික්කුලා. අයංනවො නාම -පෙ- අසුහා ජිගුච්ඡා පටික්කුලා.

3. ඉදං මංසංනාම -පෙ- අසුභං ජ්‍යෙෂ්ඨං පටික්කුලං. ඉදං නභාරූනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං අට්ඨිනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං අට්ඨිමිඤ්ජංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං වකකංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

4. ඉදං හදයංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං යකනංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං කිලොමකංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං පිහකංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං පච්ඡාසංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

5. ඉදං අන්තංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං අන්තගුණංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං උදරියංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං කරිසංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං මත්ථප්‍රභංගංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

6. ඉදං පිත්තංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං සෙම්භංනාම -පෙ- පටික්කුලං. අයං පුබ්බොනාම -පෙ- පටික්කුලො. ඉදං ලොහිතංනාම -පෙ- පටික්කුලං. අයං සෙදෙනාම -පෙ- පටික්කුලො. අයං මෙදෙනාම -පෙ- පටික්කුලො.

7. ඉදං අශ්ප්‍රනාම -පෙ- පටික්කුලං. අයං වසානාම -පෙ- පටික්කුලො. අයං ඛෙලොනාම -පෙ- පටික්කුලො. අයං සිඛ්ඛාණිකානාම -පෙ- පටික්කුලො. අයං උසිකානාම -පෙ- පටික්කුලො. ඉදං මුත්තංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

මේ කයෙහි මේ කෙශයෝ නම් වණ්චනයෙන්ද, ගති වශයෙන්ද, සටහන් වශයෙන්ද, පිහිටි ස්ථානවශයෙන්ද, (මල මුත්‍ර ලේ සැරව ආදීන්ගේ) ආශ්‍රයවශයෙන්ද, අසුභය නිද්දි කයෙහි පිළිකුල්ගත. (ලොමාදි සෙසුකොටස්ද මේ ක්‍රමයෙන් සිංහලෙකුත් කියමින් සිතමින් වැඩිය යුතු.)

මෙසේ භාවනාකරන යොගාවචරයාහට පළමුකොට උප මාරසමාධියද දෙවැනිව ප්‍රථමධ්‍යාන සංඛ්‍යාත අපීණාසමාධියද ලබාගතහැකිය. සමාධිය ලබාගත් කල්හි විකන්තවිසුඛිය සම්පූර්ණවේ. අපීණාසමාධිය නැතත් උපමාරසමාධියද විදර්ශනාවට උපකාරවේ.

විකන්තවිසුඛියෙන් පසු විදර්ශනාවට නතිනු කැමැත්තකු විසින් දිව්‍යවිසුඛිය පිණිස වැයම් කළයුතුය. නාමරූප දෙක ඇති සැටි නුවණැසින් දැකීම දිව්‍යවිසුඛියයි. ආත්මයක් ඇත්තේය යන ආදී වැරදි දැටේ නමැති මල පහකොට සිත්සහන් මිනිසුකරන බැවින් මෙය දිව්‍යවිසුඛි නම්වේ.

ඉන්ද්‍රියවිෂය ප්‍රතිභාවය යන භාව රූප (2) දෙකය, හදය රූප (1) එකය, ජීවිතිඤ්ඤාරූප (1) එකය ආහාර රූප (1) එකය යන මේ රූප (18) දහඅට කමාදි ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් බැවින් නිෂ්පන්නාරූප නම් වේ. මෙයම අනිත්‍ය දූෂක අනාත්ම යන ලක්ෂණ තුනෙන් යුක්තවැ විදගීතා වචන යොග්‍යවචරයාගේ භාවනා මන්දකාරයට සුදුසු බැවින් සම්මසන්නාරූප නම් වේ.

අනිෂ්පන්නාරූප දෙකය:- පරිවේෂ්ඨරූප (1) එකය, කාය විඤ්ඤානති වචිවිඤ්ඤානති යන විඤ්ඤානති රූප (2) දෙකය, ඒ දෙක ඇතුළුව ලහුතා, මුද්‍රතා, කම්මඤ්ඤානා යන විකාර රූප (6) පසය. උපවය, ඝනතති, ජරතා, අනිවචනා යන ලක්ෂණ රූප (4) සතරය මේ දෙක කමාදි ප්‍රත්‍යයෙන් හට නොගත් බැවින් අනිෂ්පන්නාරූප නම් වේ.

නාමරූපලක්ෂණ.

“නමන ලකුණං නාමං” නැමීම ලක්ෂණය නාමයයි. මෙහි නැමීම ලක්ෂණය නම් අරමුණකරු නැමීමය. යටකි නාම බව සියල්ලම රූප ශබ්දදි අරමුණු කරා නැමී යන ආකාරයෙන්ම හටගනිත්. මෙසේ නාමයද ලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිදිය යුතුයි.

“රූපපනලකුණං රූපං” රූපපනලක්ෂණය රූපයයි. රූපපනලක්ෂණය නම් විකාරවීමය-වෙනස් වීමය. රූප සමූහය වනාහි ශීත උෂ්ණ ආදි විරුද්ධභෙතුවන් හා එක්වූ කල්හි පෙර පැවති ආකාරය අනභාර වෙනස් ආකාරයකට හැරේ. මෙසේ රූපයද ලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිදිය යුතුයි. මේනසින් මේ ආත්මභාවයෙහි වූ නාම රූප දෙක (විඤ්ඤාව නොහැකි නම්) සංකෛපලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිදිය යුතුයි.

සත්‍වයාය පුද්ගලයාය යන මේ ආදි වශයෙන් පැවති මුඛ්‍යාදගීතය පහකොට ලෞකික නාමරූප දෙකොටස ඇති සැටියෙන් දැනගන්නා ඤාණය දිට්ඨිවිසුද්ධියයි. එය සම්පූර්ණ කරනු කැමති ධ්‍යානලාභී සම්ප්‍රදායික (සම්ප්‍රදායෙන් මාර්ගයට පැමිණෙන්නට බලාපොරොත්තුවන) යොග්‍යවචරයා විසින් තෙව සඤ්ඤානාසඤ්ඤායනකධ්‍යානය හැර ඉතිරි ලෞකිකධ්‍යාන අවෙන් එක් එක් ධ්‍යානයකට සම්වැද එයින් නැගිට එහි වූ

9

විනක්ඛාදි ධ්‍යානාච්ඡිද්ධ ඒ හා යෙදෙන සම්ප්‍රසන්න ධර්ම අරමුණට අභිමුඛව නැමෙන හෙයින් නාම නැමැති රූපය හා මිශ්‍ර නොවන සේ පිරිසිදිය යුතුයි.

ඉක්කිතිව සසීයකු දැක උභ පසුපස්සේ ලුහුබැඳ යන්නේ උගේ වාසස්ථානය වූ බිලය දකින්නාක් මෙන් මේ නාමය කොතන්ති-කුමක් ඇසුරු කොට පවත්නේදැයි සොයන්නාවූ යොගාවචරයාගේ නුවණැසට ඒ නාමයට නිශ්ශ්‍රය (වාසස්ථාන) වූ හෘදය රූපය පෙනෙයි. ඉක්කිති හෘදය රූපයට නිශ්ශ්‍රය වූ මහාභූතරූපයන්ද මහාභූත රූපයන් නිශ්ශ්‍රය කොට ඇති උපාදරූපයන්ද යන රූප සියල්ල රූපපනය (විකාර) වන හෙයින් රූපනමැති දතයුතුය.

රූපය ප්‍රකට බැවින් සම්ප්‍රයානික-සුද්ධවිපස්සනායානික යන දෙදෙනාවිසින්ම රූපයෙහි පවත් පිරිසිදීම පහසු ක්‍රමයයි. සියලු භූතරූප උපාදරූපයන් රූපපන ලක්ෂණයාගේ වශයෙන් එක් රූපයක් කොට මේ රූපයෙහි නුවණැසින් බැලිය යුතුයි. මෙසේ රූපය පිරිසිදුදන් යොගියාට ලෝකික සිත් 81 ද වෛතසික 52 ද යන නාමධර්මයන් ආර වශයෙන් ප්‍රකට වෙත්. ඒ ප්‍රකටවූ නාමධර්මයන් නමන ලක්ෂණයෙන් එක්රූපයක් කොට මෙය නාමයෙහි නුවණැසින් බැලිය යුතුය.

(ලොකොත්තරධර්ම වූකලී ශුඛවිදර්ශනායානිකයාට හෝ සම්ප්‍රයානිකයාට හෝ පිරිසිදිය නොහැකිය. නොලැබූ හෙයින්. මහගත සිත්ද ධ්‍යාන ලැබූ අයටම ප්‍රකට වෙත්.)

තවද රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාන යන උපාදන සකකු පඤ්චකයගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුය. උපාදනස්කකුනම් තෘෂණාදූෂිතව අරමුණු වූ ලෝකික ස්කකුයෝය. එයින් රූපස්කකුය රූපයයි. ඉතිරි ස්කකු සහර නාමයයි. මෙසේද නාමරූප දෙක බෙදා දතයුතුය.

තවද වකුටු, සොන, සෘණ, ජීවිහා, කාය, මන, රූප, සද්ද, ගනු, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම යන (12) දෙළොස් ආයතනයන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුය. මෙහි ධර්මයතනයෙන් කොටසක් සමග ප්‍රසාදරූප පස හා ආරම්භ රූප සතද යන ඔහුද රික රූප දෙළොස් රූපයයි. ධර්මයතනයෙන් එකදෙයක් වූ වෛතසික 52 ද මනායතනයද නාමයයි. මෙසේද නාමරූප දෙක බෙදා දතයුතුය.

10

තවද වකුටු, සොත, සාණ, ජීවිතා, කාය රූප, සද්ද, ගති, රස, ඵොට්ඨබ්බ, වකුටු විඤ්ඤාණ, සොත විඤ්ඤාණ, සාණ විඤ්ඤාණ, ජීවිතා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ මනෝ (ධාතු), මනෝ විඤ්ඤාණ, ධම්ම යන (18) අවලෝකය ධාතූන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුය. මෙහිද ධර්මායතන එකදෙයක් සමග ඖදාරික රූප දෙළොස රූපයයි. පිරිසිදිය යුත්තෝ නිෂ්පන්නරූපයෝ මය. අනිෂ්පන්න රූපයෝ නොවෙත්. ධර්මායතන එකදෙයක් වූ චෛතසික 52 හා විඤ්ඤාණධාතු සත නාමයයි. මෙසේද නාම රූප දෙක පිරිසිදිය යුතුයි.

ලෝකික ඉන්ද්‍රිය - ලෝකික සත්‍ය - ප්‍රතිත්‍යක්ෂව්‍යාපාදයන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුයි.

මෙසේ දක්වනලද නය ක්‍රමවලින් කැමති නය ක්‍රමයකින් රූපය පිරිසිදුකෙන නාමය පිරිසිදින විට එය නොවැටහෙයි නම් රූපයම නැවත නැවත පිරිසිදිය යුතුයි. මෙනෙහි කළ යුතුයි. යම් යම් ආකාරයකින් රූපය මනාසේ නොපැකිලි මෙනෙහි කළ හැකි වෙයිද එවිට ඒ ඒ ආකාරයෙන් ඒ රූපධර්ම අරමුණු කරන්නාවූ නාමධර්ම ලෙහෙසියෙන් ප්‍රකට වෙත්. කුණු බැඳි අපිරිසිදු කැබ පතෙහි බලන්නහුගේ මුහුණ ප්‍රකටව නොපෙනෙන කල්හි එප මණකින් කැබපත ඉවත නොදමා නැවත නැවතත් පිසදමා පිරිසිදු කළ විට පහසුවෙන් මුහුණ බලාගත හැකි වන්නාක් මෙනි. කැබපත පිසදමීමෙන් එහි වූ කුහු පහව යන්නාක් මෙන් රූප ධර්ම පිරිසිදුසේ මෙනෙහි කිරීමෙන් ඊට විරුඬ වූ කෙලෙස් කුණු පහව යත්. කැබපත පිරිසිදු වූවාක් මෙන් සිතද පිරිසිදු වෙයි. එවිට රූපය අරමුණු කරන නාමධර්ම ලෙහෙසියෙන් ප්‍රකට වෙත්.

මෙසේ දෙබැ ද්‍රව්‍යයක් දෙකට පලා වෙන්කරන්නාක් මෙන් නාමය හා රූපය දෙකට බෙදා සතියෙක් පුද්ගලයෙක් ආත්ම යක් සත්‍රියක් පුරුෂයෙක් නැත. නාමරූප දෙක පමණක් ඇත්තේයයි සතිවූහත් කළ යුතුයි. තවද සිත නුමුලාවනු පිණිස නත්වැදැරුම් සුත්‍රානායන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක බෙදා දත යුතුයි ඒ මෙසේයි:—

යථාපි අබ්බසම්භාව - භෝතිසද්දො රථො ඉති,
එවං ඛනෙසු සනොනසු - භෝති සනොනාති සම්මුති.

රෝද අමරා ආදී රථ අවයව සමූහය එකතුකොට හැලපී
මෙන් රථය යන ව්‍යවහාරය ඇතිවන්නේ යම්සේද එසේම
සකකියන් එකතුකළේහි සත්‍යය යන සම්මතයවේ.

සථා පටිච්ච කට්ඨාදිං-අශාරතනි පට්ඨවති,
එවං පටිච්ච අට්ඨාසාදිං-සරීරතනි පට්ඨවති,

යම්සේ ලී වැල් මැටි ආදිය නිසා හෙයක් යයි කියනු
ලබන්නේද එසේම ඇට නතර මස් ආදිය නිසා ශරීරයෙහි කියනු
ලැබේ.

සද්ධි ඛණ්ඩා සිසුං අනතා-නෙ රුජාය න චතතරෙ,
සසමා වෙනෙ අනතතාව-නසමා ආබාධකාරණා.

ඉදින් ස්කන්ධයෝ ආත්මය වෙන් නම් ඔවුහු රුජාව පිණිස -
පීඩාව පිණිස නොපවත්නාහුය. යම් හෙයකින් ඒ ස්කන්ධයෝ
ආත්මයෙන් තොර වෙද්ද එහෙයින් ආබාධයට පීඩාවට කරුණු
වෙත්.

රජ්ජයොගා දුරුයනං-සව්‍යාපාරංච ඛායති,
එවං සුඤ්ඤං නාමරූපං-අඤ්ඤමඤ්ඤසමායුතං.

සකියෙකු මෙන් දැවයෙන් සාදා රැහැන් යෙදූ සකියන්ත්‍රය
රැහැන් ඇදීමෙන් යාම් ඊම් ආදියෙහි ව්‍යාපාර සහිතයෙහි හැඟේ.
එහෙත් එහි සත්‍යයක් නැත. එසේම නාමරූප දෙකද ඔවු
නොවුන් එකට යෙදී ක්‍රියාකරයි එහිද සකියෙක් නැත.

සමකං නාමරූපං ච-උභො අඤ්ඤාඤ්ඤතිස්සිතා,
එකස්මිං භිජ්ජමානස්මිං-උභො භිජ්ජනති පට්ඨයා.

සුභලව සිටි නාමරූප දෙක ඔවුනොවුන් ඇසුරුකොට
පවත්නාහුය. එකක් එකකට උපකාරව පවත්නා බැවින් එකක්
බිඳෙන කල්හි දෙකම බිඳෙති.

සථාපි නාවං භික්ඛාය-මනුස්සා සනති අණණිවෙ,
නපෙච රූපං භික්ඛාය-නාමකායො පටිත්තති.

යම්සේ මනුෂ්‍යයෝ නැව නිසා මුහුදේ ගමන් කෙරෙත්ද
එසේම නාමකය රූපකය නිසා පවත්නේය.

සථා ච මනුස්සෙ භික්ඛාය-නාවා ගච්ඡති අණණිවෙ,
නපෙච නාමං භික්ඛාය-රූපකායො පටිත්තති,

යම්සේ නැව මනුෂ්‍යයන් නිසා මුහුදේ ගමන්කරයිද එසේම රූපකය නාමකය නිසා පවත්නේය.

නාමං ච රූපං ච ඉධස්සී සච්චතො
නගෙත්ථ සන්තො මනුජො ච විජ්ජති
සුඤ්ඤං ඉදං සන්තමිචාතිසංඛතං
දුක්ඛස්ස පුජෙත්ථා තිණ්හට්ඨසාදිසො.

මේ ශරීරයෙහි ඇත්ත වශයෙන් නාමය හා රූපයද ඇත්තේය. සතියෙක් හෝ මනුෂ්‍යයෙක් හෝ ආත්මයෙක් හෝ නැත්තේය. මේ ශරීරය දැව ආදියෙන් සෑදූ යන්ත්‍රයක් මෙන් ආතවයෙන් හිස්ය. තෘණකාෂව රුහියක් වැනි දුක් ගොඩක්ය.

මෙසේ බොහෝ සුත්‍රාන්තයන්ගේ වශයෙන් සංඝඤ්ඤා කොටද පඤ්චවොකාර භූමියෙහි නාම රූප දෙක හැර සතියෙක් පුද්ගලයෙක්, සත්‍රිකක්, පුරුෂයෙක් නැතැයි ඇතිසැටියෙන් දැන ගැනීම ආතවදෂට් මල පහකරන බැවින් දිට්ඨිවිසුඬි නම් වේ. මෙයම නාමරූපවච්ඡානඤ්ඤාණ-සංඛාරපරිවේෂදඤ්ඤාණ නාමයන් ගෙන්ද හඳුන්වනු ලැබේ.

ඉතා පහසු ක්‍රමයක්

ඇස්පෙනෙන කෙනෙකුට කොඩවැල සහ දළ ආදිය පෙනුණු කල්හි ඒ අනුසාරයෙන් මුලු ශරීරයම බලා ඇතෙකු බව දැන ගත හැකිවන්නාක් මෙන් යම් කිසි කථා ශබ්දයක් ඇසුණුවිට මේ ශබ්දය උපාදරූපයකි. එය මහාභූතරූපයන් ඇසුරුකොට පවත්නේය. මහාභූතරූපද උපදරූපයන් විසින් ඇසුරුකරනු ලබත්. මෙකී භූතරූප - උපදරූප දෙකොටස රූප නම්වේ. මේ රූපද විත්තවේදනසිකසමූහයෙන්ම හටගත්තාහුය. ඒ විත්තවේදනසික සමූහය නාමයයි. මේ නාමරූප දෙක හැර කථාකරන්නාවූ පුද්ගලයෙක්, සතියෙක්, ආතමයක්, සත්‍රිකක්, පුරුෂයෙක් නැත්තේයයි පිරිසිදු දකුණුය.

දිට්ඨි විසුඬිය නිමි.

දිට්ඨිවිසුඬියෙන් පසු කඛ්ඛාවිතරණ විසුඬිය ඉපදවිය යුතුය. ස්වකී නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය මේ මේ යයි පිරිසිදුගෙන කාල ත්‍රයයෙහි පැවති සැකය දුරුකොට සිටි ඤාණය කඛ්ඛාවිතරණ විසුඬි නම් වේ. එය සම්පාදනය කරන ආකාරය මෙසේයි:-

දක්‍ෂ වෛද්‍යවරයෙකුට රෝගියෙකු මුණගැසුණුවිට සලමුකොට රෝගනිදනය ඥායන්නාක්මෙන් ශරීරය පිළිබඳ මේ නාමරූප

දෙක දෙවියකු විසින් මවනලද්දේද නොවේ. හෙතුවකින්-ප්‍රත්‍ය
යකින් තොරව, ඉබේ හටගත්තේද නොවේ. යම්කිසි හේතුව
කින් - ප්‍රත්‍යයකින් හටගත්තේ යයි දැන ඒ හේතුව-ප්‍රත්‍යය
කුමක්දැයි සොයා දෙනුයුතුය.

රූපකය පිළිබඳ හෙතු ස්‍රත්‍යය:- මේ කය වනාහි රත් පිසුම්
හෙළපිසුම් ආදියක හෝ මුතු මැණික් ආකරයක හෝ උපත්තේ
නොවේ. මවුකුස ආමාසය පක්වාසයයන් අතරෙහි උදරපටල
යට පිටු පා පිටකටුව දෙස හැරී අතුනු අතුනුබහන්වලින් වටකරන
ලදුව දුගඳවූ පිළිකුල්වූ අතිශයින් සම්බාධසානගෙහි කුණුමක්
කැල්ලක-අසුවිචලක පණුවෙකුමෙන් උපදනේය. අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා,
උපාදාන, කමී, ආහාර යන මේ කරුණුපස රූපකය පිළිබඳවූ
හෙතු ප්‍රත්‍යයෝය.

එහි අවිද්‍යාව නම් මනුෂ්‍ය සමපත් ආදිය පිළිබඳ අසාරකීය
නොදැනීමයි. තෘෂ්ණාව නම් මනුෂ්‍ය සමපත් ආදිය කෙරෙහි ආසා
කිරීමයි. උපාදානය නම් ඒ මනුෂ්‍යසමපත් ආදිය තෘෂ්ණා දැවීන්
ගේ වශයෙන් දැඩිව ආශාකොට සාරවත්යයි තදින් ගැනීමය.
කමීස නම් ඒ ඒ කුසල් අකුසල් පිළිබඳ වෙතනාවය. ආහාරය
නම් දුබලවූ හතට දෙබලයක් දෙත්තාක්මෙන් ශරීරය නොවැටී
පැවැත්මට උපකාරවූ කතබොන දෑගෙහි පවත්නා ඕජාවය.

එයින් අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, උපාදාන, කමී යන සතර දෙන සත
කය උපදවන හෙයින් (ජනක) හේතුයයිද, ආහාරය කයට
රුකුල්දෙන බැවින් ප්‍රත්‍යයයිද කියනු ලැබෙත්. තමිද අවිද්‍යා,
තෘෂ්ණා, උපාදාන යන තිදෙන මේ කයට මව මෙනි. කමීය
පියා මෙනි. ආහාරය ශ්‍රමයෙකු වඩාහදන අයා මෙනි. මෙසේ
රූපය පිළිබඳ හෙතු ප්‍රත්‍යයන් පිරිසිදු බෙදාගත යුතුය.

ඊට පසු ලෝකික නාම ධර්මයන්ගේ ප්‍රත්‍යයද පිරිසිදු බෙදා
දෙන යුතුය. ඒ මෙසේයි:-

වක්‍රවිඤ්ඤාණයට වක්‍රාප්‍රසාදය හා රූපාරමමණයද
සොභවිඤ්ඤාණයට ප්‍රොතප්‍රසාදය හා සද්දාරමමණයද, සාමා
විඤ්ඤාණයට ප්‍රාණ ප්‍රසාදය හා ගතාරමමණයද, ජීවිහා
විඤ්ඤාණයට ජීව්වාප්‍රසාදය හා රසාරමමණයද, කායවිඤ්ඤාණ
යට කායප්‍රසාදය හා ථොට්ඨබ්බාරමමණයද, මනෝවිඤ්ඤාණයට
හවාහිතය හා ධම්මාරමමණයද ප්‍රත්‍යය වෙත්. මෙකී ප්‍රත්‍යයයෝ
ඒ ඒ විඤ්ඤාණයන්ට මමණක් නොව විඤ්ඤාණයන් හා සමග
ගෙදෙන මෙකසිකයන්වද ප්‍රත්‍යය වෙත්.

යථා ඉදං නාමරූපං—පච්චික්ඛන්තො පච්චන්ති,
එවං 'නිතො පා 'නාගන්තො—අභවිත්ථ භවිස්සති.

මේ පච්චන්තා භවය පිළිබඳ නාමය හා රූපය අවිජ්ජා, තණ්හා උපාදාන, කමම, ආහාර, චක්ඛුපසාද, රූපාරමමණ ආදී හෙතු ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගෙන් පච්චන්තේ යම්සේද එමෙන් ඉකුත්වූ භව යන්තීද ප්‍රත්‍යයන් ගෙන්ම භවගත්තේය. සසරින් මිදෙනතුරු මතු අනාගත භවයන්තීද ප්‍රත්‍යයන්ගෙන්ම භවගත්තේ යයි මෙසේ දැන් පච්චන්තා භවයද ඉකුත්වූ භව හා මතු භවද යන කාලත්‍රය සම්බන්ධ නාමරූප ධර්මයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පිරිසිදු බෙද දැනගත් කල්හි "අහොසිං නුබො අතීතමඤ්ඤානං" යන ආදී වශයෙන් කාලත්‍රයෙහි පැවති සොළොස් වැදූරුම් සැකය පහව යයි.

තවද ඇතැම් යොගාවචරයෙක් තෙම සාධාරණ අසාධාරණ වශයෙන් නාමයාගේ ප්‍රත්‍යය දෙකක්ද කමාදී වශයෙන් රූපයාගේ ප්‍රත්‍යය සතරක්ද දක්නේය. එයින් චක්ඛුවාරය ආදී වාර සය හා රූපාරමමණය ආදී අරමුණු සයද නාම යාගේ සාධාරණ ප්‍රත්‍යය වෙත්. යොනිසොමතසිකාරය හා පති රූපදෙසවාස, පුබ්බකතපුඤ්ඤතා, සද්ධම්මස්සවත, සප්පරිසු පතිස්සය යන සමපතති වක්‍ර සතර කුසලයටද අයොනිසො මතසිකාරය හා විපතති වක්‍ර සතර අකුසලයටද කමී අවිද්‍යා ගතිකාලාදිය විපාකයටද භවාඛ්‍ය සන්තරණාදිය අවිජ්ජන වොත්ථපනාදියටද අසාධාරණප්‍රත්‍යය වෙත්. මෙසේද නාමයාගේ ප්‍රත්‍යය දැන නැවත රූපයාගේ ප්‍රත්‍යය දක්නේය. ඒ මෙසේයි:- කමී, චිත්ත, සෘතු, ආහාර යන මොවුන් රූප උපදවන ප්‍රත්‍යය සතර දෙකය. එහි කමීය නම් අතීත භවයෙක්හි කරන ලද කාමාවචර රූපාවචර කමීයන් අතුරෙන් යම්කිසි එකකි. එය ප්‍රතිසන්ධියෙහි පවත් ඝණයක් පාසා උපදනා කමීජ (කමීයෙන් භවගන්නා) රූපයට ප්‍රත්‍යය වේ. චිත්තය නම් අරූප විපාක හා දෙපස් විඤ්ඤාණයන් හැර (76) පන්සැත්තැ වැදූරුම් සිත්ය. එය ප්‍රතිසන්ධිවිත්තය ලගම උපදනා භවාඛ්‍ය විත්තයාගේ උත්පාදඝණයෙහි පවත් හැම සිතකම උත්පාදඝණයන්හි උපදනා විත්තජරූපයම ප්‍රත්‍යවේ. සෘතුව නම් සිතවූ හෝ උෂණවූ තෙජෝධාතුවය. එය භවගැනීමෙන් පසු සෘතුජරූපයට ප්‍රත්‍යයවේ. ආහාරය නම් පළමු කි ඕජාවමය. එය අනුභව කළ කල්හි ආහාරජරූප

උපදවයි. මෙසේ රූප උපදවන ප්‍රත්‍යය දක්නේය. මේ ආදි ක්‍රමයෙන් නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය බෙදා දත් කල්හි යටකි කාලග්‍රහ පිළිබඳ සංලොඝවැදූරුම් සැකය පමණක් නොව “සන්ධිකණ්ඩ” ශාස්ත්‍රාචරයා කෙරෙහි සැකකරයි යන ආදි නසිත් පැවති අවවැදූරුම් සැකයද පහව යයි. දෙසැටක්වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිහු දුරු වෙත්. මෙසේ නොයෙක් ආකාරයෙන් නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පිරිසිදුගැනීමෙන් ත්‍රිවිධ කාලයන්හි පැවති සැකය එතරකොට සිටි සද්දේශ්‍ය කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධියයි දතයුතු. මිටම ධම්මට්ඨකිසද්දේශ්‍යයයිද යථාභූත සද්දේශ්‍යයයිද සම්මාදසායනයයිද කියනු ලැබේ.

පළමුකි දිට්ඨිවිසුද්ධියෙන් නාමරූපයන්ගේ සවහාව ලක්ෂණ පමණක් දතහැකිය. මේ කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධියෙන් නාමරූපයන්ගේ හේතුව හෝ ප්‍රත්‍යය පමණක් දතහැකිය. නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය හෝ හේතුව දැකීමෙන් හෙතුවෙන් තොරව නුපදින-හෙතුවක් ඇතිකල්හිම උපදින සියලු දේ පිළිබඳ උත්පාදය දතහැකිය. යමෙක්හි උත්පාදය ඇතහොත් එය එකානනයෙන් අනිත්‍යවේ. එහෙයින් නාමරූපයන්ගේ හෙතුව නිසි පරිදි දක්නා යොග්‍යතම හෙතුවෙන් හටගත් නාමරූපයන්ගේ ඉපදීම හා නැසීමද දක්නේය. යටකි නසිත් සැකයද දුරුකරන්නේය. එහෙයින් කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධිය පහළ විමෙන් පසු සම්මසනසද්දේශ්‍යයෙන් නාමරූපයන්ගේ අනිත්‍ය දූඛ අත්‍යන්තම ලක්ෂණයන් පහසුවෙන් මෙනෙහිකළ හැකි වන්නේය.

මෙකී දිට්ඨිවිසුද්ධි-කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධි දෙක සමථ-විදගී නාවන් අතුරෙන් විදගීනායෙහි ඇතුළත්විය යුතුය එහෙත් විදගීනායුත දශයෙහි ඇතුළත් නොවූ බැවින් එකානනවිදගී නායයිද කිය හැකි නොවේ. විදගීනායුතය පිළියෙළ කරගැනීමට මුල්වන්නේය. දුකසීල දෙකටම වඩා නියුණුය නිමිණ මාගීයට අත්තිවාරමක් වැනිය.

මේ විශුද්ධි දෙකින් යුක්තවූ පුද්ගලයා ඉට්ඨිම, උච්ච නොවීම, යහපත් ප්‍රතිපත්තියෙහි ඇලීම, ලද්දෙයින් සතුටුවීම, කෙලෙස් තුනිකිරීම, යන ආදි විශේෂ ගුණාඛයන්ගෙන් යුක්තවන්නේය. එසේම බුද්ධිශාසනයෙන් ලැබූ සැකසිල්ල ඇත්තෙක් වන්නේය ශාසනයෙහි ලැබූ පිහිට ඇත්තෙක් වන්නේය. ශීලසමාධි ප්‍රඥවන්ගෙන් පිරිපුන් බැවින් ලොකොත්තර

16

මාගේ ඵලයන්ට පැමිණෙන නොහැකි වුවද මරණින් මතු ඒකාන්ත
යෙන් සුභතියෙහි උපදනේය. අපායයෙහි නූපදනේය.
සෝවාන් වූයෙක් වැනි වෙයි. එහෙයින්ම ඔහු මුලසොනාපනන
නම් වේ.

කඛ්ඛාචිතරණ විසුඛිය නිමි.

කඛ්ඛාචිතරණ විසුඛියෙන් පසු මග්ගාමග්ගඤ්ඤාණදස්සන
විසුඛිය පිණිස වැයම් කළ යුතුය. මේ නිවන් මගය මේ නිවන්
මග නොවේයයි මාගීය හා අමාගීය දුකගැනීම් වශයෙන් හට
ගන්නා ඤාණය මග්ගාමග්ගඤ්ඤාණදස්සන විසුඛිය නම්වේ. එය
සමපාදනය කරනු කැමැත්තහු විසින් පළමුකොට ලෞකික
නාමරූපධම් කලාප (පිටු) වශයෙන් හඳුලවා සමමගීනය කළ
යුතුය. පිරිමැදිය යුතුය - මෙතෙහිකළ යුතුය. එය කලාප
සමමගීන නම්වේ.

කලාපසමමගීනය.

“යං අනිනං රූපං නං අනිනෙයෙව බිණං නිසිම.
භවං සමපන්නංති අභිචචං බයථෙයන දුක්ඛං භයථෙයන
අනිනතා අසාරකථෙයන” යම් රූපයක් අනින භවයෙහි
විද එය අනින භවයෙහිම ඤයවිගියේය. මේ භවයට නොපැ
මිණියේය. මෙසේ ඤයවන බැවින් අනින රූපය අභිනාසී.
එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක්
නැති බැවින් අනාත්මයි.

“යං අනාගතං රූපං අනිනතරහෙව නිබ්බතතියංති නං
නාසෙව බිසියංති නා නනො පරං ගමියංති නි අභිචචං.
බයථෙයන දුක්ඛං භයථෙයන අනිනතා අසාරකථෙයන” යම්
රූපයක් මතු (මීලග) අනාගත භවයෙහි උපදින්නේද එය එහිම
ඤය වන්නේය. එයින් එහා භවයට නොයන්නේය. මෙසේ
ඤය වන බැවින් අනාගත රූපය අභිනාසී. එයම භය උපදවන
බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක් නැතිබැවින් අනාත්මයි.

“යං පච්චුප්පනං රූපං නං ඉථෙව බියති න ඉතොපරං.
ගච්ඡතිති අභිචචං බයථෙයන දුක්ඛං භයථෙයන අනිනතා
අසාරකථෙයන” යම් ප්‍රත්‍යක්ෂපන්න (දන් පවත්නා) රූපයක්
වෙසිද එය මෙහිම ඤය වෙයි. මතු භවයට නොයයි. මෙසේ
ඤය වන බැවින් ප්‍රත්‍යක්ෂපන්න රූපය අභිනාසී. එයම
භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින්
අනාත්මයි.

“සං අජ්ඣන්ත රූපං නං අජ්ඣන්තමච ඛියති න ඛණ්ඩා භාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං ඛයට්ඨන දුක්ඛං භයට්ඨන අනන්තා අසාරකට්ඨන” යම් අජ්ඣන්ත රූපයක් ඇද්ද එය අධ්‍යාත්මයෙහිම ඝෂ්‍ය වේ. ඛණ්ඩා (ඛණ්ඩ) රූප බවට නොයයි. මෙසේ ඝෂ්‍ය වන බැවින් අජ්ඣන්ත රූපය අනිත්‍යයි. එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛි එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. (අවර්ගී රූපයන් අතුරෙන් ප්‍රසාද රූප පස ආත්මය උදෙසා— ආත්ම වශයෙන් පවත්නා බැවින් අජ්ඣන්ත රූප නම් වේ. ඉතිරි තෙවර්ගී රූපය ඛණ්ඩාරූප නම් වේ. නොහොත් තමන්ගේ සන්නාතයෙහිවූ රූප සියල්ල අජ්ඣන්ත රූප නම් වේ. අනුන්ගේ සන්නාතයෙහිවූ රූප සියල්ල ඛණ්ඩාරූප නම් වේ.)

“යං ඛණ්ඩාරූපං නං ඛණ්ඩායෙව ඛියති න අජ්ඣන්ත භාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං ඛයට්ඨන දුක්ඛං භයට්ඨන අනන්තා අසාරකට්ඨන” යම් ඛණ්ඩාරූපයක් ඇද්ද එය ඛණ්ඩ වීම ඝෂ්‍ය වෙයි. අජ්ඣන්ත රූප බවට නොයයි. මෙසේ ඝෂ්‍ය වන බැවින් ඛණ්ඩාරූපය අනිත්‍යයි. භය උපදවන බැවින් දුක්ඛි. ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි.

“සං ඔලාරිකං රූපං නං ඔලාරිකභාවෙයෙව ඛියති න සුබ්‍රමභාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං ඛයට්ඨන දුක්ඛං භයට්ඨන අනන්තා අසාරකට්ඨන” යම් ඔලාරික රූපයක් ඇද්ද එය ඔලාරිකභාවයෙහිදීම ඝෂ්‍ය වෙයි. සුබ්‍රම රූපභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෂ්‍ය වන බැවින් ඔලාරික රූපය අනිත්‍යයි. එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛි එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. (අවර්ගී රූපයන් අතුරෙන් ප්‍රසාද රූප පස හා ආරම්භ රූප සතද යන 12 ප්‍රකට වන බැවින් ඔලාරික රූප නම්. ඉතිරි රූප 16 සියුම් වන බැවින් සුබ්‍රම රූප නම්.)

“සං සුබ්‍රමං රූපං නං සුබ්‍රමභාවෙයෙව ඛියති න ඔලාරිකභාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං ඛයට්ඨන දුක්ඛං භයට්ඨන අනන්තා අසාරකට්ඨන” යම් සුබ්‍රම (සියුම්) රූපයක් ඇද්ද එය සුබ්‍රම භාවයෙහිදීම ඝෂ්‍ය වෙයි. ඔලාරිකභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෂ්‍ය වන බැවින් සුබ්‍රම රූපය අනිත්‍යයි. එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛි. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි.

“සං භිතං රූපං නං භිතභාවෙයෙව ඛියති න පණ්ණි භාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං ඛයට්ඨන දුක්ඛං භයට්ඨන අන

තනා අසාරකටොන” යම් භික්‍ෂු රූපයක් ඇද්ද එය භික්‍ෂුවාට යෙහිම ඝෛර්‍ය වෙයි. ප්‍රණීතභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් භික්‍ෂුරූපය අභිනාසී. එයම භය උපදවන බැවින් දුකසී. එයම ආත්මසාරයක් නැතිබැවින් අනාත්මසී. (යට යට භූමිවාසීන්ගේ රූප භික්‍ෂු. උඩ උඩ භූමිවාසීන්ගේ රූප ප්‍රණීත (උතුම්) ය. නොහොත් යම් අභිභිරූපයක් අරමුණු කිරීමෙන් අකුසල විපාකය උපදී නම් ඒ රූපය භික්‍ෂු. යම් ඉභිරූපයක් අරමුණු කිරීමෙන් කුසල විපාකය උපදී නම් ඒ රූපය ප්‍රණීත නම්.)

“යං පණීනං රූපං නං පණීනභාවයෙව බිංහිති න භික්‍ෂුවං ගච්ඡතිති අභිච්චං බිංහටොන දුකං භයටොන අනතනා අසාරකටොන” යම් ප්‍රණීත රූපයක් ඇද්ද එය ප්‍රණීත භාවයෙහිම ඝෛර්‍ය වෙයි. භික්‍ෂු භාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් ප්‍රණීතරූපය අභිනාසී. එයම භය ඵලවන බැවින් දුකසී. එයම ආත්මසාරයක් නැතිබැවින් අනාත්මසී.

“යං දුරෙරූපං නං නකෙච්ච බිංහිති න සන්තිකෙභාවං ගච්ඡතිති අභිච්චං බිංහටොන දුකං භයටොන අනතනා අසාරකටොන” යම් දුර රූපයක් ඇද්ද එය එහිම ඝෛර්‍ය වෙයි. සන්තික රූපබවට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් දුර රූපය අභිනාසී. එයම භය උපදවන බැවින් දුකසී. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මසී. (පහසුවෙන් නොදන හැකි බැවින් සුමුරු රූප 16 දුරෙරූප නම්. පහසුවෙන් දන හැකි බැවින් ඖදරික රූප 12 සන්තිකෙරූප නම්.)

“යං සන්තිකෙරූපං නං නකෙච්ච බිංහිති න දුරෙරූපභාවං ගච්ඡතිති අභිච්චං බිංහටොන දුකං භයටොන අනතනා අසාරකටොන” යම් සන්තික රූපයක් ඇද්ද එය එහිම ඝෛර්‍ය වෙයි. දුරෙරූපභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් සන්තික රූපය අභිනාසී. භය ඵලවන බැවින් දුකසී. ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මසී.

මෙසේ රූපය කලාපවශයෙන් සමමග්ගිකය කොට නාමයද කලාප වශයෙන් සමමග්ගිකය කළයුතුයි ඒ මෙසේය:-

“යං අභිනං නාමං නං අභිනාසයෙව බිංහං නාසිමං භවං සමපන්නානති අභිච්චං බිංහටොන දුකං භයටොන අනතනා අසාරකටොන” යම් (ලෝකික විතත චෛතසික) නාමයක්

අතීතභවයෙහි පිද එය අතීත භවයෙහිදීම ඝෂයවී ගියේය, මේ භවයට නොපැමිණියේය, මෙසේ ඝෂය වන බැවින් අතීත නාමය අනිනායි. භග්වලවන බැවින් දුකයි. ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. මෙසේ නාමයද රූපයෙහි කී ක්‍රමයෙන් අතීත, අනාගත, පව්වුප්පන්න, අඤ්ඤාතන, බිහිඬා, ඔලාරික, සුබ්බ, හිත, පණ්ණිත, දුරෙ, සනතිතෙ යන එකොළොස් ආකාරයෙන්ම බෙදුනොත් සමමයීතය කලියුතුය.

රූපයාගේ අතීතාදිහෙදය භවවශයෙන්, සන්නති (පරමපරා) වශයෙන්, ඝෂණවශයෙන්ද සැලකිය යුතුයි. භවමයයෙන් එක් භවයෙක්හි එක් සමයෙකුගේ රූපය ප්‍රතිසන්ධියෙන් පෙර අතීතය. චුති (මරණ) යෙන් මතු අනාගතය. ඒ අතරෙහි වනුයේ ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. සන්නතිවශයෙන් සමානවූ එක් සෘතුතුණයකින්, එක් ආභාරයකින්, එක් විතතවිපියකින් හට ගනිමින් පවත්නා රූපපරමපරාව ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. ඊට පෙර අසමාන සෘතුආභාරාදියෙන් හටගත් රූපපරමපරාව අතීතය. ඊට පසු හටගන්නා රූපපරමපරාව අනාගතය. තවද එක් මොහොතක්, එක් පෙරවරුකාලයක්, එක්පස්වරුකාලයක්, එක් රැයක්, එක්දවලක් යන ආදිවශයෙන් ඒ ඒ කාලයෙහි පිරිසිදු ගනු ලබන රූපය ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. එයින් පෙර පැවති රූපය අතීතය. එයින් පසු මතුකාලයෙහි පවත්නා රූපය අනාගතය. ඝෂණමයයෙන් උපපාදට්ඨිතිභවිත යන ඝෂණ තුනෙන් යුක්තව දැන්පවත්නා රූපය ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. එයින් පෙර පැවති රූපය අතීතය. එයින් පසුව පවත්නා රූපය අනාගතය.

විතත වෛතසික සබ්බාසාන නාමයාගේ අතීතාදි හෙදයත් භවවශයෙන්ද සන්නතිවශයෙන්ද ඝෂණවශයෙන්ද සැලකිය යුතුයි. භව වශයෙන් සැලකීම රූපයෙහි කී නසිත්ය. සන්නති වශයෙන් එක් පීඨයෙක ඇතුළත්ව දැන් පවත්නා නාම පරමපරාව ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. නොහොත් එක් අරමුණක් ඇතිව දැන්පවත්නා නාම පරමපරාවද දවස මුළුල්ලෙහි වුවත් බ්‍රහ්මරූපය අරමුණු කරමින්-දවස මුළුල්ලෙහි වුවත් බ්‍රහ්මරූපය කරමින් පවත්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය, එයින් පෙර පැවති නාමය අතීතය. එයින් පසුව පවත්නා නාමය අනාගතය. ඝෂණවශයෙන් පැවැත්ම රූපයෙහි කී නසිත් දතයුතුයි.

තමන්ගේ සන්නානයෙහි වූ නාමය අඤ්ඤාතන, අනුන්ගේ සන්නානයෙහි වූ නාමය බිහිඬා (බාහිර) ය.

අකුසල නාමය සාවද්‍ය අනිෂට්ඨාක උපදවන බැවින් ඖදාරිකය. ඉතිරි නාමය සාවද්‍ය අනිෂට්ඨාක නූපදවන බැවින් සුමුම (සිසුම) ය. තවද උත්සාහ සහිත බැවින් කුසල නාමය හා අකුසල නාමය ඖදාරිකය. එසේ නොමැති බැවින් ඉතිරි නාමය සුමුමය. තවද ආස්වාදයක් නැති බැවින් දුක්ඛ සහගත නාමය ඖදාරිකය. ඉතිරි සුඛ සහගත නාමය හා උපෙක්‍ෂා සහගත නාමය ආස්වාද සහිත බැවින් සුමුමය. තවද නොයෙක් අරමුණු කරා විසිර යන බැවින් සමාපත්තියට සමනොවැදුනුයේ නාමය ඖදාරිකය. සමාපත්තියට සමවැදුනුයේ නාමය සුමුමය. තවද ආශ්‍රව කෙලශයන්ට අරමුණු වූ නාමය ඖදාරිකය. ඒ කෙලශයන්ට අරමුණු නොවූ නාමය සුමුමය.

ඖදාරික නාමය භීතිය. සුමුම නාමය ප්‍රණීත (උතුම්) ය. අකුසල නාමය මිශ්‍රනොවන බැවින්ද සමාන නොවන බැවින්ද කුසල-අව්‍යාකෘත නාමයන්ට දුරය. එසේම කුසල-අව්‍යාකෘත නාමය අකුසල නාමයට දුරය. අකුසල නාමය අකුසල නාමයට ස්වභාවවශයෙනුත් සදාශවශයෙනුත් සමීපය.

අනිතාදිහෙද එකාලොස හා අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම යන වචනයන්ගේ අදහසද වැටහුනු කල්හි “රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” රූපය අනිත්‍යයි දුක්ඛ අනාත්මයි “නාමං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” නාමය අනිත්‍යයි දුක්ඛ අනාත්මයි යනුවෙන් සාමාන්‍යයෙන්ද සමමයීනය කළ හැකිය.

අනිත්‍යය

නාමරූපසංඛ්‍යාත ස්කන්ධශරීරය අසුරු සැණක් ඇස්පිය වරක් හෙළන පමණද ස්ථිරව බරා සිටිය නොහෙන හෙයින් අනිත්‍යයි. සත්‍වයන්ගේ ශරීර අසුරු සැණක් ඇස්පිය වරක් පමණ ස්ථිරව බරා සිටිය හැකිනම් ඒ කාලය ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රකට කාලයක් බැවින් ස්කන්ධශරීරයෙහි හෙතෙ පහරක් වැදුණත් ඇසුරු සැණක් ඇස්පියවරක් පමණ කාලය තුළවත් නොබිඳී නොපෙරළී බරා සිටිය යුතු වේ. එතකුදු වුවත් බලවත් සිතොපණ්ණාදි ප්‍රත්‍යයකින් ස්පර්ශකරන ලද්දේ වීම එකෙණෙහිම බිඳී පෙරළීයන්නේය. බිඳෙන පෙරළෙන සියල්ලම පුරාණයන්ගේ අතුරුදන්වීම සහ අභිනවයන්ගේ පහළවීමයි. නුවණැස් යොමා බලන්නවුන්ට දිය ගොඩදෙක්හි හැසිරෙණ සියලුම සත්‍වයන්ට ස්වකීය ජීවන කාලය තුළ රූ දවල් නොකඩවා

කොණක් නැති වෙහෙස මහන්සි දරන්ට සිදුවී තිබෙන්නේ මේ ස්කන්ධයන්ගේ අතිත්‍යය නිසාමයයි පෙනී යනවා ඇත. අතිත්‍යය අතීතයින් භ්‍යානක ස්වභාවයක් බව පෙනී යනවා ඇත. ඉදින් ස්කන්ධය නිත්‍යවීම එකී වෙහෙස මහන්සි ස්වරූපයකුදු දරන්ට සිදුනොවන්නේමය. දන්දීම සිල්ලැකීම ආදීපත්තම් කරන්නේත් මේ අතිත්‍යය නිසාමයි. එය අතිත්‍යය නිසා විදින සංස්කාර දුඃඛාශයක්මය. ස්කන්ධය නිත්‍ය වීම අනාගතසංහාරය බලා වෙහෙසීමට කාරණයක් නැත්තේය අතිත්‍ය ලක්‍ෂණයයි කියන්නේ ක්‍ෂණිකමරණ-ක්‍ෂණික භවනයන්ටයි. ස්කන්ධය ඒ අතිත්‍ය ලක්‍ෂණයයි කියන ලද ක්‍ෂණික මරණ-ක්‍ෂණික භවනයෙන් බිදීයන හෙයින් කියනලද නයින් ප්‍රත්‍යක්ෂත්ත ස්කන්ධයාත්‍රාව පිණිස පවත්වනලද උත්සාහයන්ගේ කෙළවරක්ද නැත්තේය.

දුඃඛය

මේ කය සුඛයෙන් අමිත්‍ර වූ දුඃඛ රුචියක්ය. දුඃඛය තෙමේ දුඃඛදුඃඛ (=දුක් දුක)ය, සංස්කාරදුඃඛය, විපරිණාමදුඃඛයයි තෙවැදූ රුමිවේ. මේ කයෙහි අවශ්‍ය (98) වක් රොහාදි අභ්‍යන්තර උපද්‍රවයන්ගේ ස්පර්ශයෙන් ඇතිවන රිදුම්, කැක්කුම්, දැවුම්, හිරි, කොර, මර, සහ ගිහි, දිය, කඩු, දුකු, ආවුඩ, හොර, සතුරු, නයි, පොළොන්න ආදී බාහිර උපද්‍රවයන්ගේ ස්පර්ශයෙන් ඇති වන දුක් සහ අපායයෙහි වූ සන්ධ්‍යන් විසින් විදිනු ලබන කායික දුක් ආදියත් දුඃඛදුඃඛ නම්වේ. තිරස්විත සන්ධ්‍යන් පවා මේ දුඃඛදුඃඛය දුක් බැව් දන්නාහුය. දුඃඛදුඃඛයට කරුණක් පෙනුනු කල්හි භ්‍ය වන්නාහුය. නැතිගන්නාහුය. සැහ වෙන්නාහුය. හැකිනම් සවන්පිණිසද ඉදිරිපත් වන්නාහුය. කුෂටරොගීන්ට කුකුල්මස් ආදී අපථ්‍ය ආහාරයන් කෙරෙහි භය ඇතිවෙයි. ඒ භය අපථ්‍ය ආහාරය කෙරෙහි නොව ස්වකීය කයෙහි රොගය කෙරෙහි ඇතිවන භයෙකි. කුෂට රොගය නැති අයට නම් ඒ කුකුල් මස් ආදිය කෙරෙහි භය වන්නට කරුණක් නැත්තේය, එමෙන්ම මේ කය පැයවැගිය මහත් ගබයක් වැනිවේ. බාහිර අභ්‍යන්තර උපද්‍රව නැමැති අපථ්‍යාහාර ස්පර්ශයක් ලදහොත් ස්කන්ධයෙහි කොනනක වුවත් කොයි වේලාවක වුවත් දුක්දුක පහලවේමය. ලොකයෙහි භයට නැතිගැනීමට මූල සොයා බැලුවත් ස්කන්ධය ම මූල බව පෙනීයනවා ඇත. ස්කන්ධය නමැති දුඃඛදුඃඛය නිසා සන්ධ්‍යන්ට ඇතිවී තිබෙන සමබාධයන්ගේ කෙළවරක් නැතිබවද පෙනී යනවා ඇත. මේ දුඃඛදුඃඛයෙහි ලක්‍ෂණයි.

22

සංස්කාරදූෛබයයි කියනු ලබන්නේ නූපත් වස්තුව උපදවනු පිණිස- නොලැබූ වස්තුව ලබාගනු පිණිස-නොපැමිණි වස්තුව පමුණුවා ගනු පිණිස-පළමුකොට වෙහෙස මහන්සිගෙන විඳින දූබරාශියයි. විපරිණාමදූෛබයයි කියනු ලබන්නේ එසේ වෙහෙස මහන්සි ගෙන සංස්කාර දුක් විඳිමෙන් ලබාගත් වස්තුව නොබිඳී, නොපිරිහී, නොඅඩුවී, නොමැරී, නොබියව, නොසතුරුව, නොවියවුල්ව රක්ෂාකරනු පිණිස ගන්නා වෙහෙස මහන්සි රාශියයි. එසේ නොබිඳී නොපිරිහී පවතිනු පිණිස වෙහෙස මහන්සි ගත්තේ වී නමුත් බිඳීමට පිරිහීමට සැහෙන ප්‍රත්‍යය එලඹ සිටිකල්හි බිඳී පිරිහී යන්නේය. එකල්හි ඇතිවන කායික වෛරාශික දූබරාශියද ඒ විපරිණාම දූබරාශියම ඇතුළත්වේ. දිනපතා අනුභවකරනු ලබන ආහාරයද යටති දුක් තුනෙන් යුක්තවේ. ඒ ආහාරය ආහාරයෙන් වෙන්විය නොහැකි පුද්ගලයාට දුක් තුනකින් නිතර පීඩාකරයි. කෙසේදයත් ඒ ආහාරය ඉපදවීම පිණිස පූළීපූළීවමීයන්හි බිප්ඛාත්‍ය ලබාගැනීමට වැගම් කිරීමේ පවත් පශ්චිම පශ්චිම වමීයන්හි ආහාර පිසීම දක්වා මේ අතර ඇතිවූතාක් උත්සාහ ව්‍යාපාර ඒ ආහාරයාගේ සංස්කාර දූබරයෝ නම් වෙත්. ආහාරය අත්නොහැරිය හැකි පුද්ගල තෙම හැම කල්හි ඒ සංස්කාරයන්ගෙන් බැඳී ගෙනී වාසය කරන්නෙක් මය. ආහාරය අත්හැරිය කල්හිම ඔහුට ඒ සංස්කාරදූබ බිහිනයෙන් මිදියහැකි වන්නේය. කුමක් හෙයින්දයත්? ආහාර සැපයීමට වෙහෙස මහන්සි නොවිය යුතු බැවිනි. මෙසේ ආහාරය අත්හැරිය නොහැකි පුද්ගලයාට ඒ ආහාරය සංස්කාර දුකින් නිතර පීඩාකරන අන්දම දනවුණුය. මේ කියන ලද්දේ සත්‍යකිසිසංස්කාර දූබයයි. ක්ෂණිකසංස්කාර දුක වනාහි හෙතෙමුප්‍රත්‍යයාදී සුවිසි පටිභානප්‍රත්‍යයන්ගේ වශයෙන් දනවුණුය.

ආහාරය අත්හැරිය නොහැකි පුද්ගලයාට ඒ ආහාරය විපරිණාමදුකකයෙන් කෙසේ පීඩා කෙරේදැයි. පූළීපූළීවමීයන්හි බිප්ඛාත්‍යප්‍රතිසංස්කරණයෙහි පවත් එයින් ඇතිකළ ආහාරය අනුභව කොට මලමුත්‍රකාත්‍යය පිණිස උත්සාහ ව්‍යාපාරයෙදීම දක්වා මේ දැතුර පළමුකොට ඒ ඒ කාත්‍යයන් නටබුන්කළහැකි ප්‍රත්‍යයන් පරික්ෂාකරබලා ඔවුන්ගෙන් ආරක්ෂාවීම පිණිස යොදනලද උත්සාහ ව්‍යාපාර ඒ ආහාරයාගේ විපරිණාමදූබයෝයි. මෙසේ ආහාරය අත්නොහැරිය හැකි පුද්ගලයා ඒ ආහාරයාගේ විපරිණාමයෙන් නිතර බැඳීගෙනී යන අන්දම දනවුණු. ආහාරය අත්හැරිය කල්හිම ඒ විපරි

ණාම බ්‍රහ්මයෙන් මිදීයහැකි වන්නේය. කුමක් හෙයින්දයත්. ඒ ආහාරය ඇතිකිරීමට උපකරණවූ සියලු ක්‍රියාවන්ම නව බ්‍රහ්මයට සැහෙන ප්‍රත්‍යය එලඹිසිටි කල්හි නවබ්‍රහ්මයාම බමිනා හෙයිනි. මෙසේ ආහාරය අත්හැරිය නොහැකි පුද්ගලයාව ඒ ආහාරය විපරිණාම දුඃඛයෙන් නිතර පීඩාකරන අත්දම දනගුතු.

ඒ ආහාරය අනුභව කරනුපිණිස සංස්කරණ (=පිළියෙලිකරන) අවස්ථාවන්හි සහ විපරිණාම අවස්ථාවන්හි ඇතිවූකාක් කාය චිත්ත පීඩා වනාහි ඒ ආහාරයාගේ දුඃඛදුඃඛයෝයි. මෙසේ ඒ ආහාරය ඒ පුද්ගලයාව දුඃඛදුඃඛයෙන්ද නිතර පීඩාකරන අත්දම දනගුතු. ඒ ආහාරය ආහාරභාවයට පැමිණීමට ප්‍රථම නවබ්‍රහ්මය ගිහිකල ඇතිවන පීඩා වනාහි ආහාර බවට පැමිණීමට ප්‍රථම ඇතිවන විපරිණාම දුඃඛයෝයි. ඒ ආහාරය අනුභව කොට දිරවාගත නොහි මැරෙන තරම් දරුණු ආකාරයෙන් නානා රොගාබාධ පැමිණීමෙන් ඇතිවිය හැකි විපරිණාම දුඃඛයෝද ආහාර දිරා මලවූකාන්ත අවස්ථාවෙහි ඇතිවියහැකි විපරිණාම දුඃඛයෝද ආහාර බවට පැමිණියාගෙන් පසු විදින්නට සිදුවන ඒ ආහාර යාගේම විපරිණාමදුඃඛයෝය. ලොකයෙහි කිසිකු හැටියට නම් අනුභවකොට උතුරෙන් පහළට ගොස් වැණි සංස්ථාන ගනි රස වශයෙන් ආහාරයාගේ පෙරලීමම විපරිණාමයයි ගත යුතු වේ. මෙය සත්‍යයකි විපරිණාම දුඃඛලක්ෂණයි. ඝෂණික වශයෙන් වනාහි ස්වකීය ස්වකීය උත්පාද ලක්ෂණයෙන් සත්‍යා නයෙහි පහළවන්නාවූ පෘථිවි ආපො ආදි පරමාථ්‍යව මි අසුරු සැණක් පමණද අභිනවාකාරයෙන් සිටිය නොහි ජරාගින්නට අසුවද ඝෂණයකින් දිරායන්නාහුය. මරණ ගින්නට අසුවද ඝෂණයකින් අතුරුදන් වන්නාහුය. එසේ ජරාමරණ ගිනිවලට අසුව ඝෂණයකින් දිරායාම ඝෂණයකින් අතුරුදන්වියාම ඝෂණික විපරිණාමයයි කියනු ලැබේ. ඒ ඝෂණික විපරිණාම යට නිතර අසුව දිරමින් නවබ්‍රහ්ම වෙමින් පවත්නා පෘථිවි ආපො ආදි පරමාථ්‍යව ජරාමරණ නමැති ගින්නට දරගොබක් වැනිවූ බැවින් ආස්වාදකවගුතු නොවෙත්මය. හුදෙක් ඝෂණ යෙන් ඝෂණය ජරාමරණ ගින්නට අසුව දිරමින් නවබ්‍රහ්ම වෙමින් පවත්නා ආස්වාද නොකල යුතු විපරිණාම දුඃඛ රාශි යක්මය. නුවණැස් යොවුකොට බලනසහාන් පිටත සමත් වශ, සිටි කුඩා මහත්වූ සකකිසරියන් වරද කරුවන් වධයට පමුණුවන රජුගේ ගිනිවල් හා සමාන බවද ඒ සකකිසරිය යන්නෙහි අලුතෙන් අලුතෙන් උපදින පෘථිවි, ආපො ආදි නාම

රූප ධර්මයන් අපරාධ ක්‍රියා හෙතුකොටගෙන ගිහිවලට දමන ලද අපරාධකරුවන් හා සමාන බවද ඝෂණයෙන් ඝෂණය අතුරුසිදුරු නැතිව දැල්වී නගින ජරාමරණ ගිහි ඝෂණයෙන් ඝෂණය ඒ ගිහිවල් පුරවා ලමින් නැගවන්නාවූ අති රෝද ගිහි ජාලාවන් හා සමාන බවද ස්කන්ධගිරියන් පුරවාලමින් ඝෂණයෙන් ඝෂණය අතුරුසිදුරු නැතිව නාමරූප ධර්මයන් පහළ කරන්නාවූ “කමී, විතත, සාතු, ආහාර” ඝන වතුර්විධ ප්‍රත්‍යයන් නිතර අපරාධකරුවන් ගිහිවලට ඇදදමන්නාවූ නිලධාරීන් සතර දෙනෙකු හා සමාන බවද පෙනියනවා ඇත. ස්කන්ධ ගිරි පුරවා ලමින් ඝෂණයෙන් ඝෂණය පහළකරනලද අභිනව අභිනව නාමරූපධර්මයන් ජරාමරණ ගිහිදෙකින් අතුරුදන් කිරීම වනාහි ගිහිවලට ඇදදමනු ලැබූවාක් අපරාධ කරුවන් අග්නිජාලාවන් විසින් ඝෂණයෙන් ඝෂණය දවා අතුරුදන් කිරීම හා සමානයි. මෙය ඝෂණික විපරිණාම දුඛ ලක්‍ෂණයි.

සත්තතිවිපරිණාම ලක්‍ෂණය කෙසේද යත්? සත්තයන්ගේ ස්කන්ධගිරියන්හි ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණයෙහි පටන් අසුරු සැණක් පමණද නොනැවති නිතර අභිනව අභිනව නාම අභිනව අභිනව රූප පහළවීම පිණිස පූජ්‍යවයෙහි දහගිලාදි සුවර්තකම් රැස්කරන අදහසින් දහවසතු සපයා වෙහෙසීම් දන්දීම් පෙහෙවස් විසීම සහ මේ හවසෙහිත් චුතියගේ වශයෙන් කම්පරූප නිරෝධය අවුරුදු සියයකින් පැමිණෙන්නේ නම් ඒ තාක්කල් ස්කන්ධකය පවත්වා ගැනීමට ගන්නා උත්සාහ ව්‍යාපාරයෝ දිනපතා අලුතෙන් අලුතෙන් හටගන්නා ස්කන්ධකායයන්ගේම සංස්කාර දුඛයෝයි. දිගගොඩ දෙක්සි හැසිරෙන සත්තයන්ගේ දිනපතා දිවි පැවැත්වීමේ බැරැරුම් කම් අවහිරකම් කෙබඳු දැයි පෙනෙනහොත් ස්කන්ධයන්ගේ සංස්කාර දුඛයෙහි බැරැරුම්කම්ද අවහිරකම්ද පෙනියනවා ඇත. මේහවසෙහි එක දහ කමියක් වෙනුවෙන් වසනුව සැපයීම පිණිස-දහය පිළියෙල කිරීම පිණිස ගන්නා දුක් වෙහෙස මහත්සි ප්‍රත්‍යක්‍ෂව පෙණ නකල්හි ලැබී තිබෙන ස්කන්ධකය පිණිස පූජ්‍යවයන්හි විදිනලද සංස්කාර දුඛරාශියද ප්‍රත්‍යක්‍ෂව පෙණෙන්නේමය. ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණයෙහි පටන් අන්තිම චුතිය දක්වා අතර අවුරුදු සියයක් දහසක් ලක්‍ෂයක් කොටියක් අසංඛ්‍යයක් ඇතුළත අනන්ත චූෂි, මාස, පක්‍ෂ, දින, සවිතා, ඝෂණ, ලය, මුහුර්තී, ඇතිවෙත්. ස්කන්ධකය නටබුන්වීමට අවකාශයක් ඇතිවුව

හොත් නවබුන්තෝවිය හැකි ඝණයක් කියා එකම ඝණයක්ද නැත්තේය. මරණයට අවකාශයක් ඇතිවුවහොත් නොමැරෙන ඝණයක් කියා එකම ඝණයක්ද නැත්තේය. ස්කන්ධයන්ගේ නවබුන්වීම මියයෑම ස්වභාවයක් බැවින් නවබුන්වීමට-මරණයට ප්‍රත්‍යය වියහැකි අනන්‍ය අවකාශයන් ගැන සලකාබලකල ඇතිවන උත්සාහ ව්‍යාපාර හා හයද ස්ක්කිකායයාගේම විපරිණාම දුක්ඛයෝගි. එයින් මිදෙනු කැමතිව උත්සාහ ව්‍යාපාර යෙදූ නමුත් ඒ කිසිවකටත් කිකරුනොවී නොයෙක් කැඩුම් බිදුම් පෙරලුම් රිදුම් කැක්කුම්, හිරි, කොර, මර, උණසන්තිපාතාදී නොයෙක් විපරිණාම දුක්ඛයෝ ඇතිවන්නා වූයේය. සම්පතක් හෝ විපතක් පැමිණෙන බව දැනුනත් බැහැරලිය නොහි යාමිජම් ආදිය කිරීමෙන් විදින්නට සිදුවන දුක්, ලොභයට චෙසයට වසගම්මෙන් මානයට වසගම්මෙන් විදින්නට සිදුවන දුක්, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට වසගම්මෙන් විදින්නට සිදුවන දුක්, පයොජ්නී උද්ග්‍රහණ ප්‍රතිපත්තිපූරණයන්හිදී විදින්නට සිදුවන දුක්, යන ආදී දුක්ද, මේ ස්කන්ධකායයාගේම විපරිණාම දුක්ඛයෝගි. සංකෂ්පයෙන් තමතමන් කැමති ජාතියක් පහලකර ගැනීම පිණිස පැයකට මත්තෙන් දවසකට මසකට මත්තෙන් වර්ෂයකට හවයකට මත්තෙන් පූළිපූළි පැය, දින, මාස, වම්, හව, කල්පයන්හි රැස් කරනලද දහ ශිල්ප භාවනා සුවරිත, දුෂ්ඨරිත, මහණවෙස්, තවුස්වෙස් ගැනීම, සමගන් ජීවිකා, මිථ්‍යාජීවිකා ආදීකම් ඒ තමතමන් විසින් කැමතිවනලද ජාතිවූගේම සංස්කාර දුක්ඛයෝගි. පූළිභාගයෙහි සංස්කාර දුක් විදකම් රැස්කල හෙයින්ම අපරභාගයෙහි වකවානුව පැමිණ ඒ ඒ ජාති පහලවී ආ කල්හි විරකාලයක් පවත්වා ගැනීම පිණිස කරණලද වැයම් රාශියද සංස්කාර දුක්ඛයෙහිම ඇතුළත් වේ. ලැබිතිබෙන මේ ජාතියෙහි ඇතිවන උපද්‍රව බිද හෙළිය හැකි ප්‍රත්‍යය පරික්ෂා කර බලා කල්මත්තෙන් ඒ වෙනුවෙන් උත්සාහ කිරීමේදී ඇතිවිය හැකි දුක්ඛරුශියද ස්කන්ධකායයාගේම විපරිණාම දුක්ඛයෝගි.

අනාත්මය.

මේ ශරීරය ඇතුළතෙහි තමා යයි කියා හෝ මම යයි කියා හෝ ගතයුතු හරයක් නැත්තේය. එය එසේ ම ය. උපන් ශරීරය නොදිරා පවතිවා කියා හෝ දිරාවත් නොමැරී පවතිවා කියා හෝ ඉපදීමෙන් හා නැසීමෙන් පිබා නොවේවා කියා හෝ කොපමණ සිතුවත් කිවත් ශරීරය එසේ සිතන්නවුන්ගේ කියන්නවුන්ගේ අදහස්වූපරිද්දෙන් නොපවත්නේමය. ඒ මේ ශරීරය නාමරූප වශයෙන් දෙකට බෙදූ කල්හි එහි හිමියෙක්ද නැත්තේය. එහි වසන්නෙක්, කරන්නෙක්, විදින්නෙක් ද නැත්තේය.

එහෙයින් මිත්‍යාලාභිකයන් විසින් මමයයි කල්‍යාණ කොට ගන්නාලද ආත්මසාරයක් නැත්තේමය. ආත්මසාරයක් ඇත නොත් ශරීරය තමන්ට වුවමනා ආකාරයට පවත්වාගත හැකි විය යුතුය. ලෝකයා අතර අනිත්‍ය ලක්‍ෂණය හා දුඃඛ ලක්‍ෂණය ප්‍රකටය. අනාත්ම ලක්‍ෂණය වනාහි ඉතා අප්‍රකටය. එහෙයින්ම එය දැනගැනීම දුෂ්කරය. පරිභෝග භාජනයක් බිදුණු විටක හෝ වණගබළිලිකාදියක් සැදුණු විටක හෝ “අහෝ අනිච්චං අහෝ දුක්ඛං අහෝ අනිත්‍යයි අහෝ දුක්ඛං” යනු හැම දෙනම කියති “අහෝ අනත්තා අහෝ අනාත්ම” යනු කිසිවෙක් නොකියති. (ත්‍රිලක්‍ෂණය පිළිබඳ මෙකී කොටස අපගේ ආචාර්යවූ සිද්ධිමම ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ විසින් ලියන ලදී)

නිසුණු නුවණැත්තාහට වනාහි නාමරූපමමයන් ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු, ආදීන්ගේ වශයෙන්ද යටකිනසින් පිරිසිදු ගෙන සම්මිශ්‍රිතය කලහැකිය. ඒ මෙසේයි:-

සකණ්ඩසමමග්ගිකය

“රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං”, රූප සමූහය අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “වේදනා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා” අර මුණු රස අනුභවකරන වේදනා සමූහය අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “සංකෘතා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා” අරමුණු හැඳින ගන්නා සංඥ සමූහය අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “සංඛාරා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තා” ලෝකයෙහි සියළු දේ රැස්කරණ සංඛාරයෝ අනිත්‍යයහ, දුක්ඛයහ, අනාත්මයහ. “විඤ්ඤාණං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” අරමුණු දැනගන්නා විඤ්ඤාණ සමූහය අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි.

ආයතනසමමග්ගිකය

“වක්ඛායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” වක්ඛායතනයයි කියන ලද ඇස අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “සොත්ථායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” සොත්ථායතනයයි කියනලද කණ අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි, ‘සාණායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං’ සාණායතනයයි කියනලද නාසය අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “ජිවිභායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” ජිවිභාය තනයයි කියන ලද දිව අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “කායායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” කායායතනයයි කියනලද කය අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “මනායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” මනායතනයයි කියනලද සිත අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “රූපායතනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” රූපායතනයයි කියනලද රූප (වණ්ණ) ය අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “සද්දය

තනං අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” සද්දයතනයයි කියනලද
 ශබ්දය අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “ගක්ඛායතනං අතිවමං
 දුක්ඛං අනන්තං” ගක්ඛායතනයයි කියනලද ගක්ඛා (ගදසුවද)
 අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “රසායතනං අතිවමං දුක්ඛං අන
 න්තං” රසායතනයයි කියනලද රසා අතිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි.
 “පොඨබ්බායතනං අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” පොඨබ්බා
 යතනයයි කියනලද පඨවි තෙජ චායෝ පොඨ
 බ්බාය අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “ධම්මායතනං අතිවමං
 දුක්ඛං අනන්තං” ධම්මායතනයයි කියනලද නිජාණවජ්ජිත
 වෛතසික දෙපණ්ණ හා සුමුමරූප සොලස අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි,
 අනාත්මයි, (මෙහි අය, කණ, තාසය, දිව, කය යනු ප්‍රසාද
 රූප පසය, රූප, සද්ද, ගක්ඛ, රස, පොඨබ්බ යනු ආරම්භ
 රූප සහය.)

බාහුසම්මූඨිනස

“චක්ඛුබාහු අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” චක්ඛුබාහුයි කියන
 ලද අය අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි-පෙ-පොඨබ්බාබාහු අතිවමං
 දුක්ඛං අනන්තං” පොඨබ්බාබාහුයි කියනලද පඨවි තෙජෝ
 චායෝ පොඨබ්බාය අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “චක්ඛු
 විඤ්ඤාණබාහු අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” රූපය අරමුණුකොට
 ඇසේ හටගන්නා චක්ඛු විඤ්ඤාණබාහු නම්වූ සිත අතිත්‍යයි,
 දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “සොතවිඤ්ඤාණබාහු අතිවමං දුක්ඛං අන
 න්තං” ශබ්දය අරමුණු කොට කණේ හටගන්නා සොතවිඤ්ඤා
 භාහු නම්වූ සිත අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “සාණවිඤ්ඤාණ
 බාහු අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” ගක්ඛය අරමුණුකොට තාස
 යෙහි හටගන්නා සාණවිඤ්ඤාණබාහු නම්වූ සිත අතිත්‍යයි,
 දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “ජිවිහාවිඤ්ඤාණබාහු අතිවමං දුක්ඛං අන
 න්තං” රසය අරමුණුකොට දිවේ හටගන්නා ජිවිහාවිඤ්ඤාණබාහු
 නම්වූ සිත අතිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “කායවිඤ්ඤාණබාහු
 අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” පොඨබ්බාය අරමුණුකොට කයේ හට
 ගන්නා කායවිඤ්ඤාණබාහු නම්වූ සිත අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි
 “මනොබාහු අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” මනොබාහුව (පඤ්චථා
 රාවජ්ජනය හා සම්පට්ඨන්තසුහලය) අතිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි.
 “මනොවිඤ්ඤාණබාහු අතිවමං දුක්ඛං අනන්තං” මනොවිඤ්ඤා
 භාහුව (මනොබාහු හා දෙපස් විඤ්ඤාණයන් හැර ඉතිරි සං
 නා සිත) අතිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි.

ලොකික ඉන්ද්‍රිය-සත්‍ය-ප්‍රතිත්‍යක්ෂවත්පාදදිත්තේ වශයෙන් ද
 මෙසේ ම සම්මුඨිනස කළයුතුයි.

නවත් ක්‍රමයක්

“රූපං අභිවචං සංඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වය ඛම්මං විරුහධම්මං නිශ්ශබ්ධම්මං” රූපය ඉපද නැසෙන හෙයින් අභිනායය, ප්‍රත්‍යයෙන් රැස්කරනලද හෙයින් සංඛතය, ප්‍රත්‍යයෙන් උපදිනාහෙයින් පටිච්චසමුප්පන්නය, ගෙවෙන ස්වභාව ඇතිබැවින් ඛයධම්මය, විනාශවන ස්වභාව ඇතිබැවින් වය ඛම්මය, වෙන් වන ස්වභාව ඇතිබැවින් විරුහධම්මය නිරුඳවන, (බිඳෙන) ස්වභාව ඇතිබැවින් නිශ්ශබ්ධම්මය.

“නාමං අභිවචං සංඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වයධම්මං විරුහධම්මං නිශ්ශබ්ධම්මං” නාමය ඉපදනැසෙන හෙයින් අභිනායය, ප්‍රත්‍යයෙන් රැස්කරනලද හෙයින් සංඛතය, ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින හෙයින් පටිච්චසමුප්පන්නය, ගෙවෙන ස්වභාව ඇතිබැවින් ඛයධම්මය, විනාශවන ස්වභාව ඇති බැවින් වයධම්මය, වෙන් වන ස්වභාව ඇති බැවින් විරුහධම්මය, නිරුඳවන ස්වභාව ඇතිබැවින් නිශ්ශබ්ධම්මය.

මේ ක්‍රමයෙන් ද නාමරූපදෙක මෙතෙතිකල යුතුය. සකකා දිත්තේ වශයෙනුත් මෙතෙති කිරීම සුදුසුය.

නවත් ක්‍රමයක්

“රූපං අභිවචං පලොකං චලං පහබ්බ අද්ධවං විපරි ණාමධම්මං අසාරං විභවං සංඛතං මරණධම්මං” රූපය ඉපද නැසෙන හෙයින් අභිනායය, ව්‍යාධි ජරාමරණයන්ගෙන් පලදවන බැවින් පලොකය, ව්‍යාධිජරාමරණයන්ගෙන් හා අපචලොකධම් යන්ගෙන් සෙලවෙන බැවින් චලය, උපක්‍රමයෙන් හෝ ඉසෙම හෝ බිඳෙනබැවින් පහංගුණ, ගහකගෙඩියක් මෙන් හැමකල්හි නොපවත්නා බැවින් අද්ධවය, ජරාමරණ දෙකින් පෙරලන ස්වභාව ඇතිබැවින් විපරිණාමධම්මය, හරයනැති ඵලයක්සේ පහසුවෙන් බිඳවැටෙන බැවින් අසාරය, නොවැඩෙන බැවින් හෝ නාශණාදවේගෙන් හටගත්බැවින් විභවය, ප්‍රත්‍යයෙන් කරනලද බැවින් සංඛතය, මැරෙන ස්වභාව ඇති හෙයින් මරණධම්මය, නාමය ද මෙසේ ම සමමගීතය කලයුතුය. මෙය දසවැදූරුම අනිච්චානුපසංසනාවයි.

“රූපං දුක්ඛං රොගො ගණේඛාසලලං අසං අබ්බාධො ඊති උපද්දවො හයං උපසන්තො අත්තාණං අලෙණං අයරණං ආදී නමං අසමුලං වධකා සාසවං මාරුමිසං ජාතිධම්මං ජරාධම්මං ව්‍යාධිධම්මං සොකධම්මං පරිදෙවධම්මං උපායාසධම්මං සංකිලෙසික ඛම්මං” රූපය ඉපදීම නැසීම යන දෙකින් පිඩා වන බැවින් ද දුක්ඛ ස්ථානවූ බැවින් ද දුක්ඛ, ප්‍රත්‍යයෙන් යැපියයුතුවැ රොගයට මුල්වූ බැවින් රෝගසංකි, කෙලෙස් අසුච්චාඳිතය බැවින් ඉදිමි හිංසාවා සැරවැඳිතය ගබ්සක් මෙනි, ඇතුළත කා

වැදි රුජා උපදවන නිකුත් නො කළ හැකි උලක් මෙහි. ආසීයන් විසින් ගරහනු ලබන බැවින් ද සකියන්ට අනඬු උපදවන බැවින් ද පාපයට ස්ථානවූ බැවින් ද අසය, කිලකෙකුසේ අනුත් පිළිබද පැවතුම් ඇති බැවින්ද ආබාධයට (ලෙඩට) ආසන්න කාරණා වන බැවින්ද ආබාධයකි, නොයෙක් විපතනි ඵලවන ආගන්තුක සතුරෙකු වැනි බැවින් ජනිත, තමා නො දැන ම මහත්වූ අනඬු ඵලවන බැවින් ද නොයෙක් උපද්‍රව යන්ට ස්ථානවූ බැවින් ද උපද්‍රවයෙකි, සියලු හයට ආකරයක් වැනි බැවින්ද දුක් නැති නිවණට ප්‍රතිවිරුද්ධ බැවින්ද හයකි, නොයෙක් අභ්‍යන්තර බාහිර අනඬුයන් හා සම්බන්ධ වන බැවින් ද රාශාදි වරදින් යුක්ත බැවින් ද උපසංගී (අනඬු) යෙකි, ආරක්ෂාකිරීම දුෂ්කර බැවින් අනාගාමිකයෙකු සැඟවෙන්නා වූන්ට දුක් නැති ලෙණක් සේ නො වූ බැවින් අලෙණය, ජාත්‍යාදි හය නො නෑන බැවින් අසරණය, අනිත්‍යාදි ආකාරයෙන් පවත්නා බැවින්ද ඉතා දිළිත්තෙකුසේ දුකින් මඩනාලද බැවින් ද ආදිනවයෙකි, පාපයට මුලහෙතු වන බැවින් අසමුලයකි, මිත්‍රයෙකුගේ වෙහෙයෙන් පැමිණි මිනීමරු සතුරෙකු වැනි බැවින් වධකෂයකි, ආශ්‍රවකෙලයයන්ට ආසන්නකාරණා වන බැවින් සාසවය, කෙලය-මාත්‍යමාරයන්ගේ ආහාරයක් වැනි බැවින් ඡායා මිශ්‍රය, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් ජායධම්මය, දිරිම ස්වභාවකොට ඇති බැවින් ජරාධම්මය, ලෙඩ සැදීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් ව්‍යාධිධම්මය, සොකකිරීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් සොකධම්මය, හැකිම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් පටිපෙට්ඨධම්මය, නාමය දූෂිත දුශ්චරිත කෙලයයන්ට අරමුණු වන බැවින් සංකිලෙසිකධම්මය, නාමයද මෙසේම සමමගීතය කලයුතු, මෙය පස්විසි වැදූරුම දුක්ඛානුපසංයනාවයි.

“රුජං අනන්තං පරං ජිනං තුච්ඡං සුඤ්ඤං” රුජය හිමියෙක් වැසියෙක් කරන්නෙක් විදින්නෙක් ඇතැයි කලානා කොට ගන්නාලද ආත්මසාරයක් නොවන බැවින් අනාත්මය, තමන්ගේ වසහයෙහි නොපවත්නා අනිකෙකු වැනි බැවින් පරය, නිත්‍ය-සුභ-සුඛ-ආත්ම වශයෙන් මෝඩයන් විසින් කලානාකොට ගන්නාලද හරයක් නැති බැවින් ජින (කිස්)ය, එහෙයින්ම තුච්ඡය, හිමියෙක් වැසියෙක් කරන්නෙක් විදින්නෙක් ඇතැයි කලානා කොට ගන්නාලද අත්‍යයෙකුද නැති බැවින් යුත්‍යය, නාමයද මෙසේම සමමගීතය කලයුතුය. මෙය පස්වැදූරුම අනන්තානුපසංයනාවයි. සකක ආයතනාදීන්ගේ වශයෙන් ද මේ ක්‍රමය යොදා මෙනෙහි කළහැකි නම් යෙහෙකි. තවද “සබ්බං සංඛාරා අනිච්ඡා දුක්ඛා අනන්තා” සියලු සංස්කාරයෝ අනිත්‍ය යහ දුක්ඛයහ අනාත්මයහ යනුවෙන් ද මෙනෙහි කලයුතුය. මෙසේ

ලෝකික නාම රූපධර්මයන් අතින් දුටු අනාත්ම වශයෙන් මෙනෙහි කොට සමමග්ගිකඥානය උපදවා ගතයුතුය. මෙය සමමග්ග ඤාණයයි. ඊටපසු උදයව්‍යයඥානය පිණිස වැයම් කළයුතුය. නාම රූපයන්ගේ ඉපදීම හෙවත් ඇතිවීම උදය නම්. බිදීමට හෙවත් වැනසීම-නැතිවීම වය නම්. ඒ උදය වය දෙක දක්නා ඤාණය උදයබබ්බඤාණයයි කියනු ලැබේ.

අවිජ්ජා, භවතා,* කම, ආකාර යන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ලැබීමෙන් රූපය උපදී. එකී ප්‍රත්‍යය ශක්තිය අවසන්වීමෙන් රූපය වැනසෙයි. එසේම අවිජ්ජා, භවතා,* කම, එසා (නාමරූප) යන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ලැබීමෙන් නාමය උපදී. ඒ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය අවසන් වීමෙන් නාමය වැනසෙයි. මෙසේ දැනගෙන නාම රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය අපේක්ෂා නොකොට උත්පාද (උපදින) ඤාණය හා භබ්බ (බිඳෙන) ඤාණය ද දැනගනු ලැබේ.

මේ ක්‍රමයෙන් රූපයෙහි ප්‍රත්‍යය වශයෙන් සතරක්ද ඤාණ වශයෙන් එකක්දැයි උදය (ඉපදීම) පඨ ආකාරයකින්ද වය (වැනසීම) පඨ ආකාරයකින්ද දැනගනු ලැබේ. නාමයෙහි ද එසේමය. උදය වය දෙක ප්‍රත්‍යය වශයෙන් දැකීමෙන් අනාත්ම ලක්ෂණයද ඤාණ වශයෙන් දැකීමෙන් අතින් දුටු ලක්ෂණ දෙක ද ප්‍රකට වෙත්.

එවිට:-

අනුප්පන්නා උප්පජ්ජන්ති-උප්පන්නා ච නිරුජ්ජන්ති,
නිව්වානවාච සංඛාරා-දීපජාලසමුප්පමා.

නාම රූප සංඛාරාන සංඝකාරයෝ තුමු පහන් දැල්ලක් මෙන් පෙර නුපත්තානු ම උපදිත්. උපත්තානුද ඤාණයකින් නිරුද්ධ (නැති) වෙත්. අලුත්වම පවත්නානුයයි වැටහෙත්. -තවද:-

දකුරාජ්ඣුබ්බුලොච-උසාචො විය සුරියෙ,
ආරග්ගෙ සාසපො විජ්ජු-පාදොච තාවකාලිකා.

දියේ ඇදි ඉරක්මෙන්, දිය බුබුලක්මෙන්, ඉර උදාවනකල පිනිබිදක්මෙන්, ඉදිකටු මුණතෙහි තැබූ අබ ඇවයක්මෙන්, විදුලි යක්මෙන්, ඉතා සවිලා කාලයක් පැවති නැතිවන්නානුයයිද වැට හෙත්. තවද:-

මායාමරිචිගඤ්ඤා-නගරං සුපිනනනකං,
ඓනකාලාතවකතං-අසාරා කදලී ඥාමා.

* එසේම අවිජ්ජාදි නාමිකිණි සංඝකාරිකාරණභූතානි උපාදානානිපි ගතිනා නෙමාහි දට්ඨබ්බා.

මායාවක් මෙන්, මිරිඟුවක් මෙන්, ත්‍රිධා කරනු කැමති භානුච්ඡිදේවීන්ට එළුවලාවට පමණක් ආකාශයෙහි සැදෙන නාභා භාගරයක් මෙන්, යටපතයෙන් විදිනලද සැපයක් මෙන්, පෙණපිඩක් මෙන්, ගිනිපෙණල්ලක් කරකැවීමෙන් ඇති වූ චලල්ලක් මෙන්, කෙසෙල්කදක් මෙන් හරනැත්තාහුයයිද වැටහෙත්.

මෙසෙයින් “නැසෙන දෙය ම උපදී. උපදින දෙය ම නැස්” යයි විදගීතා වචනතාවූ යොගාවචරයාගේ කරුණ විදගීතා ඥානය වූ උදයබ්බයඤ්ඤාය උපදී. උදයබ්බයඤ්ඤාය උපන් යොගාවචරයාගේ:—

ඔහාසො පිති පසාද්ධි-අබ්මොක්ඛා ච පග්ගහො,
සුඛං ඤාණමුපට්ඨාන-මුපෙක්ඛා ච තික්ඛාති ව.

යනුවෙන් දැක්වෙන විදගීතා උපකෙලයදසය උපදී. එහි ඔහාසස නම් විදගීතා විතතයෙන් හටගෙන ශරීරයෙන් නික්මෙන ආලෝකයයි. පිතිය නම් සිත පිණවමින් හටගන්නා පස් වැදෑරුම් ප්‍රතියයි. පසාද්ධිය නම් විතත චෛතසික දෙක්ති වූ කෙලෙස් දූෂිල්ල සන්සිදුවමින් හටගන්නා දෙවැදෑරුම් පසාද්ධියයි. අබ්මොක්ඛය නම් බලවත් ශ්‍රද්ධාවය. පග්ගහය නම් වියරියයි. සුඛය නම් ඉතා ප්‍රණීත වූ සොම්නසයි. ඤාණය නම් ත්‍රිලක්ෂණයෙහි කාවැදි දක්තා විදගීතා ඥානයයි. උපට්ඨානිය නම් කළකි සියල්ලෙහි වැටහීම ඇතිකරවන සිතියයි. උපෙක්ඛාව නම් සියලු දෑ කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ ව පවත්නා විදගීතා උපෙක්ෂාව හා ඒ ඒ කරුණු වහා මෙනෙහි කළකැකි ආවර්ජනා උපෙක්ෂාවයි. නික්ඛානිය නම් ඔහාස ආදී කොට ඇති කරුණු නවය පහළවීමෙන් පසු මිට පෙර මාගව මෙබඳු යහපතක් උපන්නේ නැතැයි එහි ආලය කරමින් උපදින සියුම් තෘෂ්ණාවය. මේ දසය උපන් කල්හි ඇතැම් යොගාවචරයෙක් තෙම මාගව මිට පෙර මෙවැනි ඔහාසාදියක් උපන්නේ නැත. එකානතයෙන් මෙයම සෝවාන් ආදී ලොකොත්තර මාගීය විය යුතුය. දැන් ඉතින් මම මාගීයට පැමිණියෙමැයි අමාගීය ම මාගීය වශයෙන් ගෙන එපමණකින් විදගීතා භාවතාව තවත්වයි. ඔහාසාදිය විදගීතාවට සතුරු වූ විදගීතාව කිලිටිකරවන්නාවූ විදගීතා උපකෙලය බවද මාගීය තොවන බවද මාගී වීරියට බැසගත් විදගීතා ඥානය ම මාගීයයි දැනගන්නා ඥානය මග්ගාමග්ගඥානදසසන විසුද්ධියයි.

මග්ගාමග්ගඤාණදසසන විසුද්ධිය නිමි.

ඉක්බිතිවැ පරිපදාඥාණදසසානවිසුද්ධිය පිණිස වැයම් කළ යුතුය. විදගීනා උපකෙලයාන් කෙරෙන් මිදුනා වූ උදයබ්බය ඤාණයෙහි පවත් අතින් ප්‍රඥා අනාත්මියන ත්‍රිලක්ඛණය පිළිබඳ විදගීනා භාවනායෙහි පිළිපැදීමේදී ඇතිවන විදගීනා ඥාන නවය පරිපදාඥාණදසසාන විසුද්ධිය නම් වේ. එනම් උදයබ්බය ඤාණය භබ්බ ඤාණය භය ඤාණය ආදීනව ඤාණය නිබ්බිදා ඤාණය මුඤ්ඤ විතුකම්පනා ඤාණය පරිසංඛාන ඤාණය සංඛාරාපෙක්ඛා ඤාණය අනුලොම ඤාණය යන මේ ඤාණනවයයි. මීට පෙරද උදයබ්බය ඤාණය පහළවිය. එහෙත් උපක්ලේශ දශයකින් කිලිටු වූ බැවින් ඒ ඤාණයෙන් නිසිපරිදි ත්‍රිලක්ඛණ (තිලකුණු) සලකාගත නො හැකිවිය. දන් උපක්ලේශයන් කෙරෙන් මිදුණු බැවින් ඊට අව කාශය ලැබී තිබේ. එහෙයින් නැවත ද ඒ ත්‍රිලක්ඛණය වැටහෙනසේ උදයබ්බය ඤාණයෙන් ම වැයම් කළ යුතුය. ඒ ත්‍රිලක්ඛණය නො වැටහෙන්නේ කුමක් මෙනෙහි නොකරන බැවින්ද? කුමකින් වැසි පවත්නා බැවින්ද? යනු ප්‍රශ්නයි.

ඊට පිළිතුරු මෙසේ දනගුතුයි:-

උදයබ්බයාන මහිණන-සමපටිපිලනස්ස ව
 නානාධාතු විභාගස්ස-අමනසිකාරහෙතුතො
 සන්තත්තාවො ඉරියා-පථෙහි ව සන්තෙත ව,
 පටිච්ඡන්තත්තා යථාභූතං-න උපට්ඨෙනා ලකඛණං.

උදයවය දෙකය, නිතර පිබාවීමය, නොයෙක් නාමරූප ධාතූන් බෙදී පැවැත්මය යන මොවුන් මෙනෙහි නො කරන බැවින්ද සන්තතිසෙන් (පරමපරවෙන්) හා ඉරියවුවලිනුත් එකට බැදුණු සත් සවභාවයෙනුත් වැසි පවත්නා බැවින්ද ත්‍රිලක්ඛණ ඇතිසැටි නොවැටහෙන්නේය ඒ මෙසේයි:-

නාමරූපයන්ගේ උදයවය දෙක මෙනෙහි නො කරන බැවින්ද එය සන්තතිසෙන් වැසි පවත්නා බැවින්ද අතින් ලක්ඛණය නොවැටහෙන්නේය. නිතර ඇතිවන පිබා දුක් ගැහැට මෙනෙහි නො කරන බැවින්ද පිබා දුක් ගැහැට බොහොමයක් යාම් ඉදිම් ආදී ඉරියව්වලින් වැසි පවත්නා බැවින්ද ප්‍රඥාලක්ඛණය නො වැට හෙන්නේය. නොයෙක් නාමරූප ධාතූන් බෙදා මෙනෙහි නො කරන බැවින්ද එකට බැඳී සත වැ ඒ ධාතු සවභාවය වැසි පවත්නා බැවින්ද අනාත්ම ලක්ඛණය නොවැටහෙන්නේය.

උදයබ්බයාදිං පරිග්ගස්ස-සන්තත්තාදෙ විකොපිතෙ,
 ලකඛණානි උපට්ඨෙනා-විපස්සකස්ස යොගිනො.

උදයවය දෙක හා නීතර පිඩාවීමද නාමරූප ධාතුන් බෙදී පැවැත්මද නුවණින් අල්වාගෙන සන්නතිය හා ඉරියව්වද සහ සවභාවයද කඩා බිඳ බෙදුනුකල්හි විදහිනා වඩන යොගිතාව භිලක්ෂණය වැටහේ. ඒ මෙසේයි:-

උදයවය දෙක නුවණින් අල්වාගෙන සන්නතිය කඩා වෙන් කළ විට අනිත්‍ය ලක්ෂණය ප්‍රකටව වැටහෙන්නේය. නීතර ඇති වන පිඩා දුක් ගැහැට නුවණින් අල්වාගෙන යාම් ඉදිම් ආදී ඉරියව්වලදී ඇතිවන දුක්ගැහැට වෙන්කොට සලකාගත් කල්හි දුඃඛලක්ෂණය වැටහෙන්නේය. එකට සතව බැඳී පවත්නා නොයෙක් නාමරූප ධාතුන් සතව බැඳුණු පස්ගුණයක් කඩා වෙන් කරන්නාක් මෙන් කඩා බෙදා වෙන්කරගත් කල්හි අනාත්ම ලක්ෂණය ප්‍රකටවන්නේය.

මෙහි අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්මයයි කියනු ලබන්නේ නාම රූප දෙකමය. නාම රූපයන්ගේ ඇතිව නැතිවීමයි කියනලද ආකාර විකාරය අනිත්‍ය ලක්ෂණයයි. ඔවුන්ගේම නීතර පිඩාවීම් ආකාරය දුඃඛ ලක්ෂණයයි. වසගයෙහි නොපවත්නා ආකාරය අනාත්ම ලක්ෂණයයි. මේකී භිලක්ෂණය තත්ත්වාකාරයෙන් වටහාගෙන “රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනන්තං” රූපය අනිත්‍යයි දුක්ඛ අනාත් මයි. “නාමං අනිච්චං දුක්ඛං අනන්තං” නාමය අනිත්‍යයි දුක්ඛ අනාත්මයි යනුවෙන් යටකී ප්‍රත්‍යය වශයෙනුත් සෂ්ඨ වශයෙනුත් උදයවය සකලමින් භිලක්ෂණය වඩන්නනුයේ උදයබ්බය ඤාණය තිසුණුවේ. මෙය උදයබ්බය ඤාණයයි.

නාමරූපයන්ගේ උදයවය දෙක සිසුව නුවණට වැටහී ආකල්හි මහවැසි වසිනවිට හටගෙන බිඳී යන දිය බුබුලු දෙස බලා සිටින්නනුට ඒ දියබුබුලුවල හටගැනීමට වඩා බිඳීයාම ඉතා ප්‍රකටව පෙනෙන්නාක් මෙන් එම නාමරූපයන්ගේ උදය අතහැරී ගොස් හඬගත පමණක් නුවණැසට වැටහෙන්නේය. මෙසේ නාමරූපයන්ගේ හඬගත අනුව දක්නා ඤාණය හඬග ඤාණයයි.

සවභාවයෙන් හයවන පුද්ගලයා හට සිංහ ව්‍යාජ්‍යාදීන් මහත් හයක්සේ වැටහෙන්නාක් මෙන් හඬගඤාණයට වැටහී ආ නාම රූපයන් මහත් හය වශයෙන් දක්නා ඤාණය හයඤාණයයි.

හය වශයෙන් වැටහුණු නාමරූප ධර්මයන් විෂ මිශ්‍ර භෞජන යක් මෙන්, සොරු ඇති මාගියක් මෙන්, ගිහි ගෙන දැල්වෙන

ගෙයක් මෙන්, ආදිනව (=දෙස්) සහිතයයි දන්තා ඤාණය ආදිනවඤාණයයි.

පිරිසිදු සේ වැඩුණු කුමාරයෙක් දුගඳ හමන අපිරිසිදු මල මුත්‍රාදිය දැක එහි කලකිරෙන්නාක් මෙන් ආදිනව දුටු නාමරූප සංසකාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම් වශයෙන් පවත්නා ඤාණය නිබ්බදඤාණයයි. හයඤාණයද ආදිනවඤාණය හා නිබ්බද ඤාණයද නම් වශයෙන් වෙනස්වුවත් අනුවභයෙන් එකකි.

නිබ්බදඤාණයෙන් කලකිරුණාවූ කුලපුත්‍රයා හට දෑලට අසුටු මාලුවෙකු මෙන්, සමීපයේ කටට අසුටු මැඩියෙකු මෙන්, කුඩු වෙති දුටු කුරුල්ලෙකු මෙන්, නාමරූපසංසකාරයන් කෙරෙහි මිදෙනු කැමැත්ත ඇතිවෙයි. මෙසේ මිදෙනු කැමැත්තෙන් වශයෙන් පැවති ඤාණය මුඤ්චිතුභාවනාඤාණයයි.

දිය යටදී මාලුවෙකු යන සංඥයෙන් නයෙකු බෙල්ලෙන් අල්ලාගත් පුරුෂයෙක් මෙන් මිදීමේ උපාය සම්පාදනය පිණිස ආදිනව දුටු නාමරූප සංසකාරයන් නැවතද අතිත්‍ය-දූෂ-අශුභ අනාත්ම වශයෙන් පිරිසිදු මෙනෙහි කිරීමේදී පහලුවන ඤාණය පටිසංඛාන ඤාණයයි. ඒ මෙසේයි—

එක් පුරුෂයෙක් තෙම දිය යටට අතදමා එහි සිටි නයෙකු බෙල්ලෙන් අල්ලාගෙන ලොකු මාලුවෙකු අල්ලා ගත්තෙමැයි සතුටු වී උග්‍ර ඔසවා බැලූ විට සවස්සන (සෝවානි) ලකුණු තුන දැක මාලුවෙකු නොව නයෙක්යයි හැඳින හැර එහි ආදිනව දැක නයා අල්ලා ගැනීම ගැහ කලකිරී උගෙන් මිදෙනු කැමැතිව ඊට උපාය කරන්නේ අතේ පටලවා ගත් චලිතය අහසට ලිහා අත ඔසවා හිසවටේ දෙතුන්වරක් කරනවා නයා ආපසු හැරී දණ නොකරන සේ දුළුලකොට ඇතට දමාගැසුවේය.

මේ උපමායෙහි පලමුවෙන් මේ ආත්මභාව ශරීරය ලැබ සතුටු කාලය නයාගේ බෙල්ලෙන් අල්ලාගෙන ලොකු මාලුවෙක් අල්ලා ගත්තෙමැයි කියා සතුටු වූ කාලය මෙකි. සංසකාරයන් කෙරෙහිවූ ඝන භාවය බෙදා වෙන්කොට තිලකුණු දුටු කාලය නයා දියෙන් උබට ඔසවා සවස්සන ලකුණු තුන දුටු කාලය මෙකි. හය ඤාණය උපන් කාලය මාලුවෙකු නොව නයෙක්යයි දැන ගැනූ කාලය මෙකි. ආදිනවඤාණය උපන් කාලය නයා ඇල්ලීමෙහි ආදිනව දුටු කාලය මෙකි. නිබ්බදඤාණය උපන් කාලය නයා ඇල්

ලීම ගැන කලකිරුණු කාලය මෙනි. මුඤ්චිකුකම්පතා ඤාණය උපත් කාලය නයා කෙරෙන් මිදෙනු කැමැත්ත ඇතිවූ කාලය මෙනි. නැවතද සංස්කාරයන් තිලකුණුවලට නංවා ඔවුන් දුළුල කොට නිත්‍ය- සුඛ- ශුභ- ආනව ආකාරයෙන් වැටහෙන්නට ඉඩ නොතබා ඔවුන් කෙරෙන් මිදීමට උපාය සමපාදනයෙන් පරිසංඛානඤාණය ඉපදවූ කාලය නයා හිස වටේ කරකවා දුළුල කොට ආපසු හැරී දමකරන්නට නොහැකි වනසේ දමාගසූ කාලය මෙනි.

එක්තරා පුරුෂයෙකුට තමන්ගේ භාග්‍යාව ඉතා ප්‍රිය වූවාය. ඔහුට මොහොතකුදු ඇගෙන් වෙන්ව වාසය කළ නොහැකිය. ඔහු ඇට ඉතාම ආදරය කරයි. ඔහු ඒ සත්‍රිය අතින් පුරුෂයෙකු සමග සිටිනවා හෝ කථාකරනවා හෝ සිනාසෙනවා හෝ දෑක කිපෙන්නේය. අභියසින් දෙමිනස් වන්නේය. තෙතෙම ඇගේ දෙස් දෑක පසු කාලයකදී ඇගෙන් මිදෙනු කැමතිව ඇ අත්හැර යන්නේය. ඊට පසු ඇ යම් කිසි පුරුෂයෙක් සමග යම් කිසිවක් කරමින් සිටිනුදුකද නොකිපෙන්නේය දෙමිනස් නොවන්නේය, නුදක් මධ්‍යස්ථ වන්නේය. එසේම සියලු නාමරූප සංස්කාර යන්නෙත් මිදෙනු කැමති යොගාවචර තෙම පරිසංඛානඤාණ යෙන් සංස්කාරයන් පිරිසිදුගෙන මමය මාගේයයි ගතයුතු දෙයක් නොදෑක සංස්කාරයන් පිළිබඳ හය හා ආසාවද දුරු කොට ඔවුන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ වන්නේය. මෙසේ සංස්කාර යන් මධ්‍යස්ථ වශයෙන් දකිමින්ම තිලකුණු වඩනා ඤාණය සංඛාරාපෙක්ඛා ඤාණයයි.

මුඤ්චිකුකම්පතාඤාණයද පරිසංඛානඤාණය හා සංඛාරාපෙක්ඛාඤාණයද නම් වශයෙන් වෙනස් වුවත් අභිවෘත්තයෙන් එකෙකි.

ඉක්බිතිව තිලකුණු අරමුණු කිරීමෙන් මූලදී පැවති විදගීනාඤානයන්ට හා මතු උපදනා ලොකොනතර මාගීක්ෂණ යෙහි අවබෝධවන සත්තිස්බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන්ටද අනුකූලව හටගන්නා ඤාණය අනුලොමඤාණයයි.

බාර්මිකවූ විනිශ්චයකාරකුමෙක් අවදෙනෙකුගෙන් සැදී ජූරිසභාවෙහි සිටියවුන්ගේ විනිශ්චයද අසා දැනගෙන අගනි යට නොගොස් ඒ ජූරිසභාවේ විනිශ්චයටද රාජනිතිවද අනුකූලවනසේ නඩුව තීන්දුකරන්නාක් මෙන් අනිත්‍යාදි වශයෙන් සංස්කාරයන් අරමුණු කොට උපදනා ඤාණ අභි

වද මතු ලෝකොත්තරමාගීක්ෂණයෙහිදී පහළවන සත්තිය බොධිපාක්ෂිකබ්බයන්වද අනුලොමවා හටගන්නා බැවින් මෙය අනුලොමඤ්ඤාණයෙහි කියනු ලැබේ.

මෙසේ විදශීනා උපකෙලයෙන් කෙරෙන්නිදුනාවූ උදයබ්බය ඤාණයෙහි පටන් අනුලොමඤ්ඤාණය දක්වා ත්‍රිලක්ෂණයෙහි විදශීනා පිළිවෙළින් පිළිපත්තාවූ යෝගාවචරයා තුළ උපදනා විදශීනාඥාන නවය පටිපදාඤ්ඤාණදස්සන විසූබ්බ නම් වේ.

පටිපදා ඤාණදස්සන විසූබ්බය නිමි.

උදයබ්බය ඤාණයෙහි පටන් අනුලොමඤ්ඤාණය දක්වා විදශීනා පිළිවෙළින් භාවනාකරන්නාවූ යටති විසූබ්බ සයෙන් යුක්තවූ යෝගාවචරයාහට සංඛාරිපෙක්ඛා ඤාණය මුහුකරවා (මෝරවා)ගතනිමත් කරගත්විට මේ දැන් සෝවාන්මාගීය උපදියයි කියනු කල්හි හවාබ්බසන්නතිය සිද්ධිගොස් මනෝචාරාවර්ජන විතතය උපදනේය. ඊට පසු අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණයන්ගේ වශයෙන් යම් කිසිවක් අරමුණුකොට මද නුවණ ඇත්තාහට පරිකමී-උපචාර-අනුලොම නාමයෙන් විදශීනා සිත් තුනක්ද කියුණු නුවණ ඇත්තාහට උපචාර-අනුලොම නාමයෙන් විදශීනා සිත් දෙකක්ද උපදනාහුය. මේ විදශීනා සිත්ම විදශී නාවගේ අගතැන් පැමිණි අනුලොමඤ්ඤාණය සමග පවත්නා බැවින් සානුලොමයෙහිද සංස්කාරයන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ වන බැවින් සංඛාරිපෙක්ඛා යෙහිද සුදුසු පරිදි අපායදුක් ආදිය කෙරෙහුත් සංස්කාරනිමිත්තය කෙරෙහුත් නැඟිටුවන ලෝකොත්තර මාගීයට පමුණුවන බැවින් වුට්ඨානගාමිනි විසෙසනායෙහිද කියනු ලැබෙත්.

ඊට අනතුරුව පාඨස්ථන ගොත්‍රය මැබපවත්වන- ආයඝී ගොත්‍රයට පමුණුවන ගොත්‍රය විතතා නිව්ඤාණය අරමුණුකොට උපදනේය. ඊට පසු සෝවාන් මාගීය දුක් මෙපමණෙකැයි පිළිසිද දැනගනිමින් දුක් උපදවන තෘෂ්ණාව පහකරමින් දුක් නැති නිව්ඤාණය අරමුණු කරමින් දුක් නැසීමේ උපායවූ සමමාදිට්ඨි ආදිය වඩමින් අපීණා විවියට බැස ගත් නේය. ඊට පසු මද නුවණ ඇත්තාහට සෝවාන් ඵලසිත් දෙකක්ද කියුණු නුවණ ඇත්තාහට එම ඵලසිත් තුනක්ද ඉපද නිරුද්ධ වෙති. නැවත මුලදී සිද්ධිය හවාබ්බසන්නතිය ඇති ඔත්තිය. ඊට පසු හවාබ්බ සන්නතිය සිද්ධිගොස් තමන් විසින්

පැමිණි මාසී- ඵල- නිජාණයන් හා තමන් විසින් පහකරතලද කෙලෙස්ද තමන්ගේ සත්ත්වයෙහි ඉතිරිව තිබෙන කෙලෙස්ද මේ මේයයි දක්නාවූ ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා ඥානයේ පහළවෙත්.

මතු මතු මාසීඵල ලැබීමට බලාපොරොත්තු වන සොනා පනා- සකදගාමි- අනාගාමීන් විසින්ද අතිත්‍යාගාදීන්ගේ වශයෙන් යම් කිසිවක් අරමුණු කරමින් භාවනා කොට යටකි තබන් ඒ ඒ මාසීඵල ඉපදවිය යුතුය. ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා ඥානයන්ගේ පහළවීමද යටකි යේය. රහතන්වහන්සේට වූකලී ඉතිරි කෙලෙස් නොමැති බැවින් ඒ පිළිබඳ ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවක් නැත.

ජබ්බසුද්ධිකකමෙනෙවං-භාවෙනබ්බො චතුබ්බිධො,
ඤාණදස්සනවිසුද්ධි-නාම මග්ගො පච්චවති.

මෙයේ සීලවිසුද්ධිය විතතවිසුද්ධිය දිට්ඨිවිසුද්ධිය කම්බා විතරණවිසුද්ධිය මග්ගාමග්ගඤාණදස්සන විසුද්ධිය පටිපදඤාණ දස්සනවිසුද්ධිය යන අභිවිමුඛිත්ගේ පිළිවෙළින් වැඩිය යුතුවූ සොනාපතනිමග්ග- සකදගාමිමග්ග- අනාගාමි මග්ග- අරහත්ත මග්ග යන සතරවැදූරුම අපොඤ්ඤාමාගීය ඤාණදස්සන විසුඛි නම වේ.

ඤාණ දස්සන විසුද්ධිය නිමි.

මෙහි සීලවිසුඛියෙන් සීලයද විතතවිසුඛියෙන් සමාධියද ඉතිරි විසුඛි පසෙන් ප්‍රඥවද යන ශික්‍ෂාත්‍රය දැක්වෙන්නේය. සීල ශික්‍ෂාවෙන් රාගාදී කෙලෙසයන්ගේ ව්‍යතික්‍රම (=ඉක්මවන) අවස්ථාවද සමාධිශික්‍ෂාවෙන් පෘක්ෂිත්වාන (=නැගී සිටින) අවස්ථා වද ප්‍රඥාශික්‍ෂාවෙන් අනුගය (=ගවසන් වූ) අවස්ථාවද යන අවස්ථා තුන පිළිවෙළින් පහවෙත්.

මේ විසුඛිභාවනායෙහි දැක්වෙනුයේ විශේෂයෙන්ම මේ ආත්මභාවයෙහිදී මාසීඵල උපදවා නිජාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂකිරීමට පිළි පදින ක්‍රමයයි. පූජි පූජි ආත්මභාවයන්හිදී මේ ක්‍රමය පුරුදුකොට සබ්බා විරිය සති සමාධි පඤ්ඤා යන ඉන්ද්‍රියධර්මයන් දියුණු කරමින් ආ ත්‍රිභෙතුක පුද්ගලයාගට ඒ ඉන්ද්‍රියධර්මයන් වුවමනා ප්‍රමාණයට මෝරවාගතහැකි වුවහොත් මේ ආත්මභාවයෙහිම මාසීඵල ඉපදවීමෙන් නිවන් ලැබියහැකිය. ත්‍රිභෙතුක පුද්ගලයෙක් වූවක් එකී ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් මෝරවාගත නොහැකි වුවහොත් කොප ඥාණ වැයම් කළත් මේ ආත්මභාවයෙහිදී නිවන් නොලැබේ.

අනෙකුත් අනෙකුත් පුද්ගලයන්ට වූකලී නිවන් තබා ලෝකික
 ධ්‍යානමාත්‍රයකුදු නොලැබේ. මතු මතු ආත්මභාවයන්හිදී නිවන්
 බලාපොරොත්තුවන කාට වුවත් ශ්‍රීයාදී ඉන්ද්‍රිය බාධාත් මෝර
 වනු පිණිස සිලයෙහි පිහිටා සිත නැන්පත්කොටගෙන නාම
 රූප ශරීරය අනිත්‍යාදී වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණයට නංවා මෙහි
 එන ක්‍රමයෙන් භාවනා කිරීම සුදුසුය. ගිහි කම්මලොච්චල
 යෙදීසිටින්නවුන්ට වුවත් සැමදාම දවසක්පාසා තමන්ට විවෙක
 ලැබෙන සුළු වේලාවක් තුළුවත් සසරට පුරුදුවීම පිණිස මේ
 ක්‍රමයෙන් භාවනා කළහැකිය. එහෙයින් බොහෝ කලකින්
 සමුද්ධවූ මේ දුලිභ බ්‍රහ්මාත්පාදයෙන් ප්‍රයෝජන ගැනීමට සියලු
 සත්පුරුෂයෝම උත්සාහකරත්වා.

ලභිකා සෙවජ්ජනිකායසං - ආදිකතනා විසාරදො,
 සිලබමමාහිධානො යො- පිටකතතය පාරගො.

ලජ්ජි සුපෙසලො ථෙරො- ආසි තසං හිතෙසිතා,
 සිසෙසන භතවාචෙන- ථෙරෙන සුවිට්ඨනිතා.

කොළඹ නගරේ මහා - විසුඛාග්ගමාසිතා
 ඤාණාපාස සමඤ්ඤාන-කතා විසුඛිභාවතා.

කොළඹ දෙමළගොඩ මහා විසුඛාරාම පරිවෙණාධිපති
 ආචාර්ය දෙවිනුවර ඤාණාචාර්ය
 සාම්පාදයන් වහන්සේ විසින් ලියනලද

විගුඛිභාවනාව

මෙතෙකින් නිමවනලද්දීය.

නිබ්බානපච්චයො හොකු.

තුනුවත් වැදීම.

නමො නසස හඟවතො අරහතො සමමාසමුබ්බසස.

ඉතිපි සො හඟවා අරහං සමමාසමුබ්බො විජ්ජාවරණ සමපතෙනා සුගතො ලොකවිදු අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරපි සන්ථාදෙවමනුස්සාගං බුද්ධො හඟවා.

සො හඟවා, ඒ භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙසේ (මනුෂ්‍ය දිව්‍යබ්‍රහ්ම යන ත්‍රිවිධ ලොක වාසින්ගේ) පූජා විශේෂ පිළිගැනීමට සුදුසුවූ ශීල සමාධි ප්‍රඥ විමුක්ති විමුක්තිඥාදර්ශන සංඛ්‍යාත අවිනාශීය අප්‍රමේය ගුණස්කන්ධයන්ගෙන් සමන්වාහනවූ හෙයින්ද; අරහං, අභිත්තම් වනසේක.

සො හඟවා, ඒ භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙසේ (පඤ්චවිධ ඥාය මණ්ඩලය හා ව්‍යුස්සත්‍ය ධර්මයන් ඇතුළු සකල ධර්මසමූහය පරොපදෙශ රහිතව තෙමේම අනාවරණ ස්වයම්භුඥානයෙන්) මොනවට අවබෝධකාටගෙන වදාළ හෙයින්ද; සමමාසමුබ්බො, සමස්තසමුබ්බ නම් වන්නේක.

සො හඟවා, ඒ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඉතිපි, (මෙසේ ත්‍රිවිද්‍ය අභවිද්‍ය පසළොස්වරණධර්මයන්ගෙන් සමන්වාහනවූ) හෙයින්ද; විජ්ජාවරණසමපතෙනා, විද්‍යාවරණසමපන්න නම් වනසේක.

සො හඟවා, ඒ භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙසේ (කාංචනොචේජද දූෂිත සංඛ්‍යාත ලාමක අනන්තයට නොබැස මධ්‍යම ප්‍රතිපද අභවාභිතික මාගීයෙන්) පරම සුඤ්ජර අමාත මහා නිව්වාණ අභ්‍යුප්පයට පැමිණ වදාළහෙයින්ද; සුගතො, සුගත නම් වනසේක.

සො හඟවා, ඒ භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙසේ (කාමරූප අරූප සංඛ්‍යාත) ලොකත්‍රය පරමාණු ප්‍රමාණ සංස්කාරයකුදු නොහැර නිරවශේෂයෙන් දූතවදාළ හෙයින්ද; ලොකවිදු, ලොකවිදු නම් වනසේක.

සො හඟවා, ඒ භාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙසේ (ජාතිමාන, පුණ්‍යමාන, බලමාන, ප්‍රඥමාන, ගුණමාන, සාධිමානාදී අනෙකවිධ මානගෙන්

උභිගුට්ඨ නිකායානුකූල, අභිගුලිමාල, සච්චක, බකුක්ඛාදි එභිකර අදම පුරුෂයන් දමනයකොට හික්මවා ලීමෙහි) තමන් වහන්සේට වඩා වැඩි කෙනෙකු නැති හෙයින්ද, අනුත්තර පුරුෂ දමමහාරජී, අනුත්තරවූ පුරුෂදම සාරජී නම් වන්නේය;

සො භගවා, ඒ භාග්‍යවන්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙයේ (දෙවිමිනිස් බබ්බල සහිත නොයෙක් දහස් ගණන් ලෙචි තල වාසින්ට තිවග සම්පත් පිණිස) අනුශාසනා කරන හෙයින්ද; සන්ධාදෙවමනුස්සානං, දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ශාසනා නම් වන්නේය.

සො භගවා, ඒ භාග්‍යවන්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙයේ (වතුස්සත්‍ය ධර්මයන් විනෙයජනයන්ට අනුබොධ ප්‍රතිවෙධ වශයෙන්) අවබොධකරවා වදාළ හෙයින්ද; බුබො, බුබුතම් වන සේය,

සො භගවා, ඒ භාග්‍යවන්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ; ඉතිපි, මෙයේ (අතන්ත පුණ්‍ය, අතන්තඥාන, අතන්ත ගුණ, අතන්තසාථි, අතන්ත තෙජෝබල පරික්‍රමයන්ගෙන් සමන්වාගතව සකලලොක වාසින් විසින් පාෂාණවජ්‍යුක්තයේ ගෞරව කටයුතු හෙයින්ද) භගවා, භාග්‍යවන් නම් වන්නේය.

නං භගවන්තං, ඒ (අරහං ආදී නවපදයෙන් සබ්බාහිතව භවාග්‍රය දක්වා පැන නැගී නවවිධ අසාධාරණ ගුණසකකියන් ගෙන් සමන්වාගතවූ) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ; අහං, මම; චන්ද්‍රම්, (දෙසොත් මුදුන්හි තබා සතුති චාත්‍ය පතුරුවමින් ගුණ මෙහෙහි කොට කායාදි ත්‍රිවිධ චාරයෙන් සකසා) චන්ද්‍රනපුණාමය කෙරෙමි.

ආකාමාදො භගවතා ධම්මො සන්ධිකො අකාලිකො එහිපසසිකො ඔපනසිකො පච්චන්තං චෙදිතබ්බො විඤ්ඤාති.

භගවතා, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්; ධම්මො, (සපය්‍යාපතික නවලොකොත්තර) ශ්‍රී සම්මියතෙම; ආකාමාදො, (මූල මෘද අභය තුන් තැන) මොනවට වදාරන ලද්දේය.

සන්ධිකො, (පිළිපත්තවුන් විසින්) ප්‍රත්‍යක්ෂව දැකිය හැකි ගුණ විශේෂයෙන් සමන්විතවූ සේය.

අකාලිකො, (පිළිපත්තවුන් විසින්) කල් නොයවා එද එදම ලබාගත හැකි ගුණ විශේෂයෙන් සමන්විතවූ සේය.

එහිපසසිකො, (පිළිපත්තවුන් විසින්) එව බලවසි පෙත්විය හැකි ගුණ විශේෂයෙන් සමන්විතවූ සේය.

මපනසිකො, තමතමන්ගේ (සිත්සතන්හි තීහර) එළුවා වැඩී යයුතු ගුණ විශේෂයෙන් සමන්විතවූයේක.

විඤ්ඤානි, පැනවත් සත්පුරුෂයන් විසින්; පව්වතනං, වෙන වෙනම තමතමන්ගේ සිත්සතන්හි එළුවා; වෙදි තබො, අහෝ! සැපය අහෝ! යහපත්යයි තීහර විදියයුතු දතයුතු ගුණ විශේෂයෙන් සමන්විතවූයේක.

තං ධම්මං, ඒ (සවාකබානාදී සවැදූරුම් පදයෙන් සබ්බාසිතව හවාග්‍රයදක්වා පැනනැගී ෂබ්බිධ අසාධාරණ ගුණසකකියන්ගෙන් සමන්විතවූ) ධම්මරතනය; අතං, මම; වන්දමි (දෙකොන්මුදුන්හි තබා සතුහිවාකය පතුරුවමින් ගුණ මෙනෙහිකොට කායාදී ත්‍රිවිධ ආරයෙන් සකසා) වන්දන ප්‍රණාමය කෙරෙමි.

සුප්පට්ඨපනො හගවනො සාවකසංඝො උජ්ජප්පට්ඨපනො හගවනො සාවකසංඝො ඤායප්පට්ඨපනො හගවනො සාවකසංඝො සාමිච්ඡප්පට්ඨපනො හගවනො සාවකසංඝො යදිදං වන්නාපිපුට්ඨසසුගාති අධිපුට්ඨසසුගාලා එස හගවනො සාවකසංඝො ආහුනෙය්‍යා පාහුනෙය්‍යා දකඛ්ණෙය්‍යා අඤ්ඤාලිහරණීයො අනුනතරං සුඤ්ඤානධ්‍යානං ලොකස්ස.

හගවනො, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ; සාවකසංඝො, (සීල වන්න ඤාණවන්න කල්‍යාණ පාඨත්ථනය සහිත අමොය්‍යීපුද්ගල) ශ්‍රාවකසංඝයෙම; සුප්පට්ඨපනො, (සීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත ත්‍රිශික්ෂා ශාසන ප්‍රතිපත්තියෙහි) මනාව පිළිපත්සේක.

හගවනො, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ; සාවකසංඝො, (සීලවන්න ඤාණවන්න) කල්‍යාණ පාඨත්ථනය සහිත අමොය්‍යී පුද්ගල) ශ්‍රාවකසංඝයෙම, උජ්ජප්පට්ඨපනො, සීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත ත්‍රිශික්ෂා ශාසන ප්‍රතිපත්තියෙහි) සෘජුව පිළිපත්සේක.

හගවනො, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ; සාවකසංඝො (සීල වන්න ඤාණවන්න කල්‍යාණ පාඨත්ථනය සහිත අමොය්‍යීපුද්ගල) ශ්‍රාවකසංඝයෙම. ඤායප්පට්ඨපනො, (සීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත ත්‍රිශික්ෂා ශාසන ප්‍රතිපත්තියෙහි පරමසුඤ්ඤ අමාන මහා නිචාණ සුරප්‍රවේශයට) යොග්‍යව පිළිපත්සේක.

හගමනො. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ; සාවකසංඝො (සීල වන්න ඤාණවන්න කල්‍යාණ පාඨත්ථනය සහිත අමොය්‍යී පුද්ගල) ශ්‍රාවකසංඝයෙම; සාමිච්ඡප්පට්ඨපනො (සීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත ත්‍රිශික්ෂා ශාසන ප්‍රතිපත්තියෙහි නොයෙක් ගරු බුහුමනව) යොග්‍යව පිළිපත්සේක.

සද්දං, (යානි ඉමානි චතතාරි පුරිසසුභානි) යම් මේ පුරුෂයන්ගේ සතර දෙනෙක්; අනි, අත්තාහුද; භග වතො, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ; එස (එසො) සාවක සබ්බො, (පුරුෂයන් වශයෙන් සතරක් වූ පුද්ගල වශයෙන් අවදෙනෙක් වූ) මේ ශ්‍රාවක සබ්බතෙමි; ආහුතෙයො, (ශීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත සුවිසද මතරම් ගුණයෙන් ගුණවත්ව) ආගන්තුකයන් උදෙසා පිළියෙල කරනලද ප්‍රත්‍යය පිළිගැනීමට සුදුසු වූයේක,

පාහුතෙයො, (ශීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත සුවිසද මතරම් ගුණයෙන් ගුණවත්ව පණ්ණාකාර පිණිස ගෙන එනලද) ප්‍රත්‍යය පිළිගැනීමට සුදුසු වූයේක.

දකඛිණෙයො (ශීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත සුවිසද මතරම් ගුණයෙන් ගුණවත්ව) පරලොච කම්පල අදහා දෙනලද ප්‍රත්‍යය පිළිගැනීමට සුදුසු වූයේක.

අඤ්ජලිකරණීයො, (ශීල සමාධි ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත සුවිසද මතරම් ගුණයෙන් ගුණවත්ව) සකා ලොකවාසීන් විසින් දෙහොත් මුදුන්හි තබාකරනලද අඤ්ජලිකම් නමස්කාරයට සුදුසු වූයේක.

ලොභස්ස, ලොභයාගේ; අනුතතරං, තමභව වඩා වැඩි කෙනෙකු තැනිතෙයින් අනුතතර නම්වූ; පුඤ්ඤකෙබ්‍රතං, පින් නමැති බිජයන් වපුරගැනීමට සාරවත් කෙනෙකුගේ හා සදහවූයේක, තංසංසං, ඒ (සුප්‍රතිපත්තාදි කවපදයෙන් සංගෘහිතව භවාග්‍රය දක්වා පැනතැනි තව්විධ අසාධාරණ ගුණස්කන්ධයන්ගෙන් සමන්විත වූ) සංසරත්තය; අහං, මම; වන්දමි, දෙහොත් මුදුන්හි තබා සතුහි වාක්‍ය පතුරුවමින් ගුණ මෙනෙහිකොට කායාදි ත්‍රිවිධ ආරයෙන් සකසා) වන්දන ප්‍රණාමය කෙරෙමි.

පැන්පුජාව.

සුභමෙතං මනොරමමං උදකං සුබසීතලං,
සුභස්ස මනොරමමස්ස - දෙමි පුජෙමි සාදරං.

ශොභන වූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ පානයට හා පරි භොගයට සුදුසු මේ පිරිසිදු ජලය (දෙතිස් මහා පුරුෂලක්ෂණ අශීතානුච්ඡාදන ව්‍යාමප්‍රභා කෙතුමාලාලබ්‍යාරයන්ගෙන් බබලන) රූපකාය සම්පත්තියෙන් හා (ශීල සමාධි ප්‍රඥ විමුක්ති විමුක්තිඥානදශීකයන්ගෙන් බබලන) ධර්මකාය සම්පත්තියෙන්ද ශොභන වූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ මාගේ බුදුපියාණන්වහන්සේට ආදර ගෞරව සහිතව පුජාකරමි පුජා වේවා.

අභිවාසෙතු නො හනෙත- උදකං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පා උපාදාය- පරිභණ්ණාතු මුත්තමි.

සාමිති උත්තමවු බුදුපියාණන් වහන්ස! නුඹවහන්සේ
උදෙසා පිළියෙලකරනලද මේ පිරිසිදු ජලය මාකෙරෙහි අනු
කම්පාකොට පිළිගන්නාසේක්වා.

ඉමිනා දකදනෙන- සද්ද හවාමි සුද්ධිකො,
සිසං පපොසාමි නිබ්බානං- සබ්බසුඛිනි සුද්ධිමං.

මේ පැත් පුජාවෙන් ජනිත කුශලසම්භාරය හෙතුකොටගෙන
උපනුපත් හවයක්පාසා හැමකල්හි සියලු කායවාචි මානසික
ශුද්ධියෙන් පිරිසිදු වන්නෙමිවා. නවද සියලු සුඛිත්ව වඩා
පිරිසිදුවූ ශාන්ත සුඛ නිමිණ අභයපුරයට වහා පැමිණෙමිවා.

ඉමිනා දකදනෙන- සද්ද හවාමි සීතලො,
සිසං පපොසාමි නිබ්බානං- සබ්බසීතෙහි සීතලං.

මේ පැත් පුජාවෙන් ජනිත කුශලසම්භාරය හෙතු
කොටගෙන සියලු කාය වාචි මානසික සීතල භාවයෙන්
සිහිල් වන්නෙමිවා. නවද කෙලස් දුර්ලභ සම්ප්‍රකාර
යෙන් සන්සිදුවන බැවින් සියලු සීතල භාවයන්ට වඩා සිහිල්වූ
ශාන්තසුඛ නිමිණ අභයපුරයට වහා පැමිණෙමිවා.

ඉමිනා දකදනෙන- සද්ද පිපාස වජ්ජිනො,
සිසං පපොසාමි නිබ්බානං- සබ්බ පිපාස නාසනං.

මේ පැත් පුජාවෙන් ජනිතවූ කුශලසම්භාරය හෙතුකොට
ගෙන උපනුපත් හවයක්පාසා හැමකල්හි පිපාසදුක්ඛයෙන්
තොරවන්නෙමිවා. නවද කෙලස පිපාසාදිය නසන්නාවූ ශාන්ත
සුඛ නිමිණ අභයපුරයට වහා පැමිණෙමිවා.

ආහාරපුජාව.

සුභමෙතං මනෝරමමං- ආයුර්වණ්ණාදිවස්සනා,
සුභස්ස මනෝරමමස්ස- දෙමි පුපෙමි හොජනා.

ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ ආයුර්වණ්ණ වණ්ණ
භාජය බලය ප්‍රඥය යන පඤ්චාතිසංඝයන් වහන්ස කරන්නාවූ
මේ හොජනදානය රූපකාය සංපන්නයෙන් හා ධර්මකාය සම්පන්න
යෙන්ද ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ මාගේ බුදු
පියාණන් වහන්සේට ආදර ගෞරව සහිත පුජාකරමි පුජාවෙමිවා.

අඛිවාසෙතු නො හනෙන- හොජනං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පං උපාදාය- පටිගණ්ඨාතු මුත්තමි.

සාමිති උත්තමවු බුදුපියාණන් වහන්ස! නුඹවහන්සේ
උදෙසා පිළියෙල කරනලද මේ හොජන දානය මා කෙරෙහි අනු
කම්පාකොට පිළිගන්නාසේක්වා.

ඉමිතාහාර දානෙන ආයුචණ්ණොදි චබ්බිනො,
සීසං පපොථි නිබ්බානං- ආයුචණ්ණොදිතො සුඛං

මේ හොජනදානයෙන් ජනිත පුණ්‍යසම්භාරය හෙතුකොට
හෙත උපනුපත් භවයක්පාසා සියලුකල්හි ආයු: චණ්ණොදි පඤ්ඤා
නිසංසයන්ගෙන් වැඩෙන්නෙමිවා. තවද සියලු ආයු: චණ්ණොදියට
වඩා සැප ඇත්තාවූ ශාන්තසුඛ නිවාණ අභයපුරයට වතා පැමි
ණෙමිවා.

පහන්පූජාව.

සුභමෙතං මනෝරමමං- දීපං තම්භිනොදනං,
සුභස්ස මනෝරමස්ස- දෙමි පූජෙමි සාදරං.

ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ ප්‍රකාශී අකිකාරය
දුරුකරන්නාවූ තෙජසින් හා ආලෝකයෙන් යුක්තවූ මේ පහන්*
රූපකාය සම්පන්නියෙන් හා නාමකාය සම්පන්නියෙන්ද ශෝභන
වූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ මාගේ බුදු පියාණන් වහන්සේට
ආදර ගෞරව සහිතව පූජාකරමි-පූජාවේවා.

අඛිවාසෙතු නො හනෙන- පදීපං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පං උපාදාය- පටිගණ්ඨාතු මුත්තමි.

සාමිති උත්තමවු බුදුපියාණන් වහන්ස! නුඹවහන්සේ
උදෙසා පිළියෙල කරනලද්දවූ මේ පහන්* මාකෙරෙහි අනුකම්පා
කොට පිළිගන්නාසේක්වා.

ඉමිතා දීපදානෙන- සදා භවාමි දීපකො,
සීසං පපොථි නිබ්බානං- සබ්බදීපෙහි දීපකං.

මේ ප්‍රදීපපූජාවෙන් ජනිත පුණ්‍යසම්භාරය හෙතුකොට
හෙත උපනුපත් භවයක්පාසා හැමකල්හි තෙජසින් හා ආලෝක
යෙන් බිඳලන්නාවූ රූපකාය බ්‍රහ්මකාය සමත් ඇත්තෙක් වන්

*මකකට වැඩි ගණනක් නම් 'පහන් සමූහය' කිය යුතුයි.

නෙමවා. තවද ඒ සියලු තෙජස් ආලෝකයන්ට වඩා තෙජස් හා ආලෝක ඇත්තාවූ ශාන්තසුඛ නිජාණ අභයපුරායට වහා පැමිණෙමවා.

ඉමිනා පුප්ඵදානෙන- සදා තමවිනොදනො,
සීසං පපෙපාමි නිබ්බානං- සංඛ්‍යාතමවිනොදනං.

මේ පුප්ඵ පුජාවෙන් ජනිත පුණ්‍යසම්භාරය හෙතුකොටගෙන උපක්‍රමයක් හටගත් පාසා හැමකලෙහි කෙල ආනිකාරය (තදඛිතාදි) පිළිවෙලින් පහකරන්නෙක් වන්නෙමවා. තවද සියලු කෙල ආනිකාරදියෙන් විනිර්මුක්තවූ ශාන්තසුඛ නිජාණ අභයපුරායට වහා පැමිණෙමවා.

මල්පුජාව.

සුභමේතං මනොරමමං- පුප්ඵං සුවණ්ණගඤ්චං,
සුභසං මනොරමමසං- දෙමි පුජෙමි සාදරං.

ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ වණ්ණයෙන් හා සුව දින් යුක්තවූ මේ මල* රූපකාය සම්පතියෙන් හා ධර්මකාය සම්පතියෙන් ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවූ මාංගේ බුදු පියාණන් වහන්සේට ආදර ගෞරව සහිතව පුජාකරමි පුජා වේවා.

අඛවාසෙකු නො හනො- කුසුමං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පං උපාදාය- පටිගණ්ඩායු මුදාතම.

සාමනි උභතමවූ බුදුපියාණන් වහන්ස! කුඹවිතන්සේ උදෙසා පිළියෙල කරකලද මේ මල* මාකෙටෙහි අනුකම්පාකොට පිළිගත් ධායේක්වා.

ඉමිනා පුප්ඵදානෙන- සදා භවාමි වණ්ණවිකො,
සීසං පපෙපාමි නිබ්බානං- සංඛ්‍යාතමණ්ඩවණ්ණවිකං.

මේ පුප්ඵ පුජාවෙන් ජනිත පුණ්‍යසම්භාරය හෙතුකොටගෙන උපක්‍රමයක් හටගත් පාසා හැමකලෙහි රූපකායවණ්ණයෙන් හා නාම කායවණ්ණයෙන් වණ්ණවත් වන්නෙමවා. තවද ඒ සියලු වණ්ණයන්ට වඩා උතුම් ගුණවණ්ණයෙන් වණ්ණවත්වූ ශාන්තසුඛ නිජාණ අභය පුරායට වහා පැමිණෙමවා.

ඉමිනා පුප්ඵදානෙන- සදා භවාමි ගඤ්චො,
සීසං පපෙපාමි නිබ්බානං- සංඛ්‍යාතමණ්ඩ ගඤ්චං.

මේ පුප්ඵ පුජාවෙන් ජනිත පුණ්‍යසම්භාරය හෙතුකොට ගෙන උපක්‍රමයක් හටගත් පාසා හැමකලෙහි සංග්‍රහ කායික සුගති යෙන් හා ගුණසුගතියෙන් සුවද ඇත්තෙක් වන්නෙමවා. තවද ඒ සියලු සුගතියන්ට වඩා ගුණසුගතියෙන් සුගතීවත්වූ ශාන්තසුඛ නිජාණ අභය පුරායට වහා පැමිණෙමවා.

*එකකට වැඩි නම් 'මල් සමූහය' යි කිය යුතුයි.

ගිලන්පසපුජාව.

සුභමෙතං මනොරමං—ඕසධං රොගචාරණං,
සුභස්ස මනොරමස්ස—දෙමි පුජෙමි සාදරං.

ශෝභනවු එ හෙයින්ම සිත් අලවන්නාවු පිපාසාදී රෝදුක් වලක්වන මේ ගිලන්පස දනය රූපකාය සම්පන්නයෙන් හා ධර්ම කාය සම්පන්නයෙන් ශෝභනවු එ හෙයින්ම සිත් අලවන්නාවු මාගේ බුදුපියාණන් වහන්සේට ආදර ගෞරව සහිතව පුජා කරමි පුජාවේවා.

අභිවාසෙතු නො හනෙත—ඕසධං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පං උපාදාය—පටිගණනාතු මුත්තම.

සාමිති උත්තමවු බුදුපියාණන් වහන්ස! නුඹ වහන්සේ උදෙසා පිළියෙල කරනලද මේ ගිලන්පස දනය මා කෙරෙහි අනුකම්පා කොට පිළිගන්නා සේකවා.

ඉමිනොසධ දුනෙත--සද රොග විචර්ජිතො,
සිසං පට්ඨාමි නිබ්බානං--සංඝරොග විදර්ජිතං.

මේ ගිලන්පස පුජාවෙන් ජනිත පුණ්‍යසම්භාරය හෙතුකොට ගෙන උපසුපත් භවයක් පාසා හැමකල්හි රෝග නැත්තෙක් වන්නෙමිවා. තවද සියලු කෙරෙස් රෝග නැත්තාවු ශාන්තසුඛ නිව්‍යාණ අභය පුරයට වහා පැමිණෙමිවා.

දූහැන්පුජාව.

සුභමෙතං මනොරමං--තාමබුලං පුභමාදිකා,
සුභස්ස මනොරමස්ස--දෙමි පුජෙමි සාදරං.

ශෝභනවු එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවු පුවක් හුණු ආදී යෙන් යුක්ත වු මේ දූහැන් රූපකාය සම්පන්නයෙන් හා ධර්ම කාය සම්පන්නයෙන් ශෝභනවු එහෙයින්ම සිත් අලවන්නාවු මාගේ බුදුපියාණන් වහන්සේට ආදර ගෞරව සහිතව පුජාකරමි, පුජාවේවා.

අභිවාසෙතු නො හනෙත--තාමබුලං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පං උපාදාය--පටිගණනාතු මුත්තම.

සාමිති උත්තමවු බුදුපියාණන් වහන්ස! නුඹවහන්සේ උදෙසා පිළියෙල කරනලද මේ දූහැන් මා කෙරෙහි අනුකම්පා කොට පිළිගන්නා සේකවා.

ඉමිනා තාමබ්බල දනෙන--සද මුඛසුරානිකො
සීසං පපෙපාමි නිබ්බානං--සබ්බසොගකුඤ්චිම.

මේ දහැත් පූජාවෙන් ජනිත පුණ්‍ය සමාරය හෙතුකොට
ගෙන උපනුපත් භවයක් පාසා හැම කල්හි දුර්ගකියෙන් තොර වූ
සුවද හමන මුඛ ඇත්තෙක් වෙමිවා. තවද සියලු ගුණ සුගකි
යෙන් සුගකිවත්වූ ශාන්තසුඛ නිජාණ අභය පුරයට වතා පැමි
ණෙමිවා.

සුවදපූජාව.

සුගමෙනං මනොරමං--සුගකිං පීතීවසිතං,
සුගස්ස මනොරමස්ස--දෙමි පුජෙමි සාදරං.

ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවත්තාවූ විතත ප්‍රීතිය වසීතය
කරන්නාවූ මේ සුවද රූපකාය සම්පත්තියෙන් හා ධර්මකාය සම්
පත්තියෙන් ශෝභනවූ එහෙයින්ම සිත් අලවත්තාවූ මාගේ
බුද්ධියාණන් වහන්සේට ආදර ගෞරව සහිතව පූජාකරමි.
පූජාවේවා.

අභිවාසෙතු තො හනෙන--සුගකිං පරිකප්පිතං,
අනුකම්පං උපාදාය--පටිගණිතාතු ඉතකම.

සාමිති! උතතවූ බුද්ධියාණන් වහන්ස! නුඹ වහන්සේ
උදෙසා පිළියෙල කරන ලද මේ සුවද මා කෙසෙහි අනුකම්පා
කොට පිළිගන්නා සේක්වා.

ඉමිනා ගකුදනෙන--සද භවාමි ගකුකො,
සීසං පපෙපාමි නිබ්බානං--පාපදුගකුඤ්චිතාසනං.

මේ සුවද පූජාවෙන් ජනිත පුණ්‍ය සමාරය හෙතුකොට
ගෙන උපනුපත් භවයක් පාසා හැම කල්හි සුවද ඇත්තෙක් වන්
තෙමිවා. තවද සියලු පාප දුර්ගකිය නසන්නාවූ ශාන්තසුඛ
නිජාණ අභය පුරයට වතා පැමිණෙමිවා.

සමාකරගැනීම.

කායෙන වාචා විනෙන්ත--පමාදෙන මයා කතං,
අවචයං බම මෙ හනෙන--භූරිපඤ්ඤ කථාගත.

සාමිති මහත් ප්‍රඥව ඇති බුද්ධියාණන් වහන්ස! සිහි නුවණ
මද බැවින් මාගේ කය වචන සිත යන තුන්දෙරින් නුඹ වහන්
සේට කරනලද යම් චිරදක් ඇත්නම් ඊට කමාවන සේක්වා.

පින්දීම.

එතතාවතා ව අවෙනසි—සමතනං පුඤ්ඤසම්පදං,
 සබ්බෙ දෙවා ‘නුමොදනතු—සබ්බසම්පත්තිසිතියා.
 එතතාවතා ව අවෙනසි—සමතනං පුඤ්ඤසම්පදං,
 සබ්බෙ සත්තා ‘නුමොදනතු—සබ්බසම්පත්තිසිතියා.
 එතතාවතා ව අවෙනසි—සමතනං පුඤ්ඤසම්පදං,
 සබ්බෙ භූතා ‘නුමොදනතු—සබ්බසම්පත්තිසිතියා.

මෙතෙකින් අප විසින් රැස්කර ගන්නා ලද පුණ්‍ය සමහාරය සකල සම්පත්තති සිතිය පිණිස සියලු දෙවියෝද, සියලු සත්වයෝද සියලු භූතයෝද චිත්තප්‍රීතියෙන් අනුමෝදන් වෙත්වා.

ප්‍රතිපත්තිපූජාව හා ප්‍රාථිනාව.

ඉමාස ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා බුබං පුජෙමි.

මාගී සතරය, එල සතරය, තිජ්ඣණය යන නවලොකොත්තර ධර්මයට අනුව පුරන ලද මේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තිපූජාවෙන් පරම ගම්භීර වතුසාන්‍ය ධර්මයන් අනුන්ගේ උපදෙස් නැතිවම අවබෝධ කළාවූ සමයක් සම්බුද්ධත්ව වහන්සේට පූජාකරමි පූජාවේවා.

ඉමාස ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා ධම්මං පුජෙමි.

මාගී සතරය, එල සතරය, තිජ්ඣණය යන නවලොකොත්තර ධර්මයට අනුව පුරන ලද මේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තිපූජාවෙන් සපයනීප්තික නවලොකොත්තර ශ්‍රී සඬ්ථිමයට පූජාකරමි පූජාවේවා.

ඉමාස ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා සංඝං පුජෙමි.

මාගී සතරය, එල සතරය, තිජ්ඣණය යන නවලොකොත්තර ධර්මයට අනුව පුරන ලද මේ ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තිපූජාවෙන් ලොකයාගේ පුණ්‍යසෛත්‍රවූ කළාණ පෘථග්ජනයා සහිත අභ්‍යාය්‍යී පුද්ගල මහා සංඝයාට පූජාකරමි පූජාවේවා.

අඬා ඉමාස පටිපත්තියා ජරාමරණමහා පටිමුච්ඡිකාමි.

මෙසේ පවත්වනලද ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්තින් හෙතුකොට ගෙන ජරාමරණ දුඃඛයන් කෙරෙන් එකානන්‍යයෙන් මිදෙන්නෙමිවා. සාධු! සාධු!! සාධු!!!

කොළඹ නගරේ මහා—විපුඤ්ඤාරාම ව සිතා,
 ඤාණාමාස සමඤ්ඤෙන--සඬිතා වන්දනා ඉමා.

නිබ්බානා පටිවණො භොවා.

විග්ග්භිභාවනාව

—සහ—

තුනුරුවන් වැදීම

කොළඹ

දෙමවගොඩ මහා වික්‍රමාරාමපරිවේණාධිපති
ආවාසය.

දෙවිනුවර සද්දණ්ඩාස

සාම්පාදයන් වහන්සේ විසින් ලියන ලදී.

සංකීය මාතෘභූත .

කේ. ඇල්. පෙරේරා උපාසිකා භාමිනේට

පින්පමුණුවන සදහා
බම් දැන වගසෙන් බෙදාදෙන පිණිස
පාණදුරේ

ඒ. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා මහන්මයා සහ

ඩී. ලියාවතී පෙරේරා නෝනා මහන්මයා

විසින්

‘විද්‍යාදායී’ යන්ත්‍රාලයෙහි
මුද්‍රණය කරවන ලදී.

බු: ව: 2452

ක්‍ර: ව: 1985

උපාසකත්වය බි: ව: 2406
 ක්‍රි: ව: 1863 පෙබරවාරි 20 දින

කාලක්‍රියාව බි: ව: 2482
 ක්‍රි: ව: 1988 ජූනි 22 දින

පරලෝකප්‍රාප්තවූ
 ඩො. ආල්. පෙරේරා උපාසිකාභාමිනේ

එතතාවතා ව විවිධෙන පරිසරයෙහි
 සමපාදිතං තිබ්බමාමිසධම්මදුතං
 පුඤ්ඤාභිසංඤ්ඣමමං ජනිකා චූතා මෙ
 සමානුමොද්දි සුඛං ලභතං විසිට්ඨං.

මෙ-පුත්‍රවූ,

ජී. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා.

සිංහලපනය.

කේ. පී. ආකර් ද සිල්වාමහත්මයා, ආර්. ඒ. ඩී. මැලිමහත්මයා, ඩී. ඊ. පීරිස් මහත්මයා, එම්. ලියෝ පෙරේරා තිනිඳුතුමා, ජී. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා මහත්මයා, ඇස්. ඇම්. ඇස්. ජිනදාස ඩාස්ටන්තැනේ යන ආදී සැදැහැවත් දයකමනතුන්ගේ ආරාධනයෙන් මේ වර්ෂයෙහි පාණ්දර් ගනාසිරිතිවතට අයත් ඉඩමෙහි තාවකාලික වශයෙන් තැනූ ආශ්‍රමයෙහි වසර පැමිණියෙහි.

පරලෝකපාප්තවූ කේ. ඇල් පෙරේරා උපාසිකා හාමිනේගේ ප්‍රිය පුත්‍රවූ ජී. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා මහත්මයාගෙන් හා ඩී. ලියාවතී පෙරේරා නෝනාමහත්මයාගෙන්ද ලැබුණු ආරාධනයෙන් මේ වස්තූලය තුළ අවකාශ ඇතිපරිදි මේ පොත සම්පාදනය කෙළෙහි.

මෙහි විසූද්ධි තම් සියලු කෙළෙස් කිපුවෙන් තොරවූ අතිශයින් පිරිසිදුවූ නිව්‍යාණයකි. මෙය ඒ විසූද්ධි තම්වූ නිව්‍යාණයට තොරවදවා පවුණුවන භාවනා ක්‍රමය වූ බැවින් විසූද්ධිභාවනා තම් වේ.

මනුෂ්‍යත්වය ඉතා දුර්ලභය. බුද්ධෝත්පාදය ඊටත් වඩා දුර්ලභය. එහෙයින් සියලු සැදැහැවතුන්ට තිවත් පිණිස වැයම් කිරීමට මෙය ඉතා සුදුසු කාලයකි. මේ විසූද්ධිභාවනාව ඊට නියම භාවනාවකි.

මේ පොත අපට අවිචේකව පැවති කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ ඉතා ඉක්මනින් සපයන ලද්දක් වූ බැවින් ප්‍රමාදදෙශ රහිතයයි ප්‍රතිඥා නොකරමි.

තවද මෙහි අගට යොදා තිබෙන තුනුරුවන් වැදීම හා පුජා ගාථාපඬුකතියද අපගේ ආවායම්පාදයන් වහන්සේගේ වැදුන්පිදුන් ක්‍රමයකි. පාලිගාථාවලට යටින් යොදා තිබෙන සිංහල වාසගම්ද ගාථා සමග කව්‍යාමය කොට වැදුන් පිදුන් කිරීමෙන් සාර වන් වූ ඥානසම්ප්‍රසක්ත කුසල් උපදවා ගත හැකිය.

මිට,

දෙවිනුවර ඤාණාමාස සභවිරතෝස

දැනුම් දීමයි.

අපගේ මාතෘ වූ කේ. ඇල්. පෙරේරා උපාසිකාභාමිනේ පන්සැත්තුවසක් ආයුෂ්‍ය ි විද්‍යාය කොට මේ වර්ෂයෙහි ජුනි මස 22 වෙනි දින සිහි නුවණින් යෙදි පරලොකප්‍රාප්ත වූවාය. ඩී තොමෝ නිතර පඤ්චසීලයද පොහොය දිනයන්හි අටහාඹන උපොසථසීලයද මාස කීපයක් මුළුල්ලෙහි දසසීලයද රකිමින් නිතර විවේක ඇති පරිදි කම්සාන භාවනායෙක්කිම යෙදි වාසය කළාය. එසේම කරුණා මෙමනි ඇදි ගුණයෙන් ආශ්‍රය කළ හැම දෙනාගේම සිත් දිනාගන්නාය. ඒ මැණියන්ගේ මරණයද වාසිවී නවගුණවැල අතේ තබාගෙන භාවනා කරදි දිම සිදුවිය. මේවැනි ගුණවත් මවකගෙන් වෙන්වීම අපට ඉවසිය නොහැකි තරම් කනගාටුවකි. එහෙත් ලොකසවභාවය සලකා බොදායත් හැටියට සැනසි ඇයට පින් පැමිණවීමෙන් ඤාතිබමිය සිදුකරනු පිණිස නිකායත්‍රයට අයත් මහා සංඝයා වැඩ වවා එම ජුනිමස 28 වෙනි දින පංසුකුල කට්ඨකු කොට එම මස 30 වෙනි දින සියම් අමරපුර දෙතිකායට එකවිට සපිරිකර සංඝික දහයක්ද, අගෝස්තු මස 5 වෙනි දින රාම ඤාඤාතිකාසික මහා සංඝයාට සපිරිකර මහා දහයක්ද, මේ මස 16 වෙනි දින රාමඤාඤාතිකාසික මහාසබ්‍යයාට සපිරිකර මහාදහයක්ද පිරිනැමිමු.

ආම්මදහයන්ගෙන් පමණක් තෘප්තියට නොපැමිණ මහාජනයා විෂයයෙහි ධර්මදහයක්ද පිරිනමනඅවිසේන් කොළඹ දෙමටගොඩ මහා විසුඛාරාම පරිවේණාධිපතිව වැඩවසමින් උදරතර ශාසනසංග්‍රහයක් සිදුකලාවූ සුපසලශික්‍ෂා කාමිපරියත්ති විසාරද ආචාර්‍ය සිහිබමම සාම්පාදයන් වහන් සේගේශිෂ්‍යවූ දැනවඑම පිරිවෙණෙහි ආධිපත්‍යය උසුලන ආචාර්‍ය දෙවිනුවර ඤාණාචාර්‍ය සාම්පාදයන්වහන්සේ ලවා මේ විසුද්ධි භාවනාව සම්පාදනය කරවා ගනිමු. මැණිගන් ජිවත්ව සිටියදි නිතර භාවනායෙහි ඇලුණු බැවින් මෙසේ භාවනාවක්ම ගනී කොට ඇති ධර්මදහයක් පිරිනමන්ව අදහස් කෙලෙමු.

ඤාණාචාර්‍ය සාමිත් වහන්සේ මේවර පාණදුරේ වස් එළඹ සවකීය ආරාමයෙහි කරගෙන යන ඉගැන්වීමද නොපිරිහෙලා කරමින් මේ වස්කාලය තුළ අපට මේ පොත සම්පාදනය කොට දීමෙන් කලාවූ ධර්මානුග්‍රහය ගැන උන්වහන්සේ කෙරෙහි අපගේ හෘදයබහම කෘතඥතාවය පිරිනමමු.

මේසියලුම පින්කම් කරගැනීමට අපට උපකාරවූ ලොකුකුඩා සියලු දෙනාට සහ මැණියන්ටද මේ පින් අනුමෝදන් කරවමු.

මීට,

විලිංචන් නිවස

පාණදුරේ

22-10 1938.

සී. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා

සහ

ඩී. ලීලාවතී පෙරේරා

විගුඤ්චනාව.

තමෝ තසාං භගවතො අරහතො සමමා සමුදාසාය.

උදයබ්බසංඛාරේ
නිබ්බදිකාන පණ්ඩිතො
සක්චම්මනුසුසෙස්ස
මොසං කාලං නබෙපයෙ.

ඤාණවන්තවූ සත්පුරුෂ තෙම උදයවයසංඛාරයෙහි (උපදින නසින සියලු දෙය කෙරෙහි) කලකිරී සවකියකෘත්‍යයෙහි යෙදෙන්නේය. නිකම් කාලය නො ගෙවන්නේය.

මෙහි සවකියකෘත්‍යය තම් සභාවිගුද්ධිභාවනාවගේ වශයෙන් සිය සත්ත්ව ශීල සමාධි ප්‍රඥවන් උපදවා නිව්‍යාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීමට වෑයම් කිරීමය.

නිවන් කැමති සැදැහැවතුනි! කාමසම්පත් වනාහි අක් මුල් නැති සංසාර කාන්තාරයෙහි බලු කපුටු ආදී නිරිසන් සතුන්ව උපන් අත්බැවිහි පවා අත්නොහැර විඳිමින් එන නමුත් ඊට වහල්වූ සත්‍යය ඇතය යන තෘප්තියකට නො පමුණුවා භවයක් පාසා ජරා මරණාදී දුකක යන්නුවලින් අඹරවමින් නිතර නිතර දරුණු පීඩාවලට හා නිරාදායත්වලටද පමුණුවහි. සෙසු භව සම්පත් ද එසේ මය.

එහෙයින් මහාකල්ප අසඬුය ගණනකින් එක්වරකුදු සම්මුඛ කරගැනීමට දුෂ්කරවූ බුදුසසුන මුණගැසී පවත්නා මේ කාලයෙහි හිසගිනිගත් කෙනෙක් සෙසු සියලු කවසුතු අනහැරදමා ඒ හිසගිනි නිවාගැනීමට උත්සාහ කරන්නාක් මෙන් ආත්මදෘෂ්ටි ආදී අපාය ගිනි නිවා නිවන්පුරයට පැමිණීම පිණිස විගුද්ධි භාවනාවගේ වශයෙන් උත්සාහ කටයුතුය.

විගුද්ධිහුද සීලවිසුද්ධිය විතනවිසුද්ධිය දිට්ඨිවිසුද්ධිය කඛ්‍යා විතරණවිසුද්ධිය මහාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධිය පටිපදාඤාණ දස්සනවිසුද්ධිය ඤාණදස්සනවිසුද්ධිය සත්දෙකෙක් වෙති.

එහි සීලවිසුද්ධිය නම් සීලයෙන් පිරිසිදුවීමය. පඤ්චසීලය හෝ ආජීවට්ඨමකසීලය නිතර ඉතේ ඇදී වයනයක් මෙන් නිත්‍ය වශයෙන්ද අට්ඨකඋපොසථසීලය නවකඋපොසථසීලය ගතවැදහසීලය යන මෙය හැනිපරිදි අනිත්‍ය වශයෙන්ද ගිහි යන් විසින් පිරිය යුතුයි. හෙරණුන් විසින් සාමණේර පබ්බජ්‍යා දහසීලයද භික්ෂුන් විසින් පාතිමොක්ඛසංවරසීලයද නිත්‍ය වශයෙන් විශේෂයෙන් පිරියයුතුයි.

මේ ආත්මයෙහි ධ්‍යාන අභිඤ්ඤා හෝ මාගීඵල හෝ බලා පොරොන්දුවන යොග්‍යාවචරයා විසින් මෙහි සීලවිසුද්ධි නමැති නිමිල ජලයෙන් කාය වාක් දෙදෙරෙහිවූ දුශ්චරිත දුරුත්ව නමැති කුණු රැස සෝදා හැරිය යුතුය. එවිට සීලවිසුද්ධිය සම්පූර්ණවේ.

කාය වාක් දෙදෙරෙහිවූ සියලු දුශ්චරිත දුරුත්වයන් කෙරෙත් පිරිසිදුවීම ආජීවට්ඨමක සීලයෙන් සම්පූර්ණවන බැවින් එය සමාදන්වන ආකාරය පාළි-සිංහල දෙවිධියෙන්ම මෙහි දක් වනු ලැබේ. අනික් සිල් සමාදන්වීමද ඒ නසින් දැනගනු.

ආජීවට්ඨමකසීලය සමාදන්වන ආකාරය

“බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි”

පරම ගම්භීර වතුසාන්‍යධර්මයන් මනාව අවබෝධ කළාවූ ලොවූ තුරා බුදුන් මෙලොව පරලොව සියලු දුක් මග හරවා සියලු සැපට පමුණුවන්නාවූ උතුම් පිළිසරණක් කොට සේවනය කරමි හජනය කරමි වැලඳ ගනිමි.

“බමමං සරණං ගච්ඡාමි”

මාගී සතරය ඵල සතරය නිජාණය පයඝාපතිය යන දසවැදූරුම් ධර්මත්තය මෙලොව පරලොව සියලු දුක් මග හරවා සියලු සැපට පමුණුවන්නාවූ උතුම් පිළිසරණක් කොට සේවනය කරමි හජනය කරමි වැලඳ ගනිමි.

“සංඝං සරණං ගච්ඡාමි”

ලොකයාගේ පින්තැමෙහි බිජයන් වැපිරීමට සාරවත් කෙනක් හා සමානවූ කල්‍යාණ පෘථග් ජනයා සහිතවූ අභ්‍යායඝීපුද්ගලමහා සංඝරත්තය මෙලොව පරලොව සියලු දුක් මග හරවා සියලු සැපට පමුණුවන්නාවූ උතුම් පිළිසරණක් කොට සේවනය කරමි හජනය කරමි වැලඳ ගනිමි.

3

“දුනියමපි බුද්ධං සරණං ගව්‍යාමි”

දෙ වැනිව ද පරම ගම්භීර-පෙ-වැලද ගනිමි.

“දුනියමපි බම්මං සරණං ගව්‍යාමි”

දෙ වැනිව ද මාගී සතරය--පෙ-වැලද ගනිමි.

“දුනියමපි සංඝං සරණං ගව්‍යාමි”

දෙ වැනිව ද ලෝකයාගේ--පෙ-වැලද ගනිමි

“තනියමපි බුද්ධං සරණං ගව්‍යාමි”

තුන් වැනිව ද පරම ගම්භීර-පෙ-වැලද ගනිමි.

“තනියමපි බම්මං සරණං ගව්‍යාමි”

තුන් වැනිව ද මාගී සතරය-පෙ වැලද ගනිමි.

“තනියමපි සංඝං සරණං ගව්‍යාමි”

තුන්වැනිවද ලෝකයාගේ -පෙ- වැලදගනිමි

“පාණානිපාතා චෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමි කොට සතුන් මැරීමෙන් වැලකීම යයි කියනලද ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“අදිනනාදුනා චෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට (බුදුන්) අත්සතු වසනුව පැහැරගැනීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“කාමෙසු මිත්‍යාවාග් චෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් (පරසුත් පිළිබද*) සාගී වසනුකාමයෙහි හා (රහමෙර යන) රස වසනුකාමයෙහිද වරදවා ගැසිරීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“මුසාවාද චෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට බොරු කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“පිසුණාය වාචාය චෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට මිතුරන් හෙද කරවන කේලාම් කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“ඵරුසාය වාචාය චෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමිකොට සිත රිදවන ඵරුස වචන කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

* සක්‍රිය විසින් ‘පරසුරුසයන් පිළිබද’ යි කිය සුතුහ,

“සුචරිතාදිපා වෙරමණී සිකාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමකොට අභිඥානානු ප්‍රලාප වචන කීමෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

“විචජාජිවා වෙරමණී සිකාපදං සමාදියාමි”

මම අද පටන් දිවිහිමකොට ටිප්පාජිකාවෙන් වැලකීමයි කියනලද ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙමි.

මෙසේ ශික්ෂාපදයන්ගේ අදහස් ප්‍රකටවනසේ සටකිය භාෂා වෙන්ද කියමින් සමාදන් වියයුතුය. එවිට-සමාදන්වීමේදී ශික්ෂාපදයන්ගේ අදහස් අවබෝධ වන බැවින් සමාදන්වශයෙන් සාරවත් ඥානසම්ප්‍රසුතකුශලවේදනාචෝම පහල වෙන් පිරි සිදු කායකම් තුන පිරිසිදු වාක්කම් සතරය යන සුවර්ත කම් සත හා සමග පිරිසිදු ආජිවය අවවැනි කොට ඇති බැවින් මේ සිලය ආජිවටාමකසිලයයි කියනු ලැබේ. මෙය නිතර රැකිය යුතු හෙයින් නිත්‍යශීලයකි. අනිත්‍යශීලයද පොහොය දිනය ආදී විවේකදිනයන්හි රැක්ක යුතුය. මෙසේ කී නියායෙන් සිලවිසුඬිය වැඩූ ශෝභාවචරයා විසින් විත්තවිසුඬිය වැඩිය යුතුයි.

විත්තවිසුඬිය නම් උපචාරසමාධි-අපිණාසමාධීන්ගේ වශයෙන් පහලවන විනේදනානුභාවයි-සිත එකගවීමයි. නිවරණ කෙලෙසින් පහකොට සිත පිරිසිදු කරන බැවින් මෙය විත්ත විසුඬි නමවේ.

දස කසිණය දස අසුභය දස අනුසංයය වුත්තවිසරණ සතරය ආරාප සතරය ආභාරපටික්කුලසඤ්ඤය චතුර්ධාතු වචන්දානය යන සම සතළිස් කමටගත් අරමුණු අතුරෙන් කමන්ගේ වර්තයට ගැලපෙන කම්පථානයක් ඉහෙන ක්‍රමානුකූලව භාවනාකළ යුතුය. එසේ භාවනාකරන යොගාවචරයාහට බුඩානුසංගි ආදී අනුසංගි අටය ආභාරපටික්කුලසඤ්ඤය චතුර්ධාතු වචන්දානය යන දසය හැර ඉතිරි සමකීස් කමටගන්ති ලොකිකඛ්‍යාන ඉපදවිය හැකිය. එය අපිණාසමාධියයි. සම සතළිස් කමටගන්තිම අපිණාසමාධියට පෙර කාමච්ඡද්දිනිවරණ කෙලෙස් සටපත් වීමේ පටන් පහලවන සිත එකගවීම උපචාර සමාධියයි.

සමපකම්පථානයන් අතුරෙන් රාගබිඤ්ඤද්වේශයාහට සසමායවූ කායගතාසනියට අයත් දෙකීස් කුණප කොටස් පිළිකුල් වශයෙන් මෙනෙහිකිරීමෙන් වශයෙන් දෙශනාකරනලද පිළිකුල් භාවනාව මෙහි නායමාත්‍රයකින් දක්වනු ලැබේ.

කාමයෙහි දෙය් මේ මේ යයි නුවණින් වීමයා කාමයෙන් එතෙර කරමන සියලු දුක් ඉක්මවීමට උපායවූ නොමිඤ්ඤයෙහි

සිත් අල්වා රත්නත්‍රයයෙහි ගුණ සිහිකිරීමෙන් ප්‍රතිප්‍රමෝද්ධය උපදවා මේ ප්‍රතිපදාව සියලු බුබුප්‍රත්‍යක්‍රමවශීයවකයන් විසින් පිළිපැත්තාවූ නෛෂ්ක්‍රමය ප්‍රතිපත්තියෙහි මනාව ගෞරව උපදවා ඒකාන්තයෙන් මේ භාවිතාප්‍රතිපත්තිය කරණකාලගෙන විවේකසුඛයට කොටස්කාරයෙක් වන්නෙමැයි උත්සාහ උපදවා මෙසේ භාවනා කටයුතුයි:—

1. අත්ති ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා නවො, මංසං නහාරු අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජං වක්කං, හදයං යකනං කිලො මකං පිහකං පප්ථාසං, අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරිසං මන්දුඛං, පිත්තං සෙමිහං පුබ්බාලොහිතං සෙදො මෙදො, අස්ස වසා බෙලො සිඛ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්තං. (මූලසිට අගට)

අත්ති ඉමස්මිං කායෙ මුත්තං ලසිකා සිඛ්ඝාණිකා බෙලො වසා අස්ස, මෙදො සෙදො ලොහිතං පුබ්බා සෙමිහං පිත්තං, මන්දුඛං කරිසං උදරියං අන්තගුණං අන්තං, පප්ථාසං පිහකං කිලොමකං යකනං හදයං, වක්කං අට්ඨිමිඤ්ජං අට්ඨි නහාරු මංසං, නවො දන්තා නඛා ලොමා කෙසා. (අගසිට මූලට)

මේ කයෙහි කෙස් ලොම නිය දත් සම්, මස් නහර ඇට ඇටමිදුල වකුගඩුව, හෘදයමාංසය අක්මාව දලබුව බබදිව පසු ගඩුව, අතුනු අතුනුබහන් නොපැසුනුආහාර ආහාරමල මොල, පිත්තසෙම සැරව ලේ බබදිය මේදතෙල, කදුලු චූරැණුතෙල කෙල සොටු සදමිදුල මුත්‍ර යන මේ කුණපයෝ ඇත්තානුය. (මූලසිට අගට)

මේ කයෙහි මුත්‍ර සදමිදුල සොටු කෙල චූරැණුතෙල කදුලු, මේදතෙල බබදිය ලේ සැරව සෙම පිත්ත, මොල ආහාර මල නොපැසුණුආහාර අතුනුබහන් අතුනු, පසුගඩුව බබදිව දලබුව අක්මාව හෘදයමාංසය, වකුගඩුව ඇටමිදුල ඇට නහර මස්, සම් දත් නිය ලොම කෙස් යනමේ කුණපයෝ ඇත්තානුය. (අගසිට මූලට)

2. ඉමස්මිං කායෙ ඉමෙ කෙසානාමි වණ්ණනොපි ගඤ්ඤාපි සංඝානනොපි ඕකාසනොපි ආසයනොපි අසුභා ජිගුපේඨා පටික්කුලා. ඉමස්මිංකායෙ ඉමෙලොමානාමි-පෙ-පටික්කුලා. ඉමෙ නඛා නාමි-පෙ-පටික්කුලා. ඉමෙදන්තානාමි-පෙ-පටික්කුලා. අයංනමො නාමි-පෙ- අසුභා ජිගුපේඨා පටික්කුලා.

3. ඉදං මංඝංනාම -පෙ- අසුභං ජිගුච්ඡං පටික්කුලං. ඉදං නභාරුනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං අට්ඨිනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං අට්ඨිමිකඤ්ඤානාම -පෙ- පටික්කුලං, ඉදං චකකංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

4. ඉදං හදයංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං යකකංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං කිලොමකංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං පිහකංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං පප්ඵාසංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

5. ඉදං අනතංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං අනතගුණංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං උදරියංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං කරිසංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං මත්ථප්පභිතංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

6. ඉදං පිත්තංනාම -පෙ- පටික්කුලං. ඉදං සෙම්භංනාම -පෙ- පටික්කුලං. අයං පුබ්බොනාම -පෙ- පටික්කුලො. ඉදං ලොභිතංනාම -පෙ- පටික්කුලං. අයං සෙදොනාම -පෙ- පටික්කුලො. අයං මෙදොනාම -පෙ- පටික්කුලො.

7. ඉදං අශ්ප්පනාම -පෙ- පටික්කුලං. අයං චසානාම -පෙ- පටික්කුලා. අයං චෙළොනාම -පෙ- පටික්කුලො. අයං සිඛිකාණිකානාම -පෙ- පටික්කුලා. අයං ලසිකානාම -පෙ- පටික්කුලා. ඉදං මුත්තංනාම -පෙ- පටික්කුලං.

මේ කයෙහි මේ කෙශයෝ නම් වණ්චිතයෙන්ද, ගති වශයෙන්ද, සටහන් වශයෙන්ද, පිහිටි ස්ථානවශයෙන්ද, (මල මුත්‍ර ලේ සැරව ආදීන්ගේ) ආශ්‍රයවශයෙන්ද, අසුභය නිසිදි නයහ පිළිතුල්ලක. (ලොමාදි සෙසුකොටස්ද මේ ක්‍රමයෙන් සිංහලෙනුත් කියමින් සිතමින් වැඩිය යුතු.)

මෙසේ භාවනාකරන යොග්‍යවේරයාගට පළමුකොට උප මාරසමාධියද දෙවැනිව ප්‍රථමධ්‍යාන සංඛ්‍යාත අපිණාසමාධියද ලබාගතහැකිය. සමාධිය ලබාගත් කල්හි විනාශවිප්පතිය සම්පූර්ණවේ. අපිණාසමාධිය නැතත් උපමාරසමාධියද විදගීණාවට උපකාරවේ.

විනාශවිප්පතියෙන් පසු විදගීනාවට නගිනු කැමැත්තකු විසින් දිට්ඨිවිප්පතිය පිණිස වැයම් කළයුතුය. නාමරූප දෙක ඇති සැටි නුවණැසින් දැකීම දිට්ඨිවිප්පතියයි. ආත්මයක් ඇත්තේය යන ආදී වැරදි දෘෂ්ටි නමැති මල පහකොට සිත්සතත් මිහිසිදුකරන බැවින් මෙය දිට්ඨිවිප්පති නම්වේ.

ඉන්ද්‍රියවල ප්‍රමාණය යන හැටි රූප (2) දෙකක, හදය රූප (1) එකක, ජීවිතීන්ද්‍රිය රූප (1) එකක ආහාර රූප (1) එකක යන මේ රූප (18) දහඅට කමාදි ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් බැවින් අභිජපනන රූප නම් වේ. මෙයම අතීතය දැක බැලීමට යන ලක්ෂණ තුනෙන් යුක්තවැ විදහිතා වඩන යොග්‍යවරයාගේ භාවනා මනස්කාරයට සුදුසු බැවින් සම්මසන රූප නම් වේ.

අභිජපනන රූප දෙක:- පරිවේෂ්ඨ රූප (1) එකක, කාය විඤ්ඤානති වචි විඤ්ඤානති යන විඤ්ඤානති රූප (2) දෙකක, ඒ දෙක ඇතුළුව ලහුනා, මුද්‍රනා, කම්මඤ්ඤානා යන විකාර රූප (5) පහක, උපවය, සන්තති, ජරනා, අනිවචනා යන ලක්ෂණ රූප (4) සතරක මේ දෙක කමාදි ප්‍රත්‍යයෙන් හට නොගත් බැවින් අභිජපනන රූප නම් වේ.

නාම රූප ලක්ෂණ.

“නමන ලක්කණං නාමං” නැමීම ලක්ෂණය නාමයයි. මෙහි නැමීම ලක්ෂණය නම් අරමුණකරු නැමීමය. යටකි නාම බව සියල්ලම රූප ශබ්දදි අරමුණු කරා නැමී යන ආකාරයෙන්ම හටගනිත්. මෙසේ නාමයද ලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිදිය යුතුයි.

“රූපපනලක්කණං රූපං” රූපපනලක්ෂණය රූපයයි. රූපපනලක්ෂණය නම් විකාරවීමය-වෙනස් වීමය. රූප සමූහය වනාහි යින ලක්ෂණ ආදී විරුද්ධතාවන් හා එක්වූ කල්හි පෙර පැවති ආකාරය අතහැර වෙනස් ආකාරයකට හැරේ. මෙසේ රූපයද ලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිදිය යුතුයි. මේ නමින් මේ ආත්මභාවයෙහි වූ නාම රූප දෙක (විසාරව නොහැකි නම්) සංකෞපලක්ෂණ වශයෙන් පිරිසිදිය යුතුයි.

සත්‍යය පුද්ගලයා යන මේ ආදී වශයෙන් පැවති ඉපිදාදායක පහකොට ලෝකික නාම රූප දෙකොටස ඇති සැටියෙන් දැනගන්නා ඤාණය දිවයි විසුද්ධියයි. එය සම්පූර්ණ කරනු කැමති බ්‍යානලාභී සමථයානික (සමථයෙන් මාගියට පැමිණෙන්නට බලාපොරොත්තුවන) යොග්‍යවරයා විසින් තෙව සඤ්ඤානාසඤ්ඤානනව්‍යානන හැර ඉතිරි ලෝකික බ්‍යාන අවෙන් එක් එක් බ්‍යානකට සමවැද එයින් නැතිව එහි වූ

විකසීදී ධ්‍යානාඛණද ඒ හා යෙදෙන සම්ප්‍රසන්න ධර්මද අරමුණට අභිමුඛව නැමෙන හෙයින් නාම නැමැයි රූපය හා මිශ්‍ර නොවන සේ පිරිසිදිය යුතුයි.

ඉක්බිතිව සමීයකු දෑක උභ පසුපස්සේ ලුහුබැඳ යන්නේ උගේ වාසස්ථානය වූ බිලය දකින්නාක් මෙන් මේ නාමය කොතන්ති-කුමක් ඇසුරු කොට පවත්නේදැයි සොයන්නාවූ යොගාවචරයාගේ නුවණැසට ඒ නාමයට නිශ්ශ්‍රය (වාසස්ථාන) වූ හෘදය රූපය පෙනෙයි. ඉක්බිති හෘදය රූපයට නිශ්ශ්‍රය වූ මහාභූතරූපයන්ද මහාභූත රූපයන් නිශ්ශ්‍රය කොට ඇති උපාදරූපයන්ද යන රූප සියල්ල රූප්‍යනය (විකාර) වන හෙයින් රූපනමැයි දතයුතුය.

රූපය ප්‍රකට බැවින් සම්ප්‍රයානික-සුද්ධවිපස්සනායානික යන දෙදෙනාවිසින්ම රූපයෙහි පටන් පිරිසිදීම පහසු ක්‍රමයයි. සියලු භූතරූප උපාදරූපයන් රූප්‍යන ලක්ෂණයාගේ වශයෙන් එක් රූසක් කොට මේ රූපයෙහි නුවණැසින් බැලිය යුතුයි. මෙසේ රූපය පිරිසිදුදන් යොගියාට ලෝකික සිත් 81 ද වෛතසික 52 ද යන නාමධර්මයෝ දොර වශයෙන් ප්‍රකට වෙත්. ඒ ප්‍රකට වූ නාමධර්මයන් නමන ලක්ෂණයෙන් එක් රූසක් කොට මෙය නාමයෙහි නුවණැසින් බැලිය යුතුය.

(ලොකොත්තරධර්ම චූකලී ශුඛවිදර්ශනායානිකයාට හෝ සම්ප්‍රයානිකයාට හෝ පිරිසිදිය නොහැකිය. නොලැබූ හෙයින්, මහග්ගන සිත්ද ධ්‍යාන ලැබූ අයටම ප්‍රකට වෙත්.)

තවද රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාන යන උපාදන සකකු පඤ්චකයගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුය. උපාදනස්කකුනම් තෘෂණාද්වේනිට අරමුණු වූ ලෝකික ස්කකුයෝග. එයින් රූපස්කකුය රූපයයි. ඉතිරි ස්කකු සතර නාමයයි. මෙසේද නාමරූප දෙක බෙදා දතයුතුය.

තවද වකුටු, සොත, සාණ, ජ්විහා, කාය, මන, රූප, සද්ද, ගනු, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම යන (12) දෙළොස් ආයතනයන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුය. මෙහි ධර්මායතනයෙන් කොටසක් සමග ප්‍රසාදරූප පස හා ආරමමණ රූප සතද යන ඖද්‍යාන රූප දෙළොස් රූපයයි. ධර්මායතනයෙන් එකදෙයක් වූ වෛතසික 52 ද මනායතනයද නාමයයි. මෙසේද නාමරූප දෙක බෙදා දතයුතුය.

තවද වකු, සොන, සාණ, ජවිහා, කාය රූප, සද්ද, ගති, රස, ඵොට්ඨබ්බ, වකුච්ඡිකුණ, සොනච්ඡිකුණ, සාණච්ඡිකුණ, ජවිහාච්ඡිකුණ, කායච්ඡිකුණ මනෝ (ධාතු), මනෝච්ඡිකුණ, ධම්ම යන (18) අවලෝකය ධාතූන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුය මෙහිද ධර්මයතන එකදෙයක් සමග බාදරික රූප දෙලෝක රූපයයි. පිරිසිදිය යුත්තෝ නිෂපන්නරූපයෝ මය. අනිෂපන්න රූපයෝ නොවෙත්. ධර්මයතන එකදෙයක් වුවේතසික 52 හා ච්ඡිකුණධාතු සහ නාමයයි. මෙසේද නාම රූප දෙක පිරිසිදිය යුතුයි.

ලෝකික ඉඤ්ජය- ලෝකික සත්‍ය- ප්‍රතිත්‍යසම්මතපාදයන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක පිරිසිදිය යුතුයි.

මෙසේ දක්වනලද නය ක්‍රමවලින් කැමති නය ක්‍රමයකින් රූපය පිරිසිදුකෙන නාමය පිරිසිදින විට එය නොවැටහෙයි නම් රූපයම නැවත නැවත පිරිසිදිය යුතුයි. මෙනෙහිකළ යුතුයි. යම් යම් ආකාරයකින් රූපය මනාසේ නොපැකිලි මෙනෙහිකළහැකි වෙයිද එවිට ඒ ඒ ආකාරයෙන් ඒ රූපධම් අරමුණු කරන්නාවූ නාමධම් ලෙහෙසියෙන් ප්‍රකට වෙත්. කුණු බැඳි අපිරිසිදු කැබ පතෙහි බලන්නහුගේ මුහුණ ප්‍රකටව නොපෙනෙනකල්හි එප මණකින් කැබපත ඉවත නොදමා නැවත නැවතත් පිසදමා පිරිසිදුකළවිට පහසුවෙන් මුහුණ බලාගතහැකිවන්නාක් මෙහි. කැබපත පිසදමීමෙන් එහිවූ කුහු පහවයන්නාක් මෙන් රූප ධම් පිරිසිදුසේ මෙනෙහිකිරීමෙන් ඊට විරුධවූ කෙලෙස්කුණු පහවයත්. කැබපත පිරිසිදු වූවාක් මෙන් සිතද පිරිසිදු වෙයි. එවිට රූපය අරමුණුකරන නාමධම් ලෙහෙසියෙන් ප්‍රකටවෙත්.

මෙසේ දෙබැ ද්‍රව්‍යයක් දෙකට පලා වෙන්කරන්නාක් මෙන් නාමය හා රූපය දෙකට බෙදා සත්‍යයක් පුද්ගලයක් ආත්මයක් සත්‍රියක් පුරුෂයෙක් නැත. නාමරූප දෙක පමණක් ඇත්තේයයි සනිටුහන් කළ යුතුයි. තවද සිත නුමුලාවනු පිණිස තත්වදැරුම් සුත්‍රාන්තයන්ගේ වශයෙන්ද නාමරූප දෙක බෙදා දත යුතුයි ඒ මෙසේයි:—

යථාපි අඛණ්ඩභාව- භෞතිසද්දෝ රජොභුති,
එවං බහෙසු සනෙහසු- භෞති සනෙහාති සමමුති.

රෝද අමරා ආදී රථ අවයව සමූහය එකතුකොට හැලපී
මෙන් රථය යන ව්‍යවහාරය ඇතිවන්නේ යම්සේද එසේම
සකකියන් එකතුකළේහි සත්‍යය යන සමන්වයවේ.

සථා පටිච්ච කට්ඨාදිං-අභාරනාහි පට්ච්චති,
එවං පටිච්ච අට්ඨාසාදිං-සරීරනාහි පට්ච්චති.

යම්සේ ලී වැල් මැටි ආදිය නිසා ගෙයක් යයි කියනු
ලබන්නේද එසේම ඇට තහර මස් ආදිය නිසා ශරීරයයි කියනු
ලැබේ.

සදි බකා සිසුං අනා-නෙ රුජාය නි වනතරෙ,
සසමා වෙනෙ අනානාව-නසමා ආබාධකාරණා.

ඉදින් ස්කකියෝ ආනමය වෙන් නම් ඔවුහු රුජාව පිණිස -
පිබාව පිණිස නොපවත්නාහුය. යම් හෙයකින් ඒ ස්කකියෝ
ආත්මයෙන් තොර වෙද්ද එහෙයින් ආබාධයට පිබාවට කරුණු
වෙත්.

රජ්ජයොගා දරුයනාං-සමාසාරංච බාසනි,
එවං සුඤ්ඤං නාමරූපං-අඤ්ඤාමඤ්ඤාසමාසුතං.

සත්‍යයකු මෙන් දැවයෙන් සාදා රැහැන් යෙදූ සත්‍යන්ත්‍රය
රැහැන් ඇදීමෙන් යාම් ඊම් ආදියෙහි ව්‍යාපාර සන්නයයි හැඟේ.
එහෙත් එහි සත්‍යයක් නැත. එසේම නාමරූප දෙකද ඔවු
නොවුන් එකට යෙදී ක්‍රියාකරයි එහිද සත්‍යයක් නැත.

සමකං නාමරූපං ච-උභො අඤ්ඤාඤ්ඤාහිසිනා,
එකස්මිං භිජ්ජමානස්මිං-උභො භිජ්ජනාහි පට්චයා.

සුභලව සිටි නාමරූප දෙක ඔවුනොවුන් ඇසුරුකොට
පවත්නාහුය. එකක් එකකට උපකාරව පවත්නා බැවින් එකක්
බිඳෙන කල්හි දෙකම බිඳෙති.

සථාපි නාමං නිසාය-මනුසා සනති අණණවෙ,
නපෙච රූපං නිසාය-නාමකායො පටිත්තති.

යම්සේ මනුෂ්‍යයෝ නාම නිසා වුහුදේ ගමන් කෙරෙත්ද
එසේම නාමකය රූපකය නිසා පවත්නේය.

සථා ච මනුසො නිසාය-නාමා ගච්ඡති අණණවෙ,
නපෙච නාමං නිසාය-රූපකායො පටිත්තති.

යම්හේ නැව මනුෂ්‍යයන් නිසා මුහුදේ ගමන්කරයිද එසේම රූපකය නාමකය නිසා පවත්නේය.

නාමං ච රූපං ච ඉධන්ති සච්චනො
නගෙනං සනොනා මනුෂො ච විජ්ජති
සුඤ්ඤං ඉදං සන්තමිවාහිසංඛතං.
දුක්ඛස්ස පුඤ්ඤා නිශ්චයට්ඨසාදිසො.

මේ ශරීරයෙහි ඇත්ත වශයෙන් නාමය හා රූපයද ඇත්තේය. සතියෙක් හෝ මනුෂ්‍යයෙක් හෝ ආත්මයක් හෝ නැත්තේය. මේ ශරීරය දූව ආදියෙන් සෑදූ යන්ත්‍රයක් මෙන් ආත්මයෙන් තිස්ස. තෘණකාශව රුශියක් වැනි දුක් ගොඩක්ය.

මෙසේ බොහෝ සුත්‍රාන්තයන්ගේ වශයෙන් සංසර්ගය කොටද පඤ්චවොකාර භූමියෙහි නාම රූප දෙක හැර සතියෙක් පුද්ගලයෙක්, සත්‍රියක්, පුරුෂයෙක් නැතැයි ඇතිසැටියෙන් දැන ගැනීම ආත්මදූෂිත මල පහකරන බැවින් දිට්ඨිවිසුඛි නම් වේ. මෙයම නාමරූපවචනානඤ්ඤාණ-සංඛාරපරිවේෂදඤ්ඤාණ නාමයන් ගෙන්ද හඳුන්වනු ලැබේ.

ඉතා පහසු ක්‍රමයක්

ඇස්පෙනෙන කෙනෙකුට හොඳවැල සහ දළ ආදිය පෙනුණු කල්හි ඒ අනුසාරයෙන් මුළු ශරීරයම බලා ඇතෙකු බව දැන ගත හැකිවන්නාක් මෙන් යම් කිසි කථා ශබ්දයක් ඇසුණුවිට මේ ශබ්දය උපාදරූපයකි. එය මහාභූතරූපයන් ඇසුරුකොට පවත්නේය. මහාභූතරූපද උපදරූපයන් විසින් ඇසුරුකරනු ලබත්. මෙකී භූතරූප - උපදරූප දෙකොටස රූප නම්වේ. මේ රූපද විතනවේතසිකසමූහයෙන්ම හටගත්තාහුය. ඒ විතනවේතසික සමූහය නාමයයි. මේ නාමරූප දෙක හැර කථාකරන්නාවූ පුද්ගලයෙක්, සතියෙක්, ආත්මයක්, සත්‍රියක්, පුරුෂයෙක් නැත්තේයයි පිරිසිදු දකුසුතුය.

දිට්ඨි විසුඛිය නිමි.

දිට්ඨිවිසුඛියෙන් පසු කඛ්ඛාවිතරණ විසුඛිය ඉපදවිය යුතුය. ස්වකී නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය මේ මේ යයි පිරිසිදුගෙන කාල ක්‍රියයෙහි පැවති සැකය දුරුකොට සිටි ඤාණය කඛ්ඛාවිතරණ විසුඛි නම් වේ. එය සමපාදනය කරන ආකාරය මෙසේයි:-

දක්‍ෂ වෛද්‍යවරයෙකුට රෝගියෙකු මුණගැසුණුවිට පළමුකොට රෝගනිදානය සොයන්නාක්මෙන් ශරීරය පිළිබඳ මේ නාමරූප

දෙක දෙවියකු වීසින් මවනලද්දේද නොවේ. හෙතුවකින්-ප්‍රත්‍ය
යකින් තොරව ශ්‍රී ලේඛනවත්තේද නොවේ. යම්කිසි හේතුව
කින් - ප්‍රත්‍යයකින් හටගත්තේ යයි දන එ හේතුව-ප්‍රත්‍යය
කුමක්දැයි සොයා දෙනුය.

රූපකය පිළිබඳ හෙතු ප්‍රත්‍යය:- මේ කය වනාහි රත් පිසුම්
හෙළපිසුම් ආදියක හෝ මුතු මැණික් ආකරයක හෝ උපත්තේ
නොවේ. මවුකුස ආමාසය පක්වායයෙන් අතරෙහි උදරපටල
යට පිටු පා පිටකවුට දෙස හැරී අතුනු අතුනුබහන්වලින් වටකරන
ලදුව දුගදවූ පිළිකුල්වූ අතීතයින් සම්බාධයානගෙහි කුණුමස්
කැල්ලක-අසුවිලක පණුවෙකුමෙන් උපදනේය. අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා,
උපාදාන, කමි, ආහාර යන මේ කරුණුපස රූපකය පිළිබඳවූ
හෙතු ප්‍රත්‍යයෝය.

එහි අවිද්‍යාව නම් මනුෂ්‍ය සමපත් ආදිය පිළිබඳ අසාරණිය
නොදැනීමයි. තෘෂ්ණාව නම් මනුෂ්‍ය සමපත් ආදිය කෙරෙහි ආසා
කිරීමයි. උපාදානය නම් ඒ මනුෂ්‍යසමපත් ආදිය තෘෂ්ණා දූෂිත
ගේ වශයෙන් දැඩිව ආශාකොට සාරවත්යයි හදින් ගැනීමය.
කමිය නම් ඒ ඒ කුසල් අකුසල් පිළිබඳ වෙතනාවය. ආහාරය
නම් දුබලවූ හතට දෙබලයක් දෙත්තාක්මෙන් ශරීරය නොවැටී
පැවැත්මට උපකාරවූ කතබොන දෑගෙහි පවත්නා ඕජාවය.

එයින් අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, උපාදාන, කමි යන සතර දෙන සත
කය උපදවන හෙයින් (ජනක) හේතුයයිද, ආහාරය කයට
රුකුල්දෙන බැවින් ප්‍රත්‍යයයිද කියනු ලැබෙත්. තවද අවිද්‍යා,
තෘෂ්ණා, උපාදාන යන තිදෙන මේ කයට මව මෙනි. කමිය
පියා මෙනි. ආහාරය ශ්‍රමයෙකු වඩාහදන ආයා මෙනි. මෙසේ
රූපය පිළිබඳ හෙතු ප්‍රත්‍යයන් පිරිසිදු බෙදුගත යුතුය.

ඊට පසු ලෝකික නාම ධර්මයන්ගේ ප්‍රත්‍යයද පිරිසිදු බෙදු
දන යුතුය. එ මෙසේයි:-

වකුට්ඨිඤ්ඤාණං වක්ඛාප්‍රසාදය හා රූපාරමමණයද
සොභාචිඤ්ඤාණං ශ්‍රොතප්‍රසාදය හා සද්දාරමමණයද, භාණ
චිඤ්ඤාණං ස්ප්‍රාණ ප්‍රසාදය හා ගතිාරමමණයද, ජීවිහා
චිඤ්ඤාණං ජීව්වාප්‍රසාදය හා රසාරමමණයද, කායචිඤ්ඤාණං
කායප්‍රසාදය හා ඵොට්ඨබ්බාරමමණයද, මනෝචිඤ්ඤාණං
හවාබ්‍හය හා ධම්මාරමමණයද ප්‍රත්‍යය වෙත්. මෙකී ප්‍රත්‍යයගේ
ඒ ඒ චිඤ්ඤාණයන්ට පමණක් නොව චිඤ්ඤාණයන් හා සමග
යෙදෙන චේතසිකයන්ටද ප්‍රත්‍යය වෙත්.

යථා ඉදං නාමරූපං—පච්චික්ඛන්තො පච්චන්තති,
එවං 'නිකෙ පස 'නාගනෙ—අභවිත්ථ භවිස්සති.

මේ පච්චන්තා භවය පිළිබඳ නාමය හා රූපය අවිජ්ජා, තණ්හා උපාදාන, කමම, ආහාර, චක්ඛුපසාද, රූපාරමභණ ආදී හෙතු ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගෙන් පච්චන්තේ යම්සේද එමෙන් ඉක්කන්වූ භව යන්තිද ප්‍රත්‍යයන් ගෙන්ම භවගන්තේය. සසරින් මිදෙනතුරු මතු අනාගත භවයන්තිද ප්‍රත්‍යයන්ගෙන්ම භවගන්තේ යයි මෙසේ දැන් පච්චන්තා භවයද ඉක්කන්වූ භව හා මතු භවද යන කාලත්‍රය සමකඩ නාමරූප ධර්මයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පිරිසිදු බෙද දැනගත් කල්හි “අහොසිං නුබො අතීතමධානං” යන ආදී වශයෙන් කාලත්‍රයයෙහි පැවති සොළොස් වැදූරුම් සැකය පහව යයි.

තවද ඇතැම් යොගාවචරයෙක් තෙම සාධාරණ අසාධාරණ වශයෙන් නාමයාගේ ප්‍රත්‍යය දෙකක්ද කමාදී වශයෙන් රූපයාගේ ප්‍රත්‍යය සතරක්ද දක්වේය. එයින් චක්ඛුචාරය ආදී චාර සය හා රූපාරමභණය ආදී අරමුණු සයද නාම යාගේ සාධාරණ ප්‍රත්‍යය වෙත්. යොනිසොමනසිකාරය හා පති රූපදෙසවාස, පුබ්බකතපුඤ්ඤතා, සඤ්චමසාවන, සප්පරිසු පතිසංසය යන සමපතති වක්‍ර සතර කුසලයටද අයොනිසො මනසිකාරය හා විපතති වක්‍ර සතර අකුසලයටද කම් අවිදුෂ් භතිකාලාදිය විපාකයටද භවාධිග සන්තීරණාදිය ආවර්ජන වොක්ඛපනාදියටද අසාධාරණප්‍රත්‍යය වෙත්. මෙසේද නාමයාගේ ප්‍රත්‍යය දැන නැවත රූපයාගේ ප්‍රත්‍යය දක්වේය. ඒ මෙසේසි:- කම්, විතත, සෘතු, ආහාර යන මොවුන් රූප උපදවන ප්‍රත්‍යය සතර දෙනය. එහි කමීය නම් අතීත භවයෙක්හි කරන ලද කාමාවචර රූපාවචර කමීයන් අතුරෙන් යම්කිසි එකකි. එය ප්‍රතිසන්ධියෙහි පවත් ක්‍ෂණයක් පාසා උපදනා කමීජ (කමීයෙන් භවගන්තා) රූපයට ප්‍රත්‍යය වේ. විතතය නම් අරූප විපාක හා දෙපස් විඤ්ඤාණයන් හැර (76) පන්සැත්තැ වැදූරුම් සිකය. එය ප්‍රතිසන්ධිවිත්තය ලඟම උපදනා භවාධිග විත්තයාගේ උත්පාදක්‍ෂණයෙහි පවත් කම් සිතකම උත්පාදක්‍ෂණයන්හි උපදනා විත්තජරූපයට ප්‍රත්‍යවේ. සෘතුව නම් සිතවූ හෝ උණවූ තෙජෝධාතු වය. එය භවභෑතීමෙන් පසු සෘතුජරූපයට ප්‍රත්‍යයවේ. ආහාරය නම් පළමු කි ඕජාව මය. එය අනුභව කළ කල්හි ආහාරජරූප

15

උපදවයි. මෙසේ රූප උපදවන ප්‍රත්‍යය දක්නේය. මේ ආදි ක්‍රමයෙන් නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය බෙදා දත් කල්හි යථාකාලය පිළිබඳ සෞභාග්‍යවැදූරුම් සැකය පමණක් නොව “සන්තර්කස්සුති” ශාස්ත්‍රානුකූලයා කෙරෙහි සැකකරයි යන ආදි නසිත් පැවති අවධිවැදූරුම් සැකයද පහව යයි. දෙසැටක්වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිහු දුරු වෙත්. මෙසේ නොයෙක් ආකාරයෙන් නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය පිරිසිදුගැනීමෙන් ත්‍රිවිධ කාලයන්හි පැවති සැකය එතරකොට සිටි ඤාණය කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධියෙහි දහසුතු. මිටම බමමටබිතිඤාණයෙහිද යථාභූත ඤාණයෙහිද සමාදායනායෙහිද කියනු ලැබේ.

පළමුකි දිට්ඨිවිසුද්ධියෙන් නාමරූපයන්ගේ ස්වභාව ලක්ෂණ පමණක් දතහැකිය. මේ කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධියෙන් නාමරූපයන්ගේ හේතුව හෝ ප්‍රත්‍යය පමණක් දතහැකිය. නාමරූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය හෝ හේතුව දැකීමෙන් හෙතුවෙන් තොරව නූපදින-හෙතුවක් ඇතිකල්හිම උපදින සියලු දේ පිළිබඳ උත්පාදය දතහැකිය. යමෙක්හි උත්පාදය ඇතහොත් එය එකානනයෙන් අනිත්‍යවේ. එහෙයින් නාමරූපයන්ගේ හෙතුව නිසි සරිදි දක්නා යෝගීතෙම හෙතුවෙන් හටගත් නාමරූපයන්ගේ ඉපදීම හා නැසීමද දක්නේය. යටති නසිත් සැකයද දුරුකරන්නේය. එහෙයින් කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධිය පහළ විමෙන් පසු සමමසනඤාණයෙන් නාමරූපයන්ගේ අනිත්‍ය දූඛ අනාත්ම ලක්ෂණයන් පහසුවෙන් මෙනෙහිකළ හැකි වන්නේය.

මෙකී දිට්ඨිවිසුද්ධි-කඩ්ඩාවිතරණ විසුද්ධි දෙක සමථ-විදගී නාවන් අතුරෙන් විදගීනායෙහි ඇතුළත්විය යුතුය එහෙත් විදගීනායෙහි දශයෙහි ඇතුළත් නොවූ බැවින් එකානනවිදගී නායසිද කිය හැකි නොවේ. විදගීනායෙහි පිළියෙළ කරගැනීමට මුල්වන්නේය. දුකසීල දෙකටම වඩා තියුණුය නිසාණ මාග්ගික අත්තිවාරමක් වැනිය.

මේ විසුද්ධි දෙකින් යුක්තවූ පුද්ගලයා ඉවසීම, උඛගු නොවීම, යහපත් ප්‍රතිපත්තියෙහි ඇලීම, ලද්දෙයින් සතුටුවීම, කෙලෙස් නූතිනිරීම, යන ආදි විශේෂ ගුණාංගයන්ගෙන් යුක්තවන්නේය. එසේම බුද්ධිශාසනයෙන් ලැබූ සැකසිල්ල ඇත්තෙක් වන්නේය ශාසනයෙහි ලැබූ පිහිට ඇත්තෙක් වන්නේය. ශීලසමාධි ප්‍රඥවන්ගෙන් පිරිසුන් බැවින් ලොකොත්තර

මාගේ ඵලයන්ට පැමිණෙන නොහැකි වුවද මරණින් මතු ඒකාන්ත
යෙන් සුතනියෙහි උපදනේය. අපායයෙහි නූපදනේය.
සෝවාන් වූයෙක් වැනි වෙයි. එහෙයින්ම ඔහු මූලසොනාපනන
නම් වේ.

කඛොච්ඡරණ විසුඛිය නිමි.

කඛොච්ඡරණ විසුඛියෙන් පසු මඤ්ඤානාදියෙන්ද සහ
විසුඛිය පිණිස වැයම් කළ යුතුය. මේ නිවන් මගය මේ නිවන්
මග නොවේයයි මාගීය හා අමාගීය දැනගැනීම් වශයෙන් හට
ගන්නා ඥාණය මඤ්ඤානාදියෙන්ද සහ විසුඛිය නම්වේ. එය
සම්පාදනය කරනු කැමැත්තනු විසින් පළමුකොට ලෞකික
නාමරූපධම් කලාප (පිටු) වශයෙන් හඳුලුවා සම්මග්ගිකය කළ
යුතුය. පිරිමැදිය යුතුය - මෙතෙතිකළ යුතුය. එය කලාප
සම්මග්ගික නම්වේ.

කලාපසම්මග්ගිකය.

“යං අනිනං රූපං හං අනිනෙතෙව ඛිණං නසීමං.
භවං සම්පන්නං නි අනිවං ඛයං භවං දුක්ඛං භයං භවං
අනිනං අසාරකං භවං” යම් රූපයක් අනින භවයෙහි
විද එය අනින භවයෙහිම ඝෛරවිතියෙය. මේ භවයට නොපැ
මිණියෙය. මෙසේ ඝෛරවන බැවින් අනින රූපය අනිනායි.
එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක්
නැති බැවින් අනාත්මයි.

“යං අනාගතං රූපං අනාගතභවං නිබ්බන්ධස්ස නි නං
නස්සංඛිතං ඛිණං නි නස්සං පරං ගම්භස්ස නි අනිවං.
ඛයං භවං දුක්ඛං භයං භවං අනිනං අසාරකං භවං” යම්
රූපයක් මතු (මිලග) අනාගත භවයෙහි උපදින්නේද එය එහිම
ඝෛර වන්නේය. එයින් එහා භවයට නොයන්නේය. මෙසේ
ඝෛර වන බැවින් අනාගත රූපය අනිනායි. එයම භය උපදවන
බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි.

“යං පච්චස්සනං රූපං හං ඉධෙව ඛිණං න ඉතොපරං.
ගච්ඡති නි අනිවං ඛයං භවං දුක්ඛං භයං භවං අනිනං
අසාරකං භවං” යම් ප්‍රත්‍යක්ෂන (දැන් පවත්නා) රූපයක්
වෙයිද එය මෙහිම ඝෛර වෙයි. මතු භවයට නොයයි. මෙසේ
ඝෛර වන බැවින් ප්‍රත්‍යක්ෂන රූපය අනිනායි. එයම
භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින්
අනාත්මයි.

“සං අජ්ඣන්ත රූපං නං අජ්ඣන්තාමච බියති න බහිඛා භාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං බයටොන දුක්ඛං භයටොන අනන්තා අසාරකටොන” යම් අජ්ඣන්ත රූපයක් ඇද්ද එය අධ්‍යාත්මිකයෙකිම ඝෟය වේ. බහිඛා (බාහිර) රූප බවට නොයයි. මෙසේ ඝෟය වන බැවින් අජ්ඣන්ත රූපය අනිත්‍යයි. එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. (අවිසි රූපයන් අතුරෙන් ප්‍රසාදරූප පස ආත්මය උදෙසා— ආත්ම වශයෙන් පවත්නා බැවින් අජ්ඣන්තරූප නම් වේ. ඉතිරි තෙවිසි රූපය බහිඛාරූප නම් වේ. නොහොත් තමන්ගේ සන්තානයෙහිවූ රූප සියල්ල අජ්ඣන්තරූප නම් වේ. අනුන්ගේ සන්තානයෙහිවූ රූප සියල්ල බහිඛාරූප නම් වේ.)

“යං බහිඛාරූපං නං බහිඛායෙව බියති න අජ්ඣන්ත භාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං බයටොන දුක්ඛං භයටොන අනන්තා අසාරකටොන” යම් බහිඛාරූපයක් ඇද්ද එය බාහිර වම ඝෟය වෙයි. අජ්ඣන්තරූප බවට නොයයි. මෙසේ ඝෟය වන බැවින් බහිඛාරූපය අනිත්‍යයි. භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි. ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි.

“යං ඔලාරිකං රූපං නං ඔලාරිකභාවෙයෙව බියති න සුබ්‍රමභාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං බයටොන දුක්ඛං භයටොන අනන්තා අසාරකටොන” යම් ඔලාරික රූපයක් ඇද්ද එය ඔලාරිකභාවයෙහිදීම ඝෟයවෙයි. සුබ්‍රමරූපභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෟය වන බැවින් ඔලාරිකරූපය අනිත්‍යයි. එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. (අවිසි රූපයන් අතුරෙන් ප්‍රසාද රූප පස හා ආරමභ රූප සතද යන 12 ප්‍රකට වන බැවින් ඔලාරිකරූප නම්. ඉතිරි රූප 18 සිසුම් වන බැවින් සුබ්‍රමරූප නම්.)

“යං සුබ්‍රමං රූපං නං සුබ්‍රමභාවෙයෙව බියති න ඔලාරිකභාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං බයටොන දුක්ඛං භයටොන අනන්තා අසාරකටොන” යම් සුබ්‍රම (සිසුම්) රූපයක් ඇද්ද එය සුබ්‍රම භාවයෙහිදීම ඝෟයවෙයි. ඔලාරිකභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෟය වන බැවින් සුබ්‍රමරූපය අනිත්‍යයි. එයම භය උපදවන බැවින් දුක්ඛයි. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි.

“යං හිතං රූපං නං හිතභාවෙයෙව බියති න පණින භාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං බයටොන දුක්ඛං භයටොන අන

තනා අසාරකයෙකින” යම් භික්‍ෂු රූපයක් ඇද්ද එය භික්‍ෂුවා වශෙනිම ඝෛර්‍ය වෙයි. ප්‍රණීතභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් භික්‍ෂු රූපය අනිත්‍යයි. එයම භ්‍ය උපදවන බැවින් දුකයි. එයම ආත්මසාරයක් නැතිබැවින් අනාත්මයි. (යට යට භූමිවාසීන්ගේ රූප භික්‍ෂු. උඩ උඩ භූමිවාසීන්ගේ රූප ප්‍රණීත (උතුම්) ය. නොහොත් යම් අතිඔරුපයක් අරමුණු කිරීමෙන් අකුසල විපාකය උපදිනම් ඒ රූපය භික්‍ෂු. යම් ඉඔරුපයක් අරමුණු කිරීමෙන් කුසල විපාකය උපදිනම් ඒ රූපය ප්‍රණීත නම්.)

“යං පණිනං රූපං නං පණිනභාවයෙව බියති න භික්‍ෂු භාවං ගව්‍යතිති අනිච්චං බියයෙකින දුකං භයයෙකින අනතනා අසාරකයෙකින” යම් ප්‍රණීත රූපයක් ඇද්ද එය ප්‍රණීත භාවයෙනිම ඝෛර්‍ය වෙයි. භික්‍ෂු භාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් ප්‍රණීතරූපය අනිත්‍යයි. එයම භ්‍ය ඵලවන බැවින් දුකයි. එයම ආත්මසාරයක් නැතිබැවින් අනාත්මයි.

“යං දුරෙරූපං නං නඤ්ච බියති න සන්තිකභාවං ගව්‍යතිති අනිච්චං බියයෙකින දුකං භයයෙකින අනතනා අසාරකයෙකින” යම් දුරෙරූපයක් ඇද්ද එය එහිම ඝෛර්‍ය වෙයි. සන්තික රූපබවට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් දුරෙරූපය අනිත්‍යයි. එයම භ්‍ය උපදවන බැවින් දුකයි. එයම ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. (පහසුවෙන් නොදන හැකි බැවින් සුමුළු රූප 16 දුරෙරූප නම්. පහසුවෙන් දන හැකි බැවින් ඕදාරික රූප 12 සන්තිකරූප නම්.)

“යං සන්තිකරූපං නං නඤ්ච බියති න දුරෙරූපභාවං ගව්‍යතිති අනිච්චං බියයෙකින දුකං භයයෙකින අනතනා අසාරකයෙකින” යම් සන්තික රූපයක් ඇද්ද එය එහිම ඝෛර්‍ය වෙයි. දුරෙරූපභාවයට නොයයි. මෙසේ ඝෛර්‍ය වන බැවින් සන්තික රූපය අනිත්‍යයි. භ්‍ය ඵලවන බැවින් දුකයි. ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි.

මෙසේ රූපය කලාපවශයෙන් සමමයිතය කොට තාමයද කලාප වශයෙන් සමමයිතය කලයුතුයි. ඒ මෙසේය:-

“යං අනිනං නාමං නං අනිනෙයෙව බිණං නසිමං භවං සමපන්නනනි අනිච්චං බියයෙකින දුකං භයයෙකින අනතනා අසාරකයෙකින” යම් (ලෝකික විනය චෛතසික) තාමියක්

අනිත්‍යභවයෙහි පිද එය අනිත්‍ය භවයෙහිදීම ඝෛවී ගිණය, මේ භවයට නොපැමිණියේය, මෙසේ ඝෛව වන බැවින් අනිත්‍ය නාමය අනිත්‍යයි. භයඵලවන බැවින් දුකයි. ආත්මසාරයක් නැති බැවින් අනාත්මයි. මෙසේ නාමයද රූපයෙහි කී ක්‍රමයෙන් අනිත්‍ය, අනාගත, පව්වුප්පන්න, අඤ්ඤාන, බිතිඥා, ඔලාරික, සුමුම, ගීත, පණ්ණිත, දුරෙ, සන්තිකෙ යන එකොළොස් ආකාරයෙන්ම බෙදුනෙක සමමග්ගිය කළයුතුය.

රූපයාගේ අනිත්‍යාදිහෙදය භවවශයෙන්, සන්නති (පරම්පරා) වශයෙන්, ඝෛවශයෙන්ද සැලකිය යුතුයි. භවමග්ගයෙන් එක් භවයෙක්හි එක් සතියෙකුගේ රූපය ප්‍රතිසංඝීයෙන් පෙර අනිත්‍ය. චුති (මරණ) යෙන් මතු අනාගතය. ඒ අතරෙහි වනුයේ ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. සන්නතිවශයෙන් සමානවූ එක් සතුගුණයකින්, එක් ආභාරයකින්, එක් විතතවිටියකින් භවගතිමින් පවත්නා රූපපරම්පරාව ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. ඊට පෙර අසමාන සතුආභාරාදියෙන් භවගත් රූපපරම්පරාව අනිත්‍ය. ඊට පසු භවගන්නා රූපපරම්පරාව අනාගතය. තවද එක් මොහොතක්, එක් පෙරවරුකාලයක්, එක්පස්වරුකාලයක්, එක් රැයක්, එක්දවලක් යන ආදිවශයෙන් ඒ ඒ කාලයෙහි පිරිසිදු ගනු ලබන රූපය ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. එයින් පෙර පැවති රූපය අනිත්‍ය. එයින් පසු මතුකාලයෙහි පවත්නා රූපය අනාගතය. ඝෛවශයෙන් උපපාදධිතිහිත යන ඝෛවයෙන් යුක්තව දැන්පවත්නා රූපය ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. එයින් පෙර පැවති රූපය අනිත්‍ය. එයින් පසුව පවත්නා රූපය අනාගතය.

විතත චෛතසික සංකීර්ණ නාමයාගේ අනිත්‍යාදි හෙදයත් භවවශයෙන්ද සන්නතිවශයෙන්ද ඝෛවශයෙන්ද සැලකිය යුතුයි. භව වශයෙන් සැලකීම රූපයෙහි කී නසිත්ය. සන්නතිවශයෙන් එක් විටියෙක ඇතුළත්ව දැන් පවත්නා නාම පරම්පරාව ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය. නොහොත් එක් අරමුණක් ඇතිව දැන්පවත්නා නාම පරම්පරාවද දවස මුළුල්ලෙහි වුවත් බුබුරුපය අරමුණු කරමින්-දවස මුළුල්ලෙහි වුවත් බමුණුකය කරමින් පවත්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂපන්නය, එයින් පෙර පැවති නාමය අනිත්‍ය. එයින් පසුව පවත්නා නාමය අනාගතය. ඝෛවශයෙන් පැවැත්ම රූපයෙහි කී නසිත් දකයුතුයි.

තමන්ගේ සන්නාතයෙහි වූ නාමය අඤ්ඤානය, අනුන්ගේ සන්නාතයෙහි වූ නාමය බිතිඥා (බාහිර) ය.

අකුසල නාමය සාවද්‍ය අනිෂ්ටවිපාක උපදවන බැවින් ඖදාරිකය. ඉතිරි නාමය සාවද්‍ය අනිෂ්ටවිපාක නූපදවන බැවින් සුබ්‍ර (සිසුම) ය. තවද උත්සාහ සහිත බැවින් කුසල නාමය හා අකුසල නාමය ඖදාරිකය. එසේ නොමැති බැවින් ඉතිරි නාමය සුබ්‍රමය. තවද ආඥාදයක් නැති බැවින් දුක්ඛ සහගත නාමය ඖදාරිකය. ඉතිරි සුබ්‍ර සහගත නාමය හා උපෙක්‍ෂා සහගත නාමය ආඥාද සහිත බැවින් සුබ්‍රමය. තවද නොයෙක් අරමුණු කරා විසිර යන බැවින් සමාපත්තියට සමනොවැදුනුනු නාමය ඖදාරිකය. සමාපත්තියට සමවැදුනු නුගේ නාමය සුබ්‍රමය. තවද ආශ්‍රව කෙලයෙන් අරමුණු වූ නාමය ඖදාරිකය. එ කෙලයෙන් අරමුණු නොවූ නාමය සුබ්‍රමය.

ඖදාරික නාමය භිතය. සුබ්‍ර නාමය ප්‍රණීත (උතුම්) ය. අකුසල නාමය මිශ්‍රනොවන බැවින්ද සමාන නොවන බැවින්ද කුසල-අව්‍යාකාත නාමයන්ට දුරය. එසේම කුසල-අව්‍යාකාත නාමය අකුසල නාමයට දුරය. අකුසල නාමය අකුසල නාමයට සාධාරණයෙන්ද සදාශ්‍රවණයෙන්ද සමීපය.

අනිතාදිහෙද එකාලොස හා අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම යන වචනයන්ගේ අදහසද වැටහුනු කල්හි “රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” රූපය අනිත්‍යයි දුක්ඛ අනාත්මයි “නාමං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” නාමය අනිත්‍යයි දුක්ඛ අනාත්මයි යනුවෙන් සාමාන්‍යයෙන්ද සම්මතය කළ හැකිය.

අනිත්‍යය

නාමරූපසංඛ්‍යාත ස්කන්ධගිරිය අසුරු සැණක් ඇස්පිය වරක් හෙළන පමණද ස්ථිරව බරා සිටිය නොහෙන හෙයින් අනිත්‍යයි. සත්‍යයන්ගේ ගිරි අසුරු සැණක් ඇස්පිය වරක් පමණ ස්ථිරව බරා සිටිය හැකිනම් ඒ කාලය ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රකට කාලයක් බැවින් ස්කන්ධගිරියෙහි හෙන පහරක් වැදුණත් ඇසුරු සැණක් ඇස්පියවරක් පමණ කාලය තුළවත් නොබිඳි නොපෙරළි බරා සිටිය යුතු වේ. එතකුදු වුවත් බලවත් සිතොණොදි ප්‍රත්‍යයකින් සපයීකරන ලද්දේ එනම් එකෙණෙහිම බිඳි පෙරළියන්ගේය. බිඳෙන පෙරළෙන සියල්ලම පුරාණයන්ගේ අතුරුදන්වීම සහ අනිත්‍යයන්ගේ පහළවීමයි. නුරුක්කාය යොමා බලන්නවුන්ට දිය ගොඩදෙක් සිටින බැවින් සියලුම සත්‍යයන්ට සාධාරණ ජීවන කාලය තුළ රු දවල් නොකඩවා

කොණක් නැති වෙහෙස මහත්සි දරන්ට සිදුවී තිබෙන්නේ මේ ස්කන්ධයන්ගේ අතිත්වය නිසාමයයි පෙනී යනවා ඇත. අතිත්වය අතිශයින් භයානක ස්වභාවයක් බව පෙනී යනවා ඇත. ඉදින් ස්කන්ධය නිත්‍යවීමේ එකී වෙහෙස මහත්සි ස්වරූපයකුදු දරන්ට සිදු නොවන්නේමය. දන්දීම සිල්ලැකීම ආදීපින්කම් කරන්නේත් මේ අතිත්වය නිසාමයි. එය අතිත්වය නිසා විදින සංස්කාර දුඃඛ රූපයක්මය. ස්කන්ධය නිත්‍ය වීම අනාගතසංසාරය බලා වෙහෙසීමට කාරණයක් නැත්තේය. අතිත්වය ලක්ෂණයයි කියන්නේ ක්ෂණිකමරණ-ක්ෂණික භවනයන්ටයි. ස්කන්ධය ඒ අතිත්වය ලක්ෂණයයි කියන ලද ක්ෂණික මරණ-ක්ෂණික භවනයෙන් බිඳීයන හෙයින් කියනලද නසින් ප්‍රභවත්පත්ත ස්කන්ධයාත්‍රාව පිණිස පවත්වනලද උත්සාහයන්ගේ කෙළවරක්ද නැත්තේය.

දුඃඛය .

මේ කය සුඛයෙන් අමිත්‍ර වූ දුඃඛ රූපයක්ය. දුඃඛය තෙම දුඃඛදුඃඛ (=දුක් දුක)ය, සංස්කාරදුඃඛය, විපරිණාමදුඃඛයයි තෙවැදූ රුමිවේ. මේ කයෙහි අමිත්‍ර (98) වක් රොගාදි අභ්‍යන්තර උපද්‍රවයන්ගේ ස්පර්ශයෙන් ඇතිවන රිදුම්, කැක්කුම්, දැවුම්, හිරි, කොර, මර, සහ ගිහි, දිය, කඩු, දුකු, ආවුඩ, සොර, සතුරු, කසි, පොළොන්න ආදී බාහිර උපද්‍රවයන්ගේ ස්පර්ශයෙන් ඇති වන දුක් සහ අපායයෙහි වූ සත්‍යයන් විසින් විදිනු ලබන කායික දුක් ආදියත් දුඃඛදුඃඛ නම්වේ. තිරස්වන සත්‍යයන් පවා මේ දුඃඛදුඃඛය දුක් බැව් දන්නාහුය. දුඃඛදුඃඛයට කරුණක් පෙණුනු කල්හි භය වන්නාහුය. තැනිගන්නාහුය. සැහ වෙන්නාහුය. හැකිනම් සවන්පිණිසද ඉදිරිපත් වන්නාහුය. කුච්චරොගිත්ව කුකුල්මස් ආදි අපථය ආහාරයන් කෙරෙහි භය ඇතිවෙයි. ඒ භය අපථය ආහාරය කෙරෙහි තොව ස්වකීය කයෙහි රොගය කෙරෙහි ඇතිවන භයෙකි. කුච්ච රොගය නැති අයට නම් ඒ කුකුල් මස් ආදිය කෙරෙහි භය වන්නට කරුණක් නැත්තේය. එමෙන්ම මේ කය පැසව්වන මහත් ගබයක් වැටිවේ. බාහිර අභ්‍යන්තර උපද්‍රව නැමැති අපථයාහාර ස්පර්ශයක් ලදහොත් ස්කන්ධයෙහි කොතනක වුවත් කොයි වේලාවක වුවත් දුක්දුක පහළවේමය. ලොකයෙහි භයට නැතිගැනීමට මූල සොයා බැලුවත් ස්කන්ධය ම මූලබව පෙනීයනවා ඇත. ස්කන්ධය නමැති දුඃඛදුඃඛය නිසා සත්‍යයන්ට ඇතිවී තිබෙන සම්බන්ධයන්ගේ කෙළවරක් නැතිබවද පෙනී යනවා ඇත. මේ දුඃඛදුඃඛයෙහි ලක්ෂණයි.

සංස්කාරදූඛයෙහි කියනු ලබන්නේ නුපත් වස්තුව උපදවනු පිණිස- නොලැබූ වස්තුව ලබාගනු පිණිස-නොපැමිණි වස්තුව පමුණුවා ගනු පිණිස-පලමුකොට වෙහෙස මහත්සිගෙන විඳින දුඃඛරාශියෙහි විපරිණාමදූඛයෙහි කියනු ලබන්නේ එසේ වෙහෙස මහත්සි ගෙන සංස්කාර දුක් විඳිමෙන් ලබාගත් වස්තුව නොබිඳී, නොපිරිහී, නොඅඩුවී, නොමැරී, නොබියව, නොසතුරුව, නොවියවුල්ව රක්ෂාකරනු පිණිස ගන්නා වෙහෙස මහත්සි රාශියෙහි එසේ නොබිඳී නොපිරිහී පවතිනු පිණිස වෙහෙස මහත්සි ගන්නේ වී නමුත් බිඳීමට පිරිහීමට සැහෙන ප්‍රත්‍යය එලඹ සිටිකල්හි බිඳී පිරිහී යන්නේය. එකල්හි ඇතිවන කායික වෛගසික දුඃඛරාශියද ඒ විපරිණාම දුඃඛයෙහිම ඇතුළත්වේ. දිනපතා අනුභවකරනු ලබන ආහාරයද යටකී දුක් තුනෙන් යුක්තවේ. ඒ ආහාරය ආහාරයෙන් වෙන්විය නොහැකි පුද්ගලයාගට දුක් තුනකින් නිතර පීඩාකරයි. කෙසේදැයිත් ඒ ආහාරය ඉපදවීම පිණිස පුළුපුළුවම්යන්හි බීජධාන්‍ය ලබාගැනීමට වැගම් කිරීමේ පටන් පශ්චිම පශ්චිම වම්යන්හි ආහාර පිසීම දක්වා මේ අතර ඇතිවූකාක් උත්සාහ ව්‍යාපාර ඒ ආහාරයාගේ සංස්කාර දුඃඛයෝ නම් වෙත්. ආහාරය අත්නොහැරිය හැකි පුද්ගල තෙම හැම කල්හි ඒ සංස්කාරයන්ගෙන් බැඳී ගෙනී වාසය කරන්නෙක් මය. ආහාරය අත්හැරිය කල්හිම ඔහුට ඒ සංස්කාරදුඃඛ බකුනගෙන් මිදියහැකි වන්නේය. කුමක්හෙයින්දැයිත්? ආහාර සැපයීමට වෙහෙස මහත්සි නොවිය යුතු බැවිනි. මෙසේ ආහාරය අත්හැරිය නොහැකි පුද්ගලයාට ඒ ආහාරය සංස්කාර දුකින් නිතර පීඩාකරන අන්දම දතයුතුය. මේ කියන ලද්දේ සත්තනිසංස්කාර දුඃඛයෙහි, ඝෂණිකසංස්කාර දුක වනාහී හෙතුප්‍රත්‍යයාදී සුච්ඡි පටඨානප්‍රත්‍යයන්ගේ වශයෙන් දතයුතුය.

ආහාරය අත්හැරිය නොහැකි පුද්ගලයාට ඒ ආහාරය විපරිණාමදුකකියෙන් කෙසේ පීඩා කෙරේදැයිත්, පුළුපුළුවම් යන්හි බීජධාන්‍යප්‍රතිසංස්කරණයෙහි පටන් එයින් ඇතිකළ ආහාරය අනුභව කොට මලමුත්‍රකාන්‍යය පිණිස උත්සාහ ව්‍යාපාර යෙදීම දක්වා මේ දැතුර පලමුකොට ඒ ඒ කාන්‍යයන් නටබුන්කළහැකි ප්‍රත්‍යයන් පරික්ෂාකරබලා ඔවුන්ගෙන් ආරක්ෂාවීම පිණිස යොදනලද උත්සාහ ව්‍යාපාර ඒ ආහාරයාගේ විපරිණාමදුඃඛයෝයි. මෙසේ ආහාරය අත්නොහැරිය හැකි පුද්ගලයා ඒ ආහාරයාගේ විපරිණාමයෙන් නිතර බැඳීගෙනී යන අන්දම දතයුතුය. ආහාරය අත්හැරිය කල්හිම ඒ විපරි

ණංචි බන්ධනයෙන් මිදියහැකි වන්නේය. කුමක් හෙයින්ද යත්. ඒ ආහාරය ඇතිකිරීමට උපකරණවූ සියලු ක්‍රියාවන්ම නව බුන්වීමට සැකෙන ප්‍රත්‍යය ඵලශීලී කල්හි නවබුන්වීමට බමිනා හෙයිනි. මෙසේ ආහාරය අත්හැරිය නොහැකි පුද්ගලයාට ඒ ආහාරය විපරිණාම දුඃඛයෙන් නිතර පීඩාකරන අන්දම දකසුතු.

ඒ ආහාරය අනුභව කරනුපිණිස සංස්කරණ (=පිළියෙලිකරන) අවස්ථාවන්හි සහ විපරිණාම අවස්ථාවන්හි ඇතිවූතාක් කාය චිත්ත පීඩා වනාහි ඒ ආහාරයාගේ දුඃඛදුඃඛයෝයි. මෙසේ ඒ ආහාරය ඒ පුද්ගලයාට දුඃඛදුඃඛයෙන්ද නිතර පීඩාකරන අන්දම දකසුතු. ඒ ආහාරය ආහාරභාවයට පැමිණීමට ප්‍රථම නවබුන්වී ගියකල ඇතිවන පීඩා වනාහි ආහාර බවට පැමිණීමට ප්‍රථම ඇතිවන විපරිණාම දුඃඛයෝයි. ඒ ආහාරය අනුභව කොට දිරවාගත නොහී මැරෙන තරම් දරුණු ආහාරයෙන් නානා රොගාබාධ පැමිණීමෙන් ඇතිවිය හැකි විපරිණාම දුඃඛයෝද ආහාර දිරා මලමුත්‍රාකෘත්‍ය අවස්ථාවෙහි ඇතිවියහැකි විපරිණාම දුඃඛයෝද ආහාර බවට පැමිණියාගෙන් පසු විදින්නට සිදුවන ඒ ආහාර යාගේම විපරිණාමදුඃඛයෝය. ලොකයෙහි කිසින හැටියට නම් අනුභවකොට උතුරෙන් පහළට ගොස් වණි සංස්ථාන ගති රහ වශයෙන් ආහාරයාගේ පෙරලීම ම විපරිණාමයයි ගත යුතුවේ. මෙය සන්නති විපරිණාම දුඃඛලක්ෂණයි. ඝෂණික වශයෙන් වනාහි ස්වකීය ස්වකීය උත්පාද ලක්ෂණයෙන් සන්නා නයෙහි පහළවන්නාවූ පෘථිවි ආපො ආදි පරමාථ ධර්ම අසුරු සැණක් පමණද අභිනවාකාරයෙන් සිටිය නොහී ජරාගින්නට අසුවද ඝෂණයකින් දිරායන්නාහුය. මරණ ගින්නට අසුවද ඝෂණයකින් අතුරුදන් වන්නාහුය. එසේ ජරාමරණ ගිනිවලට අසුව ඝෂණයකින් දිරායාම ඝෂණයකින් අතුරුදන්වීමාම ඝෂණික විපරිණාමයයි කියනු ලැබේ. ඒ ඝෂණික විපරිණාම යට නිතර අසුව දිරමින් නවබුන් වෙමින් පවත්නා පෘථිවි ආපො ආදි පරමාථ ධර්ම ජරාමරණ නමැති ගින්නට දරගොඩක් වැනිවූ බැවින් ආස්වාදකවසුතු නොවෙත්මය. හුදෙක් ඝෂණ යෙන් ඝෂණය ජරාමරණ ගින්නට අසුව දිරමින් නවබුන් වෙමින් පවත්නා ආස්වාද නොකළ යුතු විපරිණාම දුඃඛායි යක්මය. නුවණැස් යොමුකොට බලනහොත් පිටත සමත් වසා සිටි කුඩා මහත්වූ සකකිඤ්ජරයන් වරද කරුවන් වධයට පමුණුවන රජුගේ ගිනිවල් හා සමාන බවද ඒ ස්කකිඤ්ජර යන්හි අලුතෙන් අලුතෙන් උපදින පෘථිවි, ආපො ආදි තාම

රූප ධර්මයන් අපරාධ ක්‍රියා කෙතෙකොවගෙන ගිනිවලට දමන ලද අපරාධකරුවන් හා සමාන බවද ඝෂණයෙන් ඝෂණය අතුරුසිදුරු නැතිව දැල්වී නගින ජරාමරණ ගිනි ඝෂණයෙන් ඝෂණය ඒ ගිනිවල් පුරවා ලමින් නැගවන්නාවූ අති රෝද ගිනි ජාලාවන් හා සමාන බවද ස්කන්ධශරීරයන් පුරවාලමින් ඝෂණයෙන් ඝෂණය අතුරුසිදුරු නැතිව නාමරූප ධර්මයන් පහළ කරන්නාවූ “කම්, චිත්ත, සංකූ, ආහාර” ඝන වතුර්විධ ප්‍රත්‍යයන් නිතර අපරාධකරුවන් ගිනිවලට ඇදදමන්නාවූ නිලධාරීන් සතර දෙනෙකු හා සමාන බවද පෙනීයනවා ඇත. ස්කන්ධ ශරීර පුරවා ලමින් ඝෂණයෙන් ඝෂණය පහළකරනලද අභිනව අභිනව නාමරූපධර්මයන් ජරාමරණ ගිනිදෙකින් අතුරුදන් කිරීම වනාහි ගිනිවලට ඇදදමනු ලැබූකාක් අපරාධ කරුවන් අශ්විජාලාවන් විසින් ඝෂණයෙන් ඝෂණය දවා අතුරුදන් කිරීම හා සමානයි. මෙය ඝෂණික විපරිණාම දුඛ ලක්ෂණයි.

සන්නතිවිපරිණාම ලක්ෂණය කෙසේද යත්? සත්‍යයන්ගේ ස්කන්ධශරීරයන්හි ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණයෙහි පවත් අසුරු සැණක් පමණද නොනැවතී නිතර අභිනව අභිනව නාම අභිනව අභිනව රූප පහළවීම පිණිස පූජීභවයෙහි දහගිලාදි සුවරිතකම් රැස්කරන අදහසින් දැනවසනු සපයා වෙහෙසීම් දන්දීම පෙනෙ වස් විසීම සහ මේ භවයෙහිත් චුතියගේ වශයෙන් කම්පරූප නිරෝධය අවුරුදු සියයකින් පැමිණෙන්නේ නම් ඒ තාක්කල් ස්කන්ධකය පවත්වා ගැනීමට ගන්නා උත්සාහ ව්‍යාපාරයෝ දිනපතා අලුතෙන් අලුතෙන් හටගන්නා ස්කන්ධකායයන්ගේම සංස්කාර දුඛයෝයි. දිගගොඩ දෙක්සි හැසිරෙන සත්ත්‍වයන්ගේ දිනපතා දිවි පැවැත්වීමේ බැරැරුම් කම් අවතීරකම් කෙබඳු දැයි පෙනෙනහොත් ස්කන්ධයන්ගේ සංස්කාර දුඛයෙහි බැරැරුම්කම්ද අවතීරකම්ද පෙනීයනවා ඇත. මේභවයෙහි එක දහ කමියක් වෙනුවෙන් වසනුව සැපයීම පිණිස-දහය පිළියැල කිරීම පිණිස ගන්නා දුක් වෙහෙස මහත්සි ප්‍රත්‍යක්ෂව පෙනෙන කල්හි ලැබී තිබෙන ස්කන්ධකය පිණිස පූජීපූජීභවයන්හි විදිනලද සංස්කාර දුඛරාශියද ප්‍රත්‍යක්ෂව පෙනෙන්නේමය. ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණයෙහි පවත් අත්තිම චුතිය දක්වා අතර අවුරුදු සියයක් දහසක් ලක්ෂයක් කොටියක් අසඬියක් ඇතුලත අනන්‍ය වම්, මාස, පක්ෂ, දින, සතිකා, ඝණ, ලය, මුහුර්ති, ඇතිවෙත්. ස්කන්ධකය නටබුන්වීමට අවකාශයක් ඇතිවුව

හොත් නවබුන්තොම්ය හැකි ඝණයක්ය කියා එකම ඝණයක්ද නැත්තේය. මරණයට අවකාශයක් ඇතිවුවහොත් නොමැරෙණ ඝණයක්ය කියා එකම ඝණයක්ද නැත්තේය. ස්කන්ධයන්ගේ නවබුන්වීම මියයෑම සහභාවයක් බැවින් නවබුන්වීමට-මරණයට ප්‍රත්‍යය වියහැකි අනන්‍ය අවකාශයන් ගැන සලකාබැලූකල ඇතිවන උත්සාහ ව්‍යාපාර හා භයද ස්කන්ධ කායයාගේම විපරිණාම දුකටයෝගි. එයින් මිදෙනු කැමතිව උත්සාහ ව්‍යාපාර යෙදූ නමුත් ඒ කිසිවකටත් කිකරුනොවී නොයෙක් කැඩුම් බිඳුම් පෙරලුම් රිදුම් කැක්කුම්, හිරි, කොර, මර, උණසන්තිපාතාදී නොයෙක් විපරිණාම දුඃඛයෝ ඇතිවන්නා වූමය. සම්පතක් හෝ විපතක් පැමිණෙන බව දැනුනත් බැහැරලිය නොති යාමිජම් ආදිය කිරීමෙන් විඳින්නට සිදුවන දුක්, ලොභයට වෙහෙයට වසඟවීමෙන් මානයට වසඟවීමෙන් විඳින්නට සිදුවන දුක්, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට වසඟවීමෙන් විඳින්නට සිදුවන දුක්, පයඝාප්ති උද්ග්‍රහණ ප්‍රතිපත්තිපූරණයන්හිදී විඳින්නට සිදුවන දුක්, යන ආදී දුක්ද, මේ ස්කන්ධකායයාගේම විපරිණාම දුඃඛයෝයි. සංකෂ්පයෙන් තමතමන් කැමති ජාතියක් පහලකර ගැනීම පිණිස පැයකට මත්තෙන් දවසකට මසකට මත්තෙන් වමියකට භවයකට මත්තෙන් පුළුපුළු පැය, දින, මාස, වම්, භව, කල්පයන්හි රැස් කරනලද දාන ශීල භාවනා සුවරිත, දුශ්චරිත, මහණවස්, තවුස්වෙස් ගැනීම්, සමයන් ජීවිතා, මිථ්‍යාජීවිතා ආදිකම් ඒ තමතමන් විසින් කැමතිවනලද ජාතිහුගේම සංස්කාර දුඃඛයෝයි. පුළුභාගයෙහි සංස්කාර දුක් විඳිකම් රැස්කල හෙයින්ම අපරභාගයෙහි වකවානුව පැමිණ ඒ ඒ ජාති පහලවී ආ කල්හි චිරකාලයක් පවත්වා ගැනීම පිණිස කරණලද වායම් රාශියද සංස්කාර දුඃඛයෙහිම ඇතුළත් වේ. ලැබිතිබෙන මේ ජාතියෙහි ඇතිවන උපද්‍රව බිඳ හෙළිය හැකි ප්‍රත්‍යය පරික්ෂා කර බලා කල්මත්තෙන් ඒ වෙනුවෙන් උත්සාහ කිරීමේදී ඇතිවිය හැකි දුකටරාශියද ස්කන්ධකායයාගේම විපරිණාම දුඃඛයෝයි.

අනාත්මය.

මේ ශරීරය ඇතුළතෙහි තමා යයි කියා හෝ මම යයි කියා හෝ හතසූතු හරයක් නැත්තේය. එය එසේ ම ය. උපන් ශරීරය නොදිරා පවතීවා කියා හෝ දිරාවත් නොමැරී පවතීවා කියා හෝ ඉපදීමෙන් හා නැසීමෙන් පිබා නොවේවා කියා හෝ නොපමණ සිතුවත් කිවත් ශරීරය එසේ සිතන්නවුන්ගේ කියන්නවුන්ගේ අදහස්වූපරිද්දෙන් නොපවත්නේමය. ඒ මේ ශරීරය නාමරූප වශයෙන් දෙකටබෙදූ කල්හි එහිහිමියෙක්ද නැත්තේය. එහි වසන්නෙක්, කරන්නෙක්, විඳින්නෙක් ද නැත්තේය.

එහෙයින් මිථ්‍යාලබ්ධියෙන් විසින් මමයයි කල්‍යාණා කොට ගන්නාලද ආත්මසාරයක් කැන්තේමය. ආත්මසාරයක් ඇත හොත් ශරීරය කමින්ට වුවමනා ආකාරයට පවත්වාගත හැකි විය යුතුය. ලෝකයා අතර අනිත්‍ය ලක්ෂණය හා දෘඩ ලක්ෂණය ප්‍රකටය. අනාත්ම ලක්ෂණය වනාහි ඉතා අප්‍රකටය. එහෙයින්ම එය දෘඪගැතිම දුෂ්කරය. පරිභොග භාජනයක් බිදුණු විටක හෝ වණගබ්පිළිකාදියක් සැදුණු විටක හෝ “අහෝ අනිවට්‍ය අහෝ දුකට්‍ය අහෝ අනිත්‍යයි අහෝ දුක”යි යනු හැම දෙනම කියති “අහෝ අනත්‍යා අහෝ අනාත්ම”යි යනු කිසිවෙක් නොකියයි. (ත්‍රිලක්ෂණය පිළිබඳ මෙකී කොටස අපගේ ආචාර්‍යවරු සිව්වැන්නේ ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ විසින් ලියන ලදී)

නිසුණු නුවණැත්තාහට වනාහි නාමරූපමයන් ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු, ආදීන්ගේ වශයෙන්ද යටකිනසින් පිරිසිදු හෙත සමමුඛිතය කළහැකිය. ඒ මෙසේයි:-

සකඤ්චිකමමුඛිතය

“රූපං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං”, රූප සමුහය අනිත්‍යයි දුකයි අනාත්මයි. “වේදනා අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” අරමුණු රස අනුභවකරන් වේදනා සමුහය අනිත්‍යයි දුකයි අනාත්මයි. “සංකෘතං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” අරමුණු හැඳින ගන්නා සංඥා සමුහය අනිත්‍යයි දුකයි අනාත්මයි. “සංඛාරා අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” ලොකයෙහි සියළු දේ රැස්කරණ සංඛාරයෝ අනිත්‍යයන, දුක්යන, අනාත්මයන. “විඤ්ඤාණං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” අරමුණු දැනගන්නා විඤ්ඤාණ සමුහය අනිත්‍යයි දුකයි අනාත්මයි.

ආයතනසමමුඛිතය

“චක්ඛායතනං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” චක්ඛායතනයයි කියන ලද ඇස අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. “සොත්ථායතනං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” සොත්ථායතනයයි කියන ලද කණ අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි, ‘සාණායතනං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං’ සාණායතනයයි කියන ලද නාසය අනිත්‍යයි දුකයි අනාත්මයි. “ජිව්භායතනං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” ජිව්භායතනයයි කියන ලද දිව අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. “කායං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” කායායතනයයි කියන ලද කය අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. “මහායතනං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” මහායතනයයි කියන ලද සිත අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. “රූපායතනං අනිවට්‍යං දුකට්‍යං අනත්‍යං” රූපායතනයයි කියන ලද රූප (වණ්ණ) ය අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. “සද්දං

තනං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” සද්දයතනයයි කියනලද ශබ්දය අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “ගකුඤ්ඤානං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” ගකුඤ්ඤානං කියනලද ගකුඤ්ඤානං (ගදසුච්ඡද) අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “රසායනතං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” රසායනතං කියනලද රසායන අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “පොඨ්ඨබ්බායනතං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” පොඨ්ඨබ්බායනතං කියනලද පඨ්ඨි තෙජ්‍ය වායො පොඨ්ඨබ්බායන අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “ධම්මායනතං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” ධම්මායනතං කියනලද නිජ්‍යාණවර්ජිත චෛත්සික දෙපණ්ණ හා සුමුමරූප තොලස අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි, (මෙහි ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය යනු ප්‍රසාද රූප පසය, රූප, සද්ද, ගකු, රස, පොඨ්ඨබ්බ යනු ආරම්භ රූප සතය.)

ධාතුසම්මතීනං

“චක්ඛුධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” චක්ඛුධාතුවයි කියන ලද ඇස අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි-පෙ-පොඨ්ඨබ්බායන අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” පොඨ්ඨබ්බායනයයි කියනලද පඨ්ඨි තෙජ්‍ය වායො පොඨ්ඨබ්බායන අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” රූපය අරමුණුකොට ඇසේ හටගන්නා චක්ඛු විඤ්ඤාණධාතු නම්වූ සිත අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “සොත විඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” ශබ්දය අරමුණු කොට කණේ හටගන්නා සොත විඤ්ඤාණධාතු නම්වූ සිත අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “සාණ විඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” ගකුඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” නාසයෙහි හටගන්නා සාණ විඤ්ඤාණධාතු නම්වූ සිත අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “ජීවිහා විඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” රසය අරමුණුකොට දිවේ හටගන්නා ජීවිහා විඤ්ඤාණධාතු නම්වූ සිත අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “කාය විඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” පොඨ්ඨබ්බායන අරමුණුකොට කණේ හටගන්නා කාය විඤ්ඤාණධාතු නම්වූ සිත අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. “මනොධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” මනොධාතුව (පඤ්චා ආවර්ජනය හා සම්පට්ඨිතසුභලය) අනිත්‍යයි දුක්ඛයි අනාත්මයි. “මනො විඤ්ඤාණධාතු අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං” මනො විඤ්ඤාණධාතුව (මනොධාතු හා දෙපස් විඤ්ඤාණයන් හැර ඉතිරි සකුන්තා සිත) අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි.

ලොකික ඉන්ද්‍රිය-සත්‍ය-ප්‍රතිත්‍යාසමුත්පාදදීන්ගේ වශයෙන් ද මෙසේ ම සම්මතීනං කළයුතුයි.

නවත් ක්‍රමයක්

“රූපං අනිච්චං සංඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං චයධම්මං විශගධම්මං නිශගධධම්මං” රූපය ඉපද නැසෙන හෙයින් අනිත්‍යය, ප්‍රත්‍යයෙන් රැස්කරනලද හෙයින් සංඛතය, ප්‍රත්‍යයෙන් උපදනාහෙයින් පටිච්චසමුප්පන්නය, ගෙවෙන ස්වභාව ඇතිබැවින් ඛයධම්මය, විනාශවන ස්වභාව ඇතිබැවින් චයධම්මය, වෙන් වන ස්වභාව ඇතිබැවින් විශගධම්මය නිරූඪවන, (බිඳෙන) ස්වභාව ඇතිබැවින් නිශගධධම්මය.

“නාමං අනිච්චං සංඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං චයධම්මං විශගධම්මං නිශගධධම්මං” නාමය ඉපදනැසෙන හෙයින් අනිත්‍යය, ප්‍රත්‍යයෙන් රැස්කරනලද හෙයින් සංඛතය, ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින හෙයින් පටිච්චසමුප්පන්නය, ගෙවෙන ස්වභාව ඇතිබැවින් ඛයධම්මය, විනාශවන ස්වභාව ඇති බැවින් චයධම්මය, වෙන් වන ස්වභාව ඇති බැවින් විශගධධම්මය, නිරූඪවන ස්වභාව ඇතිබැවින් නිශගධධම්මය.

මේ ක්‍රමයෙන් ද නාමරූපදෙක මෙනෙහිකළ යුතුය. සකකා දිත්තේ වශයෙනුත් මෙනෙහි කිරීම් සුදුසුය.

නවත් ක්‍රමයක්

“රූපං අනිච්චං පළොකං චලං පහබ්බා අද්ධුවං විපජිණාමධම්මං අසාරං විහවං සංඛතං මරණධම්මං” රූපය ඉපද නැසෙන හෙයින් අනිත්‍යය, ව්‍යාධි ජරාමරණයන්ගෙන් පලුදුවන බැවින් පළොකය, ව්‍යාධිජරාමරණයන්ගෙන් හා අපළොකධම්මයන්ගෙන් සෙලවෙන බැවින් චලය, උපක්‍රමයෙන් හෝ ඉබේම හෝ බිඳෙනබැවින් පහංභූය, ගහකගෙඩියක් මෙන් හැමකල්හි නොපවත්නා බැවින් අද්ධුවය, ජරාමරණ දෙකින් පෙරපලන ස්වභාව ඇතිබැවින් විපජිණාමධම්මය, හරයනුැති ඵලයක්සේ පහසුවෙන් බිඳවැටෙන බැවින් අසාරය, නොවැඩෙන බැවින් හෝ නාණොද්ඝටීන්ගෙන් හටගත්බැවින් විහවය, ප්‍රත්‍යයෙන් කරනලද බැවින් සංඛතය, මැරෙන ස්වභාව ඇති හෙයින් මරණධම්මය, නාමය ද මෙසේ ම සමමගීතය කළයුතුය. මෙය දසවැදූරැම් අනිච්චානුපසංකාවයි.

“රූපං දුක්ඛං රොගො ගණෙනාසලලං අසං අබ්බාධො ජිති උපද්දවො භයං උපසන්නො අත්තාණං අලෙණං අසරණං අදි නම් අසමුලං වඩකා සාසවං මාරුමිසං ජාතිධම්මං ජරාධම්මං ව්‍යාධිධම්මං සොකධම්මං පරිදෙවධම්මං උපායාසධම්මං සංක්ඛ්‍යෙය්‍යධම්මං” රූපය ඉපදීම නැසීම යන දෙකින් පීඩා වන බැවින්ද දුක්ඛ වස්තුව බැවින්ද දුක්ඛ, ප්‍රත්‍යයෙන් යැපියයුතුවැ රොගය වූල්ලු බැවින් ගේශයකි, කෙලෙස් අසුවැඳිවැරෙන බැවින් ඉද්ධි භූමියා සැරවැඳිවැරෙන ගබ්ගක් මෙකි. ඇතුළත කා

වැදි රුජා උපදවන නිකුත් නො කළ හැකි උලක් මෙකි. ආර්යත් විසින් ගරහනු ලබන බැවින් ද සන්ධ්‍යන්ව අනභි උපදවන බැවින් ද පාපයට ස්ථානවූ බැවින් ද අසය, ගිලහෙකුගේ අනුන් පිළිබද පැවතුම් ඇති බැවින්ද ආබාධයට (ලෙඩව) ආසන්න කාරණා වන බැවින්ද ආබාධයකි, නොයෙක් විපතති එලවන ආගන්තුක සතුරෙකු වැනි බැවින් ජනිත, තමා නො දන ම මහත්වූ අනභි එලවන බැවින් ද නොයෙක් උපද්‍රව යන්ව ස්ථානවූ බැවින් ද උපද්‍රවයෙකි, සියලු හයට ආකරයක් වැනි බැවින්ද දුක් නැති නිවණට ප්‍රතිවිරුද්ධ බැවින්ද හයකි, නොයෙක් අභ්‍යන්තර බාහිර අනභියන් හා සම්බන්ධ වන බැවින් ද රාගාදි වරදින් යුක්ත බැවින් ද උපසංගි (අනභි) යෙකි, ආරක්ෂාකිරීම දුෂ්කර බැවින් අනාගතය, දුකටහසින් සැඟවෙන්න වුත්ව දුක් නැති ලෙණක් සේ නො වූ බැවින් අප්‍රලණය, ජාත්‍යාදි හය නො නසන බැවින් අසරණය, අතිත්‍යාදි ආකාරයෙන් පවත්නා බැවින්ද ඉතා දිළිත්තෙකුගේ දුකින් මඩනාලද බැවින් ද ආදිනවයෙකි, පාපයට මුලහෙකු වන බැවින් අසමුලයකි, මිත්‍රයෙකුගේ වෙසයෙන් පැමිණි මිනීමරු සතුරෙකු වැනි බැවින් වඩකසෙකි, ආශ්‍රවකෙලයෙන්ව ආසන්නකාරණා වන බැවින් සාසවය, කෙලය-මාත්‍යමාරයන්ගේ ආකාරයක් වැනි බැවින් ඉරා මිසය, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් ජායධම්මය, දිරිම ස්වභාවකොට ඇති බැවින් ජරාධම්මය, ලෙඩ සෑදීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් ව්‍යාධිධම්මය, නොකාකිරීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් සොකධම්මය, හැඩීම ස්වභාව කොට ඇති බැවින් පටිපෙට්ඨධම්මය, තෘණය දූෂ්ට දුශ්චරිත කෙලයෙන්ව අරමුණු වන බැවින් සංකිලෙසිකධම්මය, නාමයද මෙසේම සමමග්ගිකය කළයුතු. මෙය පස්විසි වැදූරුම් දුකබාහුපසානාවසි.

“රුජා අනිත්තා පරං ටිත්තං භූමිජං සුඤ්ඤං” රුජය හිමියෙක් වැසියෙක් කරන්නෙක් විදින්නෙක් ඇතැයි කල්පනා කොට ගන්නාලද ආත්මසාරයක් නොවන බැවින් අනාත්මය, තමන්ගේ වසඟයෙහි නොපවත්නා අනිකෙකු වැනි බැවින් පරය, නිත්‍ය-සුභ-සුබ-ආත්ම ව්‍යයෙන් මෝඛයන් විසින් කල්පනාකොට ගන්නාලද හරයක් නැති බැවින් ටිත්ත (තිස්ස), එහෙයින්ම භූමිජය, හිමියෙක් වැසියෙක් කරන්නෙක් විදින්නෙක් ඇතැයි කල්පනා කොට ගන්නාලද අත්‍යයෙකුද නැති බැවින් ශුන්‍යය, නාමයද මෙසේම සමමග්ගිකය කළයුතුය. මෙය පස්වැදූරුම් අනිත්තාහුපසානාවසි. සකකි ආයතනාදින්ගේ වශයෙන් ද මේ ක්‍රමය යොදා මෙතෙකි කළහැකි නම් යෙහෙකි. තවද “සමබ්බ සංඛාරා අභිව්වා දුකබා අනිත්තා” සියලු සංස්කාරයෝ අතිත්‍ය යහ දුක්යහ අනාත්මයහ යනුවෙන් ද මෙතෙකි කළයුතුය. මෙසේ

ලෝකික නාම රූපධර්මයන් අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම වශයෙන් මෙනෙහි කොට සම්මතයෙහි උපදවා ගත යුතුය. මෙය සම්මසක ඤාණයයි. ඊට පසු උදයව්‍යයෙහි පිණිස වෑයම් කළ යුතුය. නාම රූපයන්ගේ ඉපදීම හෙවත් ඇතිවීම උදය නම්. බිඳීයාම හෙවත් වැනසීම-නැතිවීම වය නම්. ඒ උදය වය දෙක දක්නා ඤාණය උදයබ්බය ඤාණයයි කියනු ලැබේ.

අවිජ්ජා, තණ්හා,* කමම, ආකාර යන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ලැබීමෙන් රූපය උපදී. එහි ප්‍රත්‍යය ශක්තිය අවසන්වීමෙන් රූපය වැනසෙයි. එසේම අවිජ්ජා, තණ්හා,* කමම, එසස (නාමරූප) යන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ලැබීමෙන් නාමය උපදී. ඒ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය අවසන් වීමෙන් නාමය වැනසෙයි. මෙසේ දූතගෙන නාම රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යය අපෙක්ෂා නොකොට උත්පාද (උපදින) ඝෂණය හා හඹන (බිඳෙන) ඝෂණය ද දත යුතුයි.

මේ ක්‍රමයෙන් රූපයෙහි ප්‍රත්‍යය වශයෙන් සතරක්ද ඝෂණ වශයෙන් එකක්ද යි උදය (ඉපදීම) පස් ආකාරයකින්ද වය (වැනසීම) පස් ආකාරයකින්ද දත යුතුය. නාමයෙහි ද එසේමය. උදය වය දෙක ප්‍රත්‍යය වශයෙන් දැකීමෙන් අනාත්ම ලක්ෂණයද ඝෂණ වශයෙන් දැකීමෙන් අනිත්‍ය දුඃඛ ලක්ෂණ දෙක ද ප්‍රකට වෙත්. එවිට:-

අනුසන්තකා උපපජ්ජන්ති-උපපන්නා ච නිරුජ්ඣන්තර,
නිව්වං නවාච සබ්බාරා-දීපජාලසමුපමා.

නාම රූප සබ්බාසාස සංසාරයෝ තුමු පහන් දැල්ලක් මෙන් පෙර නුපත්නාහු ම උපදිත්. උපත්නාහුද ඝෂණයකින් නිරුද්ධ (නැති) වෙත්. අලුත්වම පවත්නාහුයයි වැටහෙත්. තවද:-

දකරාජ්ඣබ්බුලොච-උසාචො විය සුරියො,
ආරග්ගො සාසපො විජ්ජු-පපාදොච තාවකාලිකා.

දියේ ඇදී ඉරක්මෙන්, දිය බුබුලක්මෙන්, ඉර උදාවනකල පිනිබිදක්මෙන්, ඉදිකටු මුණතෙහි තැබූ අබ ඇවයක්මෙන්, විදුලි යක්මෙන්, ඉතා ස්වල්ප කාලයක් පැවති නැතිවන්නාහුයයිද වැටහෙත්. තවද:-

මායාමරිචිගනිබ්බ-නගරං සුපිනන්තකං,
ඓනකාලාතවකකංච-අසාරා කදලි රුචා.

*එසේම අවිජ්ජාදීනං භික්ෂුණං සහකාරිකාරණතුනාහි උපාදනානිපි ගතිතා භවාහි දට්ඨබ්බං.

මායාවක් මෙන්, මිරිහුවක් මෙන්, ක්‍රීඩා කරනු කැමති භාෂි
දෙවියන්ව එළිලාවට පමණක් ආකාෂයෙහි සැදෙන නාභා
තඟරයක් මෙන්, ස්වප්නයෙන් විඳිනලද සැපයක් මෙන්,
පෙණපිඩක් මෙන්, ගිනිපෙතෙල්ලක් කරකැවීමෙන් ඇති වූ වලල්
ලක් මෙන්, කෙසෙල්කඳක් මෙන් හරනැත්තාහුයයිද වැටහෙත්.

මෙසෙයින් “නැසෙන දෙය ම උපදී. උපදින දෙය ම නැසේ”
යයි විදගීතා වචනතාවූ යොභාවචරයාහට තරුණ විදගීතා ඥානය
වූ උදයබ්බයඤ්ඤාය උපදී. උදයබ්බයඤ්ඤාය උපන් යොභාව
චරයාහට :—

ඔහාසො පීති පසුද්ධි-අභිමොක්ඛො ව පග්ගහො,
සුඛං ඤ්ඤාමුපට්ඨාන-මුපෙක්ඛො ව තික්ඛානි ව.

යනුවෙන් දැක්වෙන විදගීතා උපකෙලශදසය උපදී. එහි
ඔහාසස නම් විදගීතා විතතයෙන් හටගෙන ශරීරයෙන් නික්
මෙන ආලෝකයයි. පීතිය නම් සීත පිණවමින් හටගන්නා පස්
වැදූරුම් ප්‍රතියයි. පසුද්ධිය නම් විතත වෛතසික දෙක්හි වූ
කෙලෙස් දූෂිල්ල සන්සිදුවමින් හටගන්නා දෙවැදූරුම් පසුද්ධි
යයි. අභිමොක්ඛය නම් බලවත් ශ්‍රද්ධාවය. පග්ගහය නම් විශ්වා
යයි. සුඛය නම් ඉතා ප්‍රණීත වූ සොම්නසයි. ඤ්ඤාය නම් ත්‍රි
ලක්ෂණයෙහි කාවැදී දක්නා විදගීතා ඥානයයි. උපට්ඨානය නම්
කළ කි සියල්ලෙහි වැටහීම ඇතිකරවන සිතියයි. උපෙක්ඛාව
නම් සියලු දෑ කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ ව පවත්නා විදගීතා උපෙක්ෂාව
හා ඒ ඒ කරුණු වහා මෙනෙහි කළහැකි ආවර්ජනා උපෙක්ෂාවයි.
තික්ඛානිය නම් ඔහාස ආදී කොට ඇති කරුණු නවය පහළවී
මෙන් පසු මිට පෙර මාහට මෙබඳු යහපතක් උපන්නේ නැතැයි
එහි ආලය කරමින් උපදින සිසුම් තෘෂ්ණාවය. මේ දසය උපන්
කල්හි ඇතැම් යොහාවචරයෙක් තෙම මාහට මිට පෙර මෙවැනි
ඔහාසාදියක් උපන්නේ නැත. එකානනයෙන් මෙයම සෝවාන්
ආදී ලෝකොත්තර මාගීය විය යුතුය. දැන් ඉතින් මම මාගීයට
පැමිණියෙමැයි අමාගීය ම මාගීය වශයෙන් ගෙන එපමණකින්
විදගීතා භාවතාව තවත්වයි. ඔහාසාදිය විදගීතාවට සතුරු වූ
විදගීතාව කිලිටිකරවන්නාවූ විදගීතා උපකෙලස බවද මාගීය
නොවන බවද මාගී වීරියට බැසගත් විදගීතා ඥානය ම මාගීයයි
දැනගන්නා ඥානය ම ගතාමග්ගඥානදසාන විසුද්ධියයි.

මහගාමනඤ්ඤාණදසාන විසුද්ධිය නිමි.

ඉක්බිතිව පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධිය පිණිස වැයම් කළ යුතුය. විදගීනා උපකෙලයන් කෙරෙන් මිදුනා වූ උදයබ්බය ඤාණයෙහි පවත් අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම යන ත්‍රිලක්‍ෂණය පිළිබඳ විදගීනා භාවනායෙහි පිළිපැදීමේදී ඇතිවන විදගීනා ඥාන නවය පටිපදාඤාණදස්සන විසුද්ධිය නමු වේ. එනම් උදයබ්බය ඤාණය භවය ඤාණය භය ඤාණය ආදීනව ඤාණය නිබ්බිද ඤාණය මුඤ්චිතුකම්‍යතා ඤාණය පටිසංඛාන ඤාණය සංඛාරාපෙක්‍ෂා ඤාණය අනුලෝම ඤාණය යන මේ ඤාණනවයයි. මීට පෙරද උදයබ්බය ඤාණය පහළ විය. එහෙත් උපක්ලේශ දශයකින් කිලිටුවූ බැවින් ඒ ඤාණයෙන් නිසිපරිදි ත්‍රිලක්‍ෂණ (තිලකුණු) සලකාගත නො හැකිවිය. දන් උපක්ලේශයන් කෙරෙන් මිදුණු බැවින් ඊට අව කාශය ලැබී තිබේ. එහෙයින් නැවත ද ඒ ත්‍රිලක්‍ෂණය වැටහෙනසේ උදයබ්බය ඤාණයෙන් ම වැයම් කළ යුතුය. ඒ ත්‍රිලක්‍ෂණය නො වැටහෙන්නේ කුමක් මෙතෙහි නොකරන බැවින්ද? කුමකින් වැසී පවත්නා බැවින්ද? යනු ප්‍රශ්නයි.

ඊට පිළිතුරු මෙසේ දක්වනුයි:-

උදය බ්බයාන මහිණ්හ-සමපටිපිටුනස්ස ව
 නානාධාතු විභාගස්ස-අමනසිකාරහෙතුතො
 සන්තතායාවෙව ඉරියා-පථෙහි ව සතෙත ව,
 පටිච්ඡන්තනතා යථාභූතං-න උපට්ඨෙනා ලකඛණං.

උදයවය දෙකය, නිතර පීඩාවීමය, නොයෙක් නාමරූප ධාතුන් බෙදී පැවැත්මය යන මොවුන් මෙතෙහි නො කරන බැවින්ද සන්තතියෙන් (පරමපරුවෙන්) හා ඉරියවුවලින් එකව බැඳුණු සත් සවභාවයෙහි වැසී පවත්නා බැවින්ද ත්‍රිලක්‍ෂණය ඇතිසැටි නොවැටහෙන්නේය ඒ මෙසේයි:-

නාමරූපයන්ගේ උදයවය දෙක මෙතෙහි නො කරන බැවින්ද එය සන්තතියෙන් වැසී පවත්නා බැවින්ද අනිත්‍ය ලක්‍ෂණය නොවැටහෙන්නේය. නිතර ඇතිවන පීඩා දුක් ගැහැට මෙතෙහි නො කරන බැවින්ද පීඩා දුක් ගැහැට බොහොමයක් යාම් ඉදිම් ආදී ඉරියව්වලින් වැසී පවත්නා බැවින්ද දුඃඛ ලක්‍ෂණය නො වැට හෙන්නේය. නොයෙක් නාමරූප ධාතුන් බෙදා මෙතෙහි නො කරන බැවින්ද එකව බැඳී සත වැ ඒ ධාතු සවභාවය වැසී පවත්නා බැවින්ද අනාත්ම ලක්‍ෂණය නොවැටහෙන්නේය.

උදයබ්බයාදිං පරිග්‍රහස්ස-සන්තතායාදෙ විකොපිතෙ,
 ලකඛණානි උපට්ඨෙනා-විපස්සකස්ස යොගිතො.

උදයවය දෙක හා නීතර පිඩාමීමද නාමරූප ධාතුන් බෙදී පැවැත්මද නුවණින් අල්වාගෙන සන්නතිය හා ඉරියව්වද සහ ස්වභාවයද කඩා බිඳ බෙදුකල්හි විදහිනා වඩන යෝගියාහට ත්‍රිලක්ෂණය වැටහේ. ඒ මෙසේයි:-

උදයවය දෙක නුවණින් අල්වාගෙන සන්නතිය කඩා වෙන් කළ විට අතීතය ලක්ෂණය ප්‍රකටව වැටහෙන්නේය. නීතර ඇති වන පිඩා දුක් ගැහැට නුවණින් අල්වාගෙන යාම් ඉදිම් ආදී ඉරියව්වලදී ඇතිවන දුක්ගැහැට වෙන්කොට සලකාගත් කල්හි දුඃඛලක්ෂණය වැටහෙන්නේය. එකට සතව බැඳී පවත්නා නොයෙක් නාමරූප ධාතුන් සතව බැඳුණු පස්ගුණික කඩා වෙන් කරන්නාක් මෙන් කඩා බෙදා වෙන්කරගත් කල්හි අනාත්ම ලක්ෂණය ප්‍රකටවන්නේය.

මෙහි අතීතය දුඃඛ අනාත්මයයි කියනු ලබන්නේ නාම රූප දෙකමය. නාම රූපයන්ගේ ඇතිව නැතිවීමයි කියනලද ආකාර විකාරය අතීතය ලක්ෂණයයි. ඔවුන්ගේම නීතර පිඩාමී ආකාරය දුඃඛ ලක්ෂණයයි. වසගයෙහි නොපවත්නා ආකාරය අනාත්ම ලක්ෂණයයි. මේකී ත්‍රිලක්ෂණය තත්ත්වාකාරයෙන් වටහාගෙන “රූපං අතිවං දුක්ඛං අනන්තං” රූපය අතීතයයි දුක්ඛ අනාත්මයයි. “නාමං අතිවං දුක්ඛං අනන්තං” නාමය අතීතයයි දුක්ඛ අනාත්මයයි යනුවෙන් යටකී ප්‍රත්‍යය වශයෙනුත් සෑහ වශයෙනුත් උදයවය සහලමින් ත්‍රිලක්ෂණය වඩන්නනුගේ උදයබ්බය සදූණය කියුණුවේ. මෙය උදයබ්බය සදූණයයි.

නාමරූපයන්ගේ උදයවය දෙක සීඝ්‍රව නුවණට වැටහී ආකල්හි මහවැසි වසිනවිට හටගෙන බිඳී යන දිය බුබුලු දෙසබලා සිටින්නනුව ඒ දියබුබුලුවල හටගැනීමට වඩා බිඳීයාම ඉතා ප්‍රකටව පෙනෙන්නාක් මෙන් එම නාමරූපයන්ගේ උදය අනතාරී ගොස් හඬන පමණක් නුවණැසට වැටහෙන්නේය. මෙසේ නාමරූපයන්ගේ හඬනය අනුව දක්නා සදූණය හඬන සදූණයයි.

ස්වභාවයෙන් හයවන පුද්ගලයා හට සිංහ ව්‍යාජ්‍යාදිහු මහත් හයක්සේ වැටහෙන්නාක් මෙන් හඬනසදූණයට වැටහී ආ නාම රූපයන් මහත් හය වශයෙන් දක්නා සදූණය හයසදූණයයි.

හය වශයෙන් වැටහුණු නාමරූප ධර්මයන් විෂ මිශ්‍ර භෞජන ඥාණ මෙන්, ආරූ ඇති මාගීයක් මෙන්, ගිහි ගෙන දැල්වෙන

ගෙයක් මෙන්, ආදිතව (=දෙස්) සනිතයයි දන්නා සූඤ්ඤ ආදිතවඤ්ඤයයි.

පිරිසිදු සේ වැඩුණු කුමාරයෙක් දුගඳ හමන අපිරිසිදු මල මුත්‍රාදිය දැක එහි කලකිරෙන්නාක් මෙන් ආදිතව දුටු නාමරූප සංසකාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම් වශයෙන් පවත්නා සූඤ්ඤ නිබ්බද්ධඤ්ඤයයි. භ්‍යඤ්ඤයද ආදිතවඤ්ඤය හා නිබ්බද්ධ ඤ්ඤයද නම් වශයෙන් වෙනස්වුවත් අනිවාර්යයෙන් එකකි.

නිබ්බද්ධඤ්ඤයෙන් කලකිරීතාවූ කුලපුත්‍රයා හට දැලට අසුවූ මාලුවෙකු මෙන්, සප්තියාගේ කවට අසුවූ මැඩියෙකු මෙන්, කුඩු වෙති දමූ කුරුල්ලෙකු මෙන්, නාමරූප සංසකාරයන් කෙරෙහි මිදෙනු කැමැත්ත ඇතිවෙයි. මෙසේ මිදෙනු කැමැත්තෙන් වශයෙන් පැවති සූඤ්ඤ මුඤ්ඤිතානුබන්ධාඤ්ඤයයි.

දිය යටදී මාලුවෙකු යන සංඥයෙන් නයෙකු බෙල්ලෙන් අල්ලාගත් පුරුෂයෙක් මෙන් මිදීමේ උපාය සම්පාදනය පිණිස ආදිතව දුටු නාමරූප සංසකාරයන් නැවතද අතිත්‍ය-දුඛ-අගුහ අනාත්ම වශයෙන් පිරිසිදු මෙනෙහි කිරීමේදී පහලවන සූඤ්ඤ පටිසංඛාන ඤ්ඤයයි. ඒ මෙසේයි—

එක් පුරුෂයෙක් තෙම දිය යටට අතදමා එහි සිටි නයෙකු බෙල්ලෙන් අල්ලාගෙන ලොකු මාලුවෙකු අල්ලා ගත්තෙමැයි සතුටු වී උතුරු බැලූවිට සවස්නික (සෝවානි) ලකුණු තුන දැක මාලුවෙකු නොව නයෙක්යයි හැඳින හැර එහි ආදිතව දැක නයා අල්ලා ගැනීම ගැන කලකිරී උගෙන් මිදෙනු කැමැතිව ඊට උපාය කරන්නේ අතේ පටලවා ගත් චලිතය අගසිට ලිහා අත ඔසවා හිසවටේ දෙතුන්වරක් කරකවා නයා ආපසු හැරී දණි නොකරන සේ දුළුලකොට ඇතට දමාගැසුවේය.

මේ උපමායෙහි පලමුවෙන් මේ ආත්මභාව ශරීරය ලැබ සතුටු වූ කාලය නයාගේ බෙල්ලෙන් අල්ලාගෙන ලොකු මාලුවක් අල්ලා ගත්තෙමැයි කියා සතුටු වූ කාලය මෙකි. සංසකාරයන් කෙරෙහිවූ සන භාවය බෙදා වෙන්කොට තිලකුණු දුටු කාලය නයා දියෙන් උඩට ඔසවා සවස්නික ලකුණු තුන දුටු කාලය මෙකි. භ්‍ය ඤ්ඤය උපන් කාලය මාලුවෙකු නොව නයෙක්යයි දැන හයවූ කාලය මෙකි. ආදිතවඤ්ඤය උපන් කාලය නයා ඇල්ලීමෙහි ආදිතව දුටු කාලය මෙකි. නිබ්බද්ධඤ්ඤය උපන් කාලය නයා ඇල්

ලීම හැකි කලකිරුණු කාලය මෙකි. මුඤ්චිතුකම්පනා ඤාණය උපන් කාලය නයා කෙරෙන් මිදෙනු කැමැත්ත ඇතිවූ කාලය මෙකි. නැවතද සංස්කාරයන් තිලකුණුවලට නංවා ඔවුන් දුළුල කොට නිත්‍ය- සුඛ- ශුභ- ආත්ම ආකාරයෙන් වැටහෙන්නට ඉඩ නොතබා ඔවුන් කෙරෙන් මිදීමට උපාය සම්පාදනයෙන් පරිසංඛානඤාණය ඉපදවූ කාලය නයා හිස වටේ කරකවා දුළුල කොට ආපසු හැරී දමකරන්නට නොහැකි වනසේ දමාහැසු කාලය මෙකි.

එක්තරා පුරුෂයෙකුට තමන්ගේ භාග්‍යාව ඉතා ප්‍රිය වූවාය. ඔහුට මොහොතකුදු ඇගෙන් වෙන්ව වාසය කළ නොහැකිය. ඔහු ඇවි ඉතාම ආදරය කරයි. ඔහු ඒ සත්‍රිය අතින් පුරුෂයෙකු සමග සිටිනවා හෝ කථාකරනවා හෝ සිනාසෙනවා හෝ දෑක කීපෙන්නේය. අතිශයින් දෙමිනස් වන්නේය. තෙතෙම ඇගේ දෙස් දෑක පසු කාලයකදී ඇගෙන් මිදෙනු කැමතිව ඇ අත්හැර යන්නේය. ඊට පසු ඇ යම් කිසි පුරුෂයෙක් සමග සිනාසීම් ආදිය කරමින් සිටිනුදුකද නොකීපෙන්නේය. දෙමිනස් නොවන්නේය. හුදෙක් මධ්‍යස්ථ වන්නේය. එසේම සියලු නාමරූප සංස්කාර යන්නෙන් මිදෙනු කැමති යොගාවචර තෙම පරිසංඛානඤාණයෙන් සංස්කාරයන් පිරිසිදුගෙන මමය මාගේයයි ගතයුතු දෙයක් නොදෑක සංස්කාරයන් පිළිබඳ භය හා ආසාවද දුරු කොට ඔවුන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ වන්නේය. මෙසේ සංස්කාර යන් මධ්‍යස්ථ වශයෙන් දකිමින්ම තිලකුණු වඩනා ඤාණය සංඛාරාපෙක්ඛා ඤාණයයි.

මුඤ්චිතුකම්පනාඤාණයද පරිසංඛානඤාණය හා සංඛාරාපෙක්ඛාඤාණයද නම් වශයෙන් වෙනස් වුවත් අනුවශයෙන් එකෙකි.

ඉක්බිතිවැ තිලකුණු අරමුණු කිරීමෙන් මූලදී පැවති විදශීනාඥනයන්ට හා මතු උපදනා ලොකොත්තර මානික්‍යණයෙහි අවබෝධවන සත්ත්ත්වබෝධිපාක්ෂික බවින්වද අනුකූලව භවගන්නා ඤාණය අනුලොමඤාණයයි.

බාර්මිකවූ විනිශ්චයකාරකුමෙක් අවදෙනෙකුගෙන් සැදී ජූරිසභාවෙහි සිටියවුන්ගේ විනිශ්චයද අසා දූතගෙන අගනියට නොගොස් ඒ ජූරිසභාවේ විනිශ්චයවද රාජනීතියවද අනුකූලවනසේ නඩුව තීන්දුකරන්නාක් මෙන් අතිත්‍යාදී වශයෙන් සංස්කාරයන් අරමුණු කොට උපදනා ඤාණ අභි

වද මතු ලෝකොත්තරමාගීක්ෂණයෙහිදී පහලවන සත්තිය බොධිපාක්ෂිකධර්මයන්වද අනුලෝමවැ හටගන්නා බැවින් මෙය අනුලෝමඤාණයයි කියනු ලැබේ,

මෙසේ විදශීනා උපකෙලයෙන් කෙරෙන මිදුනාවූ උදයබ්බය ඤාණයෙහි පටන් අනුලෝමඤාණය දක්වා ත්‍රිලක්ෂණයෙහි විදශීනා පිළිවෙලින් පිළිපත්තාවූ යෝගාවචරයා තුළ උපදනා විදශීනාඤාන නවය පටිපදාඤාණදසකන විසූබ් නම් වේ.

පටිපදා ඤාණදසකන විසූභ්බය නිමි.

උදයබ්බය ඤාණයෙහි පටන් අනුලෝමඤාණය දක්වා විදශීනා පිළිවෙලින් භාවනාකරන්නාවූ යටති විසූබ් සයෙන් යුක්තවූ යෝගාවචරයාහට සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණය මුහුකරවා (මෝරවා)ගතනිමත් කරගත්විට මේ දැන් සෝවාන්මාගීය උපදියයි කියනු තුළ කල්හි භවාබ්‍යසනනතිය සිද්ධිගෝස් මනෝචාරාවර්ජිත විතතය උපදනේය. ඊට පසු අතීතය දුඛ අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණයන්ගේ වශයෙන් යම් කිසිවක් අරමුණුකොට මද නුවණ ඇත්තාහට පරිකමී-උපචාර-අනුලෝම නාමයෙන් විදශීනා සිත් තුනක්ද නියුණු නුවණ ඇත්තාහට උපචාර-අනුලෝම නාමයෙන් විදශීනා සිත් දෙකක්ද උපදනාහුය. මේ විදශීනා සිත්ම විදශී නාවගේ අගතැන් පැමිණි අනුලෝමඤාණය සමග පවත්නා බැවින් ඝානුලෝමයයිද සංස්කාරයන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථ වන බැවින් සංඛාරපෙක්ඛායයිද සුදුසු පරිදි අපායදුක් ආදිය කෙරෙහුත් සංස්කාරනිමිතතය කෙරෙහුත් නැගිටුවන ලෝකොත්තර මාගීයට පමුණුවන බැවින් චුට්ඨානගාමිනී විසේසනායයිද කියනු ලැබේ.

ඊට අනතුරුව පාඨන්ජන ගෝත්‍රය මැබපවත්වන-ආයඝී ගෝත්‍රයට පමුණුවන ගෝත්‍රය විතතය නිජාණය අරමුණුකොට උපදනේය. ඊට පසු සෝවාන් මාගීය දුක් මෙපමණෙකැයි පිරිසිදු දැනගනිමින් දුක් උපදවන තෘෂ්ණාව පහකරමින් දුක් නැති නිජාණය අරමුණු කරමින් දුක් නැසීමේ උපායවූ සමමාදිට්ඨි ආදිය වඩමින් අපිණා විවිසට බැස ගත් නේය. ඊට පසු මද නුවණ ඇත්තාහට සෝවාන් ඵලසිත් දෙකක්ද නියුණු නුවණ ඇත්තාහට එම ඵලසිත් තුනක්ද ඉපද තිරුඬා වෙති. නැවත මූලදී සිද්ධිය භවාබ්‍යසනනතිය ඇති මුත්තිය. ඊට පසු භවාබ්‍ය සනනතිය සිද්ධිගෝස් තමන් විසින්

පැමිණි මාසි- ඵල- නිජාණයන් හා තමන් විසින් පහකරනලද කෙලෙස්ද තමන්ගේ සත්ත්වයෙහි ඉතිරිව තිබෙන කෙලෙස්ද මේ මෙයයි දක්නාමු ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා ඥානයෝ පහළවෙත්.

මතු මතු මාසිඵල ලැබීමට බලාපොරොත්තු වන සොභා පන්න- සකදගාමි- අනාගාමීන් විසින්ද අනිත්‍යතාදීන්ගේ වශයෙන් යම් කිසිවක් අරමුණු කරමින් භාවනා කොට යටකි තරින් ඒ ඒ මාසිඵල ඉපදවිය යුතුය. ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා ඥානයන්ගේ පහළවීමද යටකි සේය. රහතන්වහන්සේට මූලාසි ඉතිරි කෙලෙස් නොමැති බැවින් ඒ පිළිබඳ ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂාවක් නැත.

ජබ්බිසුද්ධිකකමෙතෙවං—භාවෙනබ්බො චතුබ්බිධො,
ඤ්ඤාදස්සනවිසුද්ධි—නාම මග්ගො පච්චවති.

මෙසේ සීලවිසුද්ධිය විතතවිසුද්ධිය දිට්ඨිවිසුද්ධිය කම්මා විතරණවිසුද්ධිය මග්ගාමග්ගඤ්ඤාදස්සන විසුද්ධිය පටිපදාඤ්ඤාදස්සනවිසුද්ධිය යන ෂඩ්විසුද්ධිත්තේ පිළිවෙළින් වැඩිය යුතු වූ සොභාපට්ඨාන- සකදගාමිමග්ග- අනාගාමි මග්ග- අරහත්ත මග්ග යන සතරවැදූරුම අවංචනකමාසීය ඤ්ඤාදස්සන විසුද්ධි තම වේ.

ඤ්ඤාදස්සන විසුද්ධිය නිමි.

මෙහි සීලවිසුද්ධියෙන් සීලයද විතතවිසුද්ධියෙන් සමාධියද ඉතිරි විසුද්ධි පහෙන් ප්‍රඥවද යන ශික්‍ෂාත්‍රය දක්වෙන්නේය. සීල ශික්‍ෂාවෙන් රාගාදි කෙලෙසන්ගේ ව්‍යතික්‍රම (=ඉක්මවන) අවස්ථාවද සමාධිශික්‍ෂාවෙන් පක්‍ෂිත්‍ය (=නැගී සිටින) අවස්ථාවද ප්‍රඥාශික්‍ෂාවෙන් අනුශය (=යටපත් වූ) අවස්ථාවද යන අවස්ථා තුන පිළිවෙළින් පහවෙත්.

මේ විසුද්ධිභාවනායෙහි දැක්වෙනුයේ විශේෂයෙන්ම මේ ආකමභාවයෙහිදී මාසිඵල උපදවා නිජාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂකිරීමට පිළි පදින ක්‍රමයයි. පුළු පුළු ආත්මභාවයන්හිදී මේ ක්‍රමය පුරුදුකොට සබ්බා විරිය සති සමාධි පඤ්ඤා යන ඉන්ද්‍රියධර්මයන් දියුණු කරමින් ආ ත්‍රිභෙදානු පුද්ගලයාගට ඒ ඉන්ද්‍රියධර්මයන් වුවමනා ප්‍රමාණයට මෝරවාගතහැකි වුවහොත් මේ ආත්මභාවයෙහිම මාසිඵල ඉපදවීමෙන් නිවන් ලැබියහැකිය. ත්‍රිභෙදානු පුද්ගලයෙක් වුවත් එකී ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් මෝරවාගත නොහැකි වුවහොත් කොප මණ වැයම් කළත් මේ ආත්මභාවයෙහිදී නිවන් නොලැබේ.

අනෙකුත් අනෙකුත් පුද්ගලයන්ට වූකලී නිවන් තබා ලෝකික
 ධර්මානුකූල කොටුවේ. මතු මතු ආත්මභාවයන්හිදී නිවන්
 බලාපොරොත්තුවන කාට වුවත් ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් මෝර
 වනු පිණිස සිලයෙහි පිහිටා සිත තැන්පත්කොටගෙන නාම
 රූප ශරීරය අතින්‍යාදී වශයෙන් භ්‍රිලිංගණයට නාවා මෙහි
 එන ක්‍රමයෙන් භාවනා කිරීම සුදුසුය. ගිහි කම්කටොළුවල
 යෙදිසිවින්නවුන්ට වුවත් සැමදිම දවසක්පාසා තමන්ට විවේක
 ලැබෙන සුළු වේලාවක් තුළුවත් සසරට පුරුදු වීම පිණිස මේ
 ක්‍රමයෙන් භාවනා කළහැකිය. එහෙයින් බොහෝ කලකින්
 සමුදාය වූ මේ දුලිභ බ්‍රහ්මාත්මයෙන් ප්‍රයෝජන ගැනීමට සිසු
 සත්පුරුෂයෝම උත්සාහකරන්නවා.

ලබ්ධා සංවර්ධනකායසං - ආදිකතනා විසාරදො,
 සිට්ඨමමානිධානො යො- පිටකතනය පාරගො.

ලජ්ජා සුපෙසලො ථෙරො- ආසි තස්ස භිතෙසිනා,
 සිසෙසන ගණවාචෙන-ථෙරෙන සුචිත්තිනා.

කොළඹ නගර මහා - විසුඛාරාමවාසිනා
 ඤාණාචාර්ය සමඤ්ඤාන-කතා විසුඛිභාවනා.

කොළඹ දෙමටගොඩ මහා විසුඛාරාම පරිවේණාධිපති
 ආචාර්ය දෙවිනුවර ඤාණාචාර්ය
 සාම්පාදයන් වහන්සේ විසින් ලියනලද

විගුඛිභාවනාව

මෙතෙකින් නිමවනලද්දීය.

නිබ්බානපච්චයො නොතු.

